

Het VN-Verdrag in de praktijk

JP van den Bent locatie Tuindorpstraat Hengelo
Lebenshilfe locatie Treffpunkt Grazer Platz Berlin

Bachelorrapport

Charlotte Gottemaker (352855)
Babet Grobben (355374)
Femke Haanepen (352806)

Sociaal Pedagogische Hulpverlening

Academie Mens en Maatschappij

Saxion Hogescholen Enschede, juni 2017

Bachelorrapport

VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap

Vak:

LP 9.2 Bacheloronderzoek

Naam:

Charlotte Gottemaker - 352855

Babet Grobben - 355374

Femke Haanepen - 352806

Klas:

EMM4VP

Opleiding:

Sociaal Pedagogisch Hulpverlener

Docent:

M. Planteijdt

Opdrachtgever:

JP van den Bent locatie Tuindorpstraat Hengelo

Praktijkbegeleider:

René Belderink

Toetscode:

T.AMM.37555

Academie:

Academie Mens en Maatschappij (AMM)

School:

Saxion, Enschede

Plaats, datum en jaar:

Enschede, 9 juni 2017

Inhoudsopgave

Voorwoord	5
Samenvatting	6
Hoofdstuk 1 Inleiding.....	7
1.1 Aanleiding	7
1.2 Doelstellingen	9
1.2.1 Doelstelling op korte termijn	9
1.2.2 Doelstelling op lange termijn	9
1.3 Vraagstelling.....	9
1.4 Deelvragen	9
1.4.1 Theoretische deelvragen.....	9
1.4.2 Praktische deelvragen.....	10
Hoofdstuk 2 Theoretisch kader	11
2.1 Artikel.....	11
2.1.1 Het VN-Verdrag.....	11
2.1.2 Gelijkheid	11
2.1.3 Ratificatie	12
2.1.4 Ontwikkelingen	12
2.2 Handicap	13
2.3 Methodiek.....	14
2.3.1 JP van den Bent.....	14
2.3.2 Lebenshilfe Grazer platz.....	16
2.4 Deel uitmaken van de maatschappij.....	17
2.4.1 Participeren.....	17
2.4.2 Inclusie	18
2.4.3 Zelfstandig wonen.....	18
2.4.4 Toegang tot informatie	19
2.4.5 Vrijheid van meningsuiting	20
2.5 beantwoorden deelvragen.....	20
Hoofdstuk 3 Methode van onderzoek.....	22
3.1 Onderzoeksvorm.....	22
3.2 Dataverzamelingsinstrumenten.....	22
3.2.1 Enquête	22
3.2.2 Interview	23
3.2.3 Analyse	23
3.3 Betrouwbaarheid	24
3.3.1 Populatie	24
3.3.2 Validiteit	24
3.3.3 Betrouwbaarheid	24
3.3.4 Betrouwbaarheid	24
3.3.5 Ethische verantwoording	25
Hoofdstuk 4 Resultaten	26
4.1 Kenmerken respondenten	26
4.2 Verstrekken van informatie	26
4.2.1 JP van den Bent.....	26
4.2.2 Lebenshilfe	26
4.3 Zelfstandig wonen.....	27
4.3.1 JP van den Bent.....	27
4.3.2 Lebenshilfe	28
4.4 Algemene dagelijkse levensverrichtingen (ADL).....	28
4.4.1 JP van den Bent.....	28
4.4.2 Lebenshilfe	29

4.5 Participeren.....	29
4.5.1 JP van den Bent.....	29
4.5.2 Lebenshilfe.....	30
4.6 Vrijheid van meningsuiting.....	31
4.6.1 JP van den Bent.....	31
4.6.2 Lebenshilfe.....	31
Hoofdstuk 5 Conclusie.....	32
5.1 Conclusie deelvragen.....	32
5.1.1 Deelvraag 1.....	32
5.1.2 Deelvraag 2.....	33
5.1.3 Vergroten eigen regie bij personen met een handicap.....	33
5.2 Hoofdvraag.....	34
5.3 Aanbeveling voor JP van den Bent.....	34
5.4 Sterkte- zwakte analyse.....	36
5.4.1 Sterktes.....	36
5.4.2 Zwaktes.....	36
5.5 Discussie.....	36
Literatuurlijst.....	39
Bijlage I Enquête en interview vragen.....	42
Bijlage II Labelschema JP van den Bent.....	47
Bijlage III Labelschema Lebenshilfe.....	77
Bijlage IV Operationalisatie schema.....	88
Bijlage V Contract opdrachtgever.....	89
Bijlage VI Evaluatieformulier opdrachtgever.....	92

Voorwoord

Voor u liggen de resultaten van ons afstudeeronderzoek over de toepassing van het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap bij JP van den Bent locatie Tuindorpstraat in Hengelo. Met dit onderzoek hopen wij een bijdrage te kunnen leveren aan het implementeren van het VN-Verdrag in de beroepspraktijk. Wanneer in het rapport wordt gesproken over JP van den Bent, wordt hiermee JP van den Bent locatie Tuindorpstraat Hengelo bedoeld. Wanneer er wordt gesproken over Lebenshilfe, wordt hiermee Lebenshilfe locatie Grazer Platz Berlin bedoeld.

Via deze weg willen wij een aantal personen bedanken die ons tijdens het onderzoek hebben ondersteund en begeleidt. Als eerste een woord van dank aan René Belderink. Als locatiecoördinator van JP van den Bent locatie Tuindorpstraat en tevens onze opdrachtgever, heeft hij ons begeleidt in het traject en waar nodig van relevante informatie voorzien. Ook willen wij Marjolein Planteijdt bedanken voor de begeleiding en ondersteuning die ze ons vanuit het Saxion heeft geboden.

Daarnaast willen we alle begeleiders van JP van den Bent locatie Tuindorpstraat en Lebenshilfe locatie Grazer Platz bedanken voor het invullen van de enquêtes. De enquêtes hebben ons geholpen om tot goede inzichten te komen en daar zijn wij iedereen die heeft willen meewerken dankbaar voor.

Charlotte Gottemaker
Babet Grobben
Femke Haanepen

Enschede, juni 2017

Samenvatting

In 2006 hebben de Verenigde Naties het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap aangenomen. Dit Verdrag is erop gericht om personen met een handicap volwaardig mee te laten doen in de samenleving. Nederland heeft het Verdrag in 2016 geratificeerd en in 2017 heeft de staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport een implementatieplan gepresenteerd om het Verdrag in de praktijk te kunnen implementeren.

Door het ratificeren van het Verdrag moeten hulpverleningsinstellingen ook daadwerkelijk gaan werken volgens dit Verdrag. Om deze reden is bij JP van den Bent de vraag ontstaan in hoeverre ze al werken volgens het Verdrag en wat er nog verbeterd zou kunnen worden. Om het onderzoek concreet te kunnen houden is er in overleg met de opdrachtgever gekozen om twee artikelen uit het Verdrag te onderzoeken. Dit zijn artikel 19 a/b 'Zelfstandig wonen en deel uitmaken van de maatschappij' en artikel 21a 'Vrijheid van mening en meningsuiting en toegang tot informatie'. De doelstelling op lange termijn die hierbij hoort luidt: Het doel van JP van den Bent locatie Tuindorpstraat Hengelo is om de beroepspraktijk te verbeteren ten aanzien van de rechten van personen met een handicap, zoals beschreven in artikel 19a/b en artikel 21a van het VN-Verdrag. De werkwijze van JP van den Bent wordt in het onderzoek vergeleken met een vergelijkbare hulpverleningsorganisatie in Duitsland, namelijk Lebenshilfe. De keuze hiervoor is gemaakt, omdat Duitsland het Verdrag al in 2009 heeft geratificeerd. Hierdoor ontstond de vraag of Lebenshilfe voorloopt op JP van den Bent, wat betreft de implementatie van het Verdrag en wat er dan eventueel geleerd kan worden van Lebenshilfe. In het onderzoek wordt ook aandacht besteed aan de maatschappelijke ontwikkelingen in Nederland, zoals de Wmo en de Participatiewet. Deze wetten hebben namelijk enige mate van gelijkheid wat betreft het VN-Verdrag en sluiten ook aan bij het laten participeren van personen met een handicap in de maatschappij. Het onderzoek is kwalitatief. Om erachter te komen hoe de begeleiders van beide locaties werken, zijn er negen enquêtes afgenomen bij JP van den Bent en vier bij Lebenshilfe. Daarnaast is er bij de managers van beide locaties een interview afgenomen. De antwoorden van de enquêtes zijn gebruikt voor de resultaten. De antwoorden van de interviews zijn verwerkt in het theoretische kader, om zo een duidelijk beeld te creëren van de manier van werken.

De resultaten laten zien dat er geen duidelijk verschil is in de werkwijze van JP van den Bent en de werkwijze van Lebenshilfe. JP van den Bent kan dus ten opzichte van artikel 19a/b en artikel 21a uit het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, niets leren van Lebenshilfe. Beide locaties hebben een methodiek die aansluit bij het hebben van de eigen regie en het laten participeren van de cliënt. Begeleiders van JP van den Bent geven aan zich ook in te zetten om de cliënt te laten participeren in de maatschappij en hen te ondersteunen in het zo zelfstandig mogelijk wonen en maken van eigen keuzes. Dit doen zij echter niet bewust volgens het VN-Verdrag, maar volgens de visie van de organisatie. Om deze reden is één van de aanbevelingen gericht op het bewust maken van de begeleiders van JP van den Bent, zodat zij bewust volgens het VN-Verdrag werken. Dit omdat professionals zo hun handelen kunnen legitimeren. Waarom het legitimeren van het eigen handelen zo belangrijk is, staat beschreven in de discussie. De werkwijze van JP van den Bent sluit aan op het VN-Verdrag. Hierdoor is een andere aanbeveling dat de organisatie hun werkwijze moet delen met andere instanties, zoals bijvoorbeeld de gemeente. Door het delen van kennis met de gemeente en andere instanties kan JP van den Bent een bijdrage leveren aan het verbeteren van de acceptatie en participatie van personen met een handicap in de maatschappij.

Hoofdstuk 1 Inleiding

Dit hoofdstuk wordt de aanleiding van het onderzoek beschreven. Daarnaast worden de doelstellingen op korte- en lange termijn verwoord. Vanuit de doelstellingen is er een vraagstelling verwoord met de daarbij behorende deelvragen, zowel theoretisch als praktisch.

1.1 Aanleiding

Personen met een handicap behoren volwaardig mee te kunnen doen en opgenomen te worden in de samenleving volgens het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap (Rijksoverheid, 2007). Met dit Verdrag worden de mensenrechten van personen met een handicap bevorderd, beschermd en gewaarborgd. Op 13 december 2006 hebben de Verenigde Naties het VN-Verdrag aangenomen. De Verenigde Naties is een organisatie die in 1945 is opgericht en opkomt voor internationale vrede en veiligheid (United Nations Foundation, 2013). De aanleiding voor het opstellen van het Verdrag is beschreven in de inleiding van het Verdrag zelf. Hierin wordt vermeldt dat ondanks het opstellen van andere verdragen, zoals bijvoorbeeld de Universele Verklaring voor de Rechten van de Mens en het Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten, mensen met een handicap nog steeds gediscrimineerd worden. Enkele voorbeelden hiervan zijn dat mensen met een handicap vaker in armoede leven en geen veilige leefomstandigheden hebben. De Verenigde Naties maken zich hier zorgen over, omdat deze discriminatie een schending is van de voorheen opgestelde verdragen, waarin wordt omschreven dat alle mensen gelijke rechten hebben. Om de rechten van mensen met een handicap te verbeteren hebben de Verenigde Naties het Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap opgesteld (Rijksoverheid, 2007).

Het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap is een leidraad voor de overheid om te zorgen dat de positie van personen met een handicap verbetert. Ook maakt het de positie in de maatschappij van personen met een handicap sterker, omdat het Verdrag bepaalt dat deze personen op verschillende gebieden de regie over hun eigen leven moeten hebben. Het VN-Verdrag zorgt er onder andere voor dat personen met een handicap niet gediscrimineerd worden, het recht op onderwijs hebben en het recht hebben om zelf beslissingen te nemen. De overheid is dan ook verplicht om maatregelen te nemen, zodat personen met een handicap volwaardig kunnen meedoen in de samenleving en gelijke behandeling bevorderd wordt (Devision for Social Policy and Development Disability, 2014). Het Verdrag bestaat uit verschillende levensterreinen, in het Verdrag zelf artikelen genoemd. Nederland heeft het Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap op 30 maart 2007 ondertekend en op 14 juni 2016 geratificeerd. Geratificeerd betekent dat het Verdrag daadwerkelijk in werking is getreden. Het College voor de Rechten van de Mens is de toezichthouder op de uitvoering van het Verdrag in Nederland. Nederland is binnen Europa een van de landen die het Verdrag als laatste heeft geratificeerd. De reden hiervan is dat de regering eerst wilde onderzoeken of er wetten moesten worden aangepast en welke kosten dit met zich mee zou brengen (College voor de rechten van de mens, 2017). Met de ratificatie is er in Nederland een wet verandert, namelijk de Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte (WGBH/CZ). Deze wet bepaalt dat personen met een handicap of chronische ziekte net als ieder ander behandeld moeten worden. De wet beschermt tegen discriminatie en bepaalt dat personen met een handicap niet wegens hun handicap geweigerd mogen worden in openbare gelegenheden, zoals een winkel of een restaurant (Rijksoverheid, 2012). Andere wetten die de deelname van personen met een handicap vergroten en hun rechten versterken, zijn: Artikel 1 van de Grondwet (GW), de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), de Wet langdurige zorg (Wlz) en de Participatiewet. In het VN-Verdrag staan geen nieuwe rechten. Wel geeft het Verdrag verdere uitwerking van de verplichtingen die de regering al heeft op grond van bestaande mensenrechtenverdragen (College voor de rechten van de mens, 2017).

Het VN-Verdrag staat in rechtstreekse verbinding met de ontwikkelingen die de laatste jaren in Nederland hebben plaatsgevonden in de zorg. Met ingang van 2007 is de zorg in Nederland

veranderd. In 2007 is namelijk de Wmo geïntroduceerd (Canon Sociaal Werk Nederland, 2014). Sinds 2015 is de zorg overgeheveld naar de gemeenten. Dit houdt in dat de gemeenten verantwoordelijk zijn voor onder andere de Wmo. Dit zorgde vooral voor decentralisatie van begeleiding, ondersteuning, verzorging en verpleging. Deze verandering is naar aanleiding van de vermaatschappelijking die het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport heeft ingesteld. De overheid was namelijk van mening dat bij de vermaatschappelijking van de zorg voor kwetsbare groepen, een nieuw wettelijk kader hoorde. Met het voortschrijden van de vermaatschappelijking van de zorg was er een palet aan diensten nodig voor mensen met een beperking die zelfstandig woonden. De Wmo is de nieuwe wet waarin dit min of meer geregeld is. De basisgedachte van deze wet is dat iedereen moet kunnen participeren in de samenleving en dat mensen die dat niet vanzelf kunnen, ondersteuning nodig hebben om deel te kunnen nemen aan de maatschappij. De Wmo is hierin een noodzakelijk sluitstuk van dertig jaar kritiek op de segregatie van groepen met een met een beperking (Verplanke & Duyvendak, 2010). De wet behoort ervoor te zorgen dat personen zo lang mogelijk thuis kunnen blijven wonen. Hierin moet de gemeente ondersteuning bieden en is dan ook verantwoordelijk. De gemeenten nemen dan ook niet langer de ondersteuningsvraag over, maar leggen de focus op de eigen kracht en de zelfredzaamheid van de burger. Het focussen op de eigen kracht komt overeen met een participatiestaat. Deze omslag naar de participatiestaat wordt ook wel 'de Kanteling' of de 'Transformatie' genoemd (Rijksoverheid, 2017).

Het onderzoek zal zich gaan richten op artikel 19a/b en artikel 21a uit het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap. Het VN-Verdrag heeft als doel: gelijkwaardige participatie van mensen met een beperking in de maatschappij. Dit komt overeen met de participatiestaat, omdat ze beiden kijken naar de eigen kracht van de burger. Artikel 19 'Zelfstandig wonen en deel uitmaken van de maatschappij' uit het VN-Verdrag beschrijft het recht van alle personen om zelfstandig te kunnen wonen. De Wmo is een wet die behoort te werken volgens dit artikel uit het VN-Verdrag en tevens een leidraad voor het werken volgens het Verdrag. Artikel 21 'Vrijheid van mening en meningsuiting en toegang tot informatie' sluit ook aan bij de Wmo. De Wmo gaat sinds de invoering van deze wet uit van de eigen kracht van de burger. Om die eigen kracht te verwezenlijken, moeten personen met een handicap voldoende geïnformeerd worden over hun rechten en mogelijkheden. Dit zodat zij hun eigen mening kunnen vormen en zo hun eigen kracht kunnen inzetten.

Ook is de Wet langdurige zorg (Wlz) ingevoerd op 1 januari 2015. Deze wet is een vervanging van de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ). De wet is er voor mensen die gedurende de hele dag intensieve zorg of toezicht nodig hebben. Mensen met een Wlz-indicatie kunnen terecht in een verpleeghuis, instelling of ze kunnen ervoor kiezen om thuis te blijven wonen met intensieve zorg. De overheid wil dat de patiënten meer zeggenschap krijgen over de zorg en ondersteuning die ze nodig hebben (Rijksoverheid, 2017). Ook dit komt overeen met het VN-Verdrag. Het hoofddoel van het VN-Verdrag is namelijk dat personen met een handicap meer zeggenschap hebben en volwaardig kunnen deelnemen aan de samenleving. Artikel 19 uit het VN-Verdrag sluit aan op de Wlz en de keuzevrijheid om intensieve zorg thuis te krijgen. Als laatste wordt de Participatiewet behandeld. Deze wet is ook op 1 januari 2015 in werking gesteld. De Participatiewet vervangt drie wetten, namelijk: Wet werk en arbeidsondersteuning jonggehandicapten (Wajong), Wet sociale werkvoorziening (Wsw) en de Wet werk en bijstand (Wwb). Het kabinet wil met deze wet de kans op werk voor personen met een arbeidsbeperking vergroten. In de Participatiewet staan maatregelen waarmee het voor werkgevers aantrekkelijker wordt om personen met een arbeidsbeperking in dienst te nemen. Dit zorgt ervoor dat ook personen met een handicap kunnen deelnemen in de samenleving (Rijksoverheid, 2017).

In Duitsland heet het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap het UN-Behindertenrechtskonvention. Ook voor Duitsland is dit Verdrag belangrijk voor personen met een handicap en de samenleving. Het verschil met Nederland is echter dat Duitsland het Verdrag in februari 2009 geratificeerd heeft. De in werking treding van het Verdrag was in maart 2009

(Beauftragte der Bundesregierung für die Belange behinderter Menschen, 2014). Dit betekent dat de ratificatie in Nederland zeven jaar later heeft plaatsgevonden dan in Duitsland.

Omdat het VN-Verdrag in 2016 geratificeerd is in Nederland, wordt er ook sinds kort mee gewerkt door organisaties. Middels dit onderzoek wordt inzichtelijk gemaakt hoe JP van den Bent werkt volgens het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap. Omdat Duitsland het VN-Verdrag zeven jaar eerder heeft geratificeerd, wordt er ook gekeken naar hoe de organisatie Lebenshilfe werkt volgens het Verdrag. Het onderzoek richt zich vooral op microniveau. Er wordt gekeken naar hoe de begeleiders van beide organisaties te werk gaan en of dit leidt tot verbeterpunten in de werkwijze. Door te onderzoeken hoe JP van den Bent het VN-Verdrag in de praktijk toepast, kunnen er verbeterpunten opgesteld worden voor de beroepspraktijk. Dit zodat de werkwijze van JP van den Bent aansluit op het VN-Verdrag. De ontwikkeling van verzorgingsstaat naar participatiestaat is een ontwikkeling op macroniveau, die aansluit op het VN-Verdrag. Daarmee gaan gewijzigde wetten sinds januari 2015 gepaard. Het onderzoek gaat zich dan ook vooral richten op artikel 19a/b en 21a uit het VN-Verdrag. Hier is voor gekozen, omdat deze artikelen aansluiten op de organisaties en op de huidige maatschappelijke ontwikkelingen in de hulpverlening.

1.2 Doelstellingen

In het onderzoek staat de doelstelling voorop, waarbij onderscheid wordt gemaakt in de doelstelling op korte termijn en de doelstelling op lange termijn. De doelstelling op de korte termijn is de doelstelling vanuit de onderzoeksgroep. De doelstelling op de lange termijn is de doelstelling vanuit de opdrachtgever.

1.2.1 Doelstelling op korte termijn

"Doel van het onderzoek is om in kaart te brengen hoe artikel 19a/b en artikel 21a uit het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, worden toegepast bij JP van den Bent locatie Tuindorpstraat Hengelo en Lebenshilfe locatie Treffpunkt Grazer Platz Berlin en welke verbeterpunten er zijn voor JP van den Bent locatie Tuindorpstraat Hengelo."

1.2.2 Doelstelling op lange termijn

"Het doel van JP van den Bent locatie Tuindorpstraat Hengelo is om de beroepspraktijk te verbeteren ten aanzien van de rechten van personen met een handicap, zoals beschreven in artikel 19a/b en artikel 21a van het VN-Verdrag."

1.3 Vraagstelling

Aan de hand van de doelstellingen op de korte- en lange termijn, is er een vraagstelling opgesteld.

- "Wat kan JP van den Bent locatie Tuindorpstraat Hengelo leren van Lebenshilfe locatie Treffpunkt Grazer Platz Berlin, wat betreft het toepassen van artikel 19a/b en artikel 21a uit het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap?"

1.4 Deelvragen

Bij de deelvragen is er onderscheid gemaakt tussen theoretische deelvragen en praktische deelvragen. De praktische deelvragen worden uitgevoerd op de werkvloer bij JP van den Bent locatie Tuindorpstraat Hengelo en Lebenshilfe locatie Treffpunkt Grazer Platz Berlin.

1.4.1 Theoretische deelvragen

1. Wat houden artikelen 19a/b en 21a uit het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap in?
2. Wat is er wettelijk veranderd in Nederland na de ontwikkeling van de transformatie en het ratificeren van het VN-Verdrag?

3. Hoe sluiten de uitgangspunten en de werkwijze van JP van den Bent locatie Tuindorpstraat Hengelo, aan bij artikel 19a/b en artikel 21a van het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap?
4. Hoe sluiten de uitgangspunten en de werkwijze van Lebenshilfe locatie Treffpunkt Grazer Platz Berlin, aan bij artikel 19a/b en artikel 21a van het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap?

1.4.2 Praktische deelvragen

1. Hoe passen de begeleiders van JP van den Bent locatie Tuindorpstraat Hengelo en Lebenshilfe locatie Grazer Platz Berlin artikel 19a/b uit het VN-Verdrag toe?
2. Hoe passen de begeleiders van JP van den Bent locatie Tuindorpstraat Hengelo en Lebenshilfe locatie Treffpunkt Grazer Platz Berlin artikel 21a uit het VN-Verdrag toe?

Hoofdstuk 2 Theoretisch kader

In hoofdstuk 2 worden de belangrijkste begrippen uit het onderzoek geoperationaliseerd aan de hand van theorie. Dit zorgt ervoor dat de juiste enquête vragen opgesteld kunnen worden.

2.1 Artikel

In deze paragraaf wordt uitgelegd wat de artikelen uit het VN-Verdrag inhouden. Daarna is te lezen welke maatschappelijke ontwikkelingen relevant zijn voor het VN-Verdrag. Door middel van het gebruik van literatuur zullen de theoretische deelvragen één en twee worden beantwoord.

2.1.1 Het VN-Verdrag

Voor het onderzoek is het Verdrag inzake rechten van personen met een handicap van toepassing. De doelstelling van dit verdrag luidt als volgt: “Doel van dit Verdrag is het volledige genot door alle personen met een handicap van alle mensenrechten en fundamentele vrijheden op voet van gelijkheid te bevorderen, beschermen en waarborgen, en ook de eerbiediging van hun inherente waardigheid te bevorderen” (Rijksoverheid, 2007, p.5). Het Verdrag bevat 50 artikelen die allemaal een specifiek onderwerp beschrijven. Hiervan zijn artikel 19a/b en 21a relevant voor het onderzoek en zullen hieronder nader worden toegelicht.

Artikel 19a/b ‘Zelfstandig wonen en deel uitmaken van de maatschappij’ omschrijft het gelijke recht dat personen met een handicap hebben om in de maatschappij te wonen met daarin dezelfde keuzemogelijkheden. Zo nodig met maatregelen om het personen met een handicap te vergemakkelijken om optimaal van dit recht te kunnen genieten en te participeren in de maatschappij. Dit recht moet ook gewaarborgd worden. Personen met een handicap hebben volledige keuzevrijheid in de plaats waar zij wonen en mogen niet verplicht worden om te leven in een bepaalde leef regeling. Hierbij dient de persoon ondersteund te worden wanneer dat noodzakelijk is om isolatie of uitsluiting uit de maatschappij te voorkomen (Rijksoverheid, 2007). Artikel 21a ‘Vrijheid van mening en meningsuiting en toegang tot informatie’ beschrijft dat alle passende maatregelen moeten worden genomen om te kunnen waarborgen dat personen met een handicap vrijheid van meningsuiting kunnen uitoefenen. Ook moeten personen met een handicap op voet van gelijkheid met anderen de mogelijkheid hebben om informatie en denkbeelden te vergaren, ontvangen en versterken, door middel van een eigen gekozen communicatiemiddel. Personen met een handicap moeten tijdig en zonder extra kosten informatie die voor iedereen toegankelijk is, kunnen verkrijgen in toegankelijke vormen technologieën, passend bij de handicap. Informatie afkomstig van private organisaties en massamedia hoeft hier niet aan te voldoen, maar dit wordt wel aangemoedigd (Rijksoverheid, 2007).

1.1.2 Gelijkheid

In zowel artikel 19a/b als artikel 21, wordt gesproken over gelijkheid. Hieronder is te lezen wat het begrip ‘gelijkheid’ precies inhoudt.

Gelijkheid ligt vast in het gelijkheidsbeginsel. Het gelijkheidsbeginsel is gericht op het bestrijden van de (bewuste) onterende, vernederende of schadelijke uitsluiting van mensen uit een aantal domeinen van het maatschappelijk leven (Sottiaux, 2008). Naast het gelijkheidsbeginsel is er het discriminatieverbod. Dit verbod is een individueel recht om niet te worden achtergesteld op grond van bepaalde beschermde persoonskenmerken. Het is doorgaans geformuleerd in symmetrische en universele termen. Een voorbeeld hiervan is dat mannen en vrouwen in gelijke mate beschermd moeten worden (Sottiaux, 2008). De VN definieert discriminatie op grond van een handicap als volgt:

Elk onderscheid en elke uitsluiting of beperking op grond van een handicap dat of die ten doel of tot gevolg heeft dat de erkenning, het genot of de uitoefening, op voet van gelijkheid met anderen van de mensenrechten en fundamentele vrijheden in het politieke, economische, sociale, culturele of burgerlijke leven, of op andere gebieden aangetast of onmogelijk gemaakt wordt. Het omvat alle vormen van discriminatie, met inbegrip van de weigering (Rijksoverheid, 2007, p.5).

Het gelijkheidsbeginsel en discriminatieverbod komen samen in artikel 1 van de Grondwet. Artikel 1 behoort tot hoofdstuk één van de Grondwet. Hierin staan alle grondrechten vermeld. In artikel 1 staat beschreven dat in Nederland iedereen in gelijke situaties, gelijk behandeld moet worden (Rijksoverheid, z.j.). Gelijkheid heeft dus te maken met het hebben van dezelfde rechten en dus ook dezelfde plichten. Met rechten wordt bedoeld wanneer iets rechtvaardig is (Van Dale, 2009). De rechten van mensen worden in Nederland dus beschermd door nationale wetten en door internationale verdragen (Rijksoverheid, z.j.). Een plicht houdt in dat iets wordt gedaan omdat het door gezag wordt geëist of omdat men voelt het te moeten doen (Van Dale, 2009). Alle Nederlandse burgers hebben plichten. De meeste plichten staan beschreven in wetten. Denk hierbij aan de leerplicht, de plicht om gedragsregels na te leven zoals de verkeersregels en de plicht om belasting te betalen (Overheid.nl, z.j.). Vrijwilligerswerk kan een plicht zijn die iemand zichzelf oplegt.

2.1.3 Ratificatie

Op 30 maart 2007 heeft Nederland het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap ondertekend. Op 14 juni 2016 heeft Nederland dit Verdrag geratificeerd. Ratificeren betekent ook wel bekrachtigen. Dit houdt in dat het VN-Verdrag in Nederland in werking is getreden op 14 juni 2016. De ratificatie van het VN-Verdrag heeft er in Nederland toe geleid dat er een wet is veranderd, namelijk de Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte (WGBH/CZ). In deze wet staat beschreven dat alle personen, ook personen met een handicap of chronische ziekte, gelijk behandeld moeten worden. Ook staat in deze wet beschreven dat er niet gediscrimineerd mag worden en dat personen met een handicap niet geweigerd mogen worden in openbare gelegenheden (Rijksoverheid, 2012).

2.1.4 Ontwikkelingen

In Nederland is de zorg sinds 1 januari 2015 veranderd. Deze verandering staat in rechtstreekse verbinding met het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap. In het VN-Verdrag staat beschreven hoe personen met een handicap behandeld behoren te worden. Sinds 1 januari 2015 zijn er drie wetten ingevoerd, die te maken hebben met artikel 19a/b en artikel 21a uit het VN-Verdrag. De eerste wet is de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo). In deze wet staat beschreven dat personen zo lang mogelijk thuis moeten kunnen wonen. De gemeente is verantwoordelijk voor de uitvoering van deze wet (Rijksoverheid, 2017). Artikel 19 uit het VN-Verdrag beschrijft dat personen met een handicap het recht hebben om zelfstandig te kunnen wonen en deel moeten kunnen uitmaken van de maatschappij (Rijksoverheid, 2007). In de Wmo en het VN-Verdrag staan personen met een beperking en hun zelfredzaamheid centraal. De tweede wet die ingevoerd is op 1 januari 2015 is de Wet langdurige zorg (Wlz). Deze wet heeft de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ) vervangen. De Wlz is vooral bedoeld voor mensen die gedurende de hele dag intensieve zorg of toezicht nodig hebben. Zij kunnen terecht in een verpleeghuis of instelling. Daarnaast kunnen zij ook thuis blijven wonen met intensieve zorg. De overheid wil dat patiënten zeggenschap hebben over welke zorg zij krijgen (Rijksoverheid, 2017). Deze wet komt overeen met het VN-Verdrag, omdat het hoofddoel van het VN-Verdrag gaat over het hebben van zeggenschap en het volwaardig kunnen deelnemen in de maatschappij. Artikel 19 uit het VN-Verdrag sluit aan op de Wlz en de keuzevrijheid in de manier van zorg krijgen. Ook de Participatiewet is ingesteld op 1 januari 2015. Deze wet vervangt drie wetten, namelijk: Wet werk en arbeidsondersteuning jonggehandicapten (Wajong), Wet sociale werkvoorziening (Wsw) en de Wet werk en bijstand (Wwb). Door deze Participatiewet is het de bedoeling dat de kans op het vinden van werk wordt vergroot bij personen met een arbeidsbeperking. Aan de hand van de Participatiewet kan het voor werkgevers aantrekkelijker worden om personen met een arbeidsbeperking in dienst te nemen. Dit zorgt ervoor dat ook zij, die een arbeidsbeperking hebben, kunnen deelnemen aan de samenleving (Rijksoverheid, 2017). Deze wet sluit vooral aan bij artikel 21 uit het VN-Verdrag, omdat bij beide de deelname in de samenleving wordt gestimuleerd. Gemeenten kunnen in samenspraak met bedrijven werkvoorzieningen inzetten om personen met

een beperking te laten participeren in de samenleving. In Artikel 21 staat beschreven dat er op een aangepaste manier informatie moet worden geschapt aan personen met een handicap, indien dit wenselijk is. In het werkveld is het ook wenselijk dat informatie op een gepaste manier wordt overgebracht, zodat ook personen met een beperking het werk kunnen vervullen.

13 maart 2017 heeft van Rijn, staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, het implementatieplan openbaar gesteld. In dit document staat beschreven hoe het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap moet worden geïmplementeerd in Nederland (Rijksoverheid, 2017). Het implementatieplan kent raakvlakken met de huidige wetgeving, zoals de Participatiewet en de Wmo. Zo kunnen de activiteiten die voortvloeien uit het implementatierapport de bestaande wet- en regelgeving ondersteunen (Rijksoverheid, 2017).

Het Verdrag heeft als doel om de inclusieve maatschappij te faciliteren. Om dit te bereiken zijn er concrete plannen opgesteld op verschillende niveaus. Zo wordt er bijvoorbeeld op lokaal niveau meer ondersteuning geboden om personen met een handicap volwaardig mee te kunnen laten doen in de samenleving. De gemeente moet hiervoor zelf een actieplan opstellen, waarvoor ze een basisondersteuning programma aangeboden krijgen. In dit programma worden de gemeenten ondersteund in het opstellen van het plan en om daarbij de bestaande wetgeving te implementeren (Rijksoverheid, 2017).

Daarnaast zijn er een achttal thema's uitgewerkt waarbinnen staatssecretaris van Rijn verbeterpunten ziet, met daaronder handvatten hoe dit verbeterd kan worden. Deze acht punten zijn: bewustwording, participatie in het politieke en openbare leven; deelname aan het culturele leven, recreatie, vrijetijdsbesteding en sport, toegankelijkheid, mobiliteit, wonen, onderwijs, gezondheid en werk en dagbesteding (Rijksoverheid, 2017).

2.2 Handicap

In het VN-Verdrag wordt gesproken over personen met een handicap. Het begrip 'handicap' zal hieronder middels literatuuronderzoek worden toegelicht.

Het hebben van een handicap houdt in dat er een beperking optreedt in een deel van het lichaam of de geest, waardoor het lichaam of de geest niet goed gebruikt kan worden (Van Dale, 2006). Het hebben van een handicap is volgens de World Health Organization (1980) het ervaren van een nadeel voor een individu. De beperking voorkomt dat het individu een 'normale' rol kan vervullen. Iemand met een handicap ervaart dat hij afwijkt van de norm. Er is een tegenstrijdigheid tussen de prestaties en de verwachtingen van het individu. Het World Health Organization (2001) beschrijft 'disability' als een stoornis en beperkingen in bewegingsmogelijkheden en participatie. Een stoornis of ook wel 'impairment', is een verlies in lichaamsstructuur of fysiologische en mentale functies. Uit de theorie blijkt dat het begrip handicap onderverdeeld kan worden in 'verstandelijke' handicap en 'lichamelijke' handicap. Naast handicap blijkt dat er ook vaak gesproken wordt van een beperking. Het hebben van een beperking of handicap houdt dus in dat iemand gezondheidsproblemen heeft. Deze gezondheidsproblemen zorgen ervoor dat het uitvoeren van de dagelijkse handelingen bemoeilijkt worden. Dagelijkse handelingen zijn bijvoorbeeld: huishoudelijke activiteiten, persoonlijke verzorging en zich verplaatsen (De Klerk, Fernee, Woittiez & Ras, 2012).

Het hebben van een lichamelijke beperking is niet altijd zichtbaar. Er bestaan vier verschillende typen. Het eerste type beperkingen worden ADL-beperkingen genoemd, wat beperkingen in Activiteiten van het Dagelijks Leven betekent. Voorbeelden hiervan zijn: het in en uit bed stappen, naar de wc gaan en zichzelf wassen of aankleden. Het tweede type beperkingen zijn de hdl-beperkingen, wat voor beperkingen bij het uitvoeren van de Huishoudelijke Dagelijkse Levensactiviteiten staat. Koken, stofzuigen en boodschappen doen, zijn hier voorbeelden van. Het derde type zijn de bewegingsbeperkingen. Deze beperkingen zijn vaak zichtbaar door het gebruik van hulpmiddelen, zoals een rolstoel, wandelstok of rollator. Het laatste type beperkingen zijn de zintuiglijke beperkingen. Stoornissen in het zien, horen, voelen, ruiken en proeven (Van Campen, Iedema & Wellink, 2006). De eerste drie typen beperkingen kunnen ontstaan door een motorische

beperking. Dit houdt in dat mensen problemen ondervinden met hun ledematen (De Klerk, Fernee, Woittiez & Ras, 2012).

Een verstandelijke beperking wordt ook wel een verstandelijke-ontwikkelingsstoornis genoemd. Deze stoornis begint gedurende de ontwikkelingsperiode. Een verstandelijke beperking zorgt voor beperkingen in zowel het verstandelijk als het adaptieve functioneren en in de conceptuele, sociale en praktische domeinen (American Psychiatric Association, 2014). Volgens de DSM-5 (2014) heeft iemand een verstandelijke beperking wanneer er wordt voldaan aan de volgende drie criteria:

1. Tekortschieten in de intellectuele functies. Voorbeelden van intellectuele functies zijn: plannen, abstract denken, redeneren en leren door ervaringen. Dit wordt vastgesteld door zowel een klinische beoordeling als een geïndividualiseerde, gestandaardiseerde intelligentietest (American Psychiatric Association, 2014). Wanneer iemand een verstandelijke beperking heeft, is de intelligentiequotiënt 70 of lager. De indeling is als volgt:
Licht = IQ tussen de 70 en 50
Matig = IQ tussen de 50 en 35
Ernstig = IQ tussen de 35 en 20
Diep = IQ onder de 20
(Van Deth, 2013)
2. Tekortschieten in het adaptieve functioneren. Deze leiden ertoe dat de betrokkene niet kan voldoen aan de sociaal-culturele en ontwikkelingsstandaarden van sociale verantwoordelijkheid en persoonlijke onafhankelijkheid. Tekortkomingen in het aanpassingsvermogen zullen het functioneren in één of meerdere aspecten van het dagelijks leven beperken, waaronder communicatie, deelname aan het sociale leven, schools en beroepsmatig functioneren en persoonlijk onafhankelijkheid (American Psychiatric Association, 2014).
3. De tekortschietingen in de verstandelijke functies en het aanpassingsvermogen beginnen gedurende de ontwikkelingsperiode (American Psychiatric Association, 2014).

Wanneer er naast de verstandelijke beperking ook een vertraagde motorische of emotionele ontwikkeling optreedt en er lichamelijke afwijkingen zijn, wordt er gesproken van een meervoudige beperking (Van Deth, 2013).

2.3 Methodiek

In deze paragraaf worden de uitgangspunten en werkwijzen van JP van den Bent en Lebenshilfe weergegeven. Er wordt vervolgens gekeken of de uitgangspunten van de organisaties aansluiten bij de gekozen artikelen uit het VN-Verdrag. Ook wordt er gekeken of de werkwijzen van de organisaties mogelijkheden bieden om de gekozen artikelen van het VN-Verdrag toe te passen in de praktijk. Door middel van literatuuronderzoek worden deelvragen drie en vier beantwoord. De literatuur zal ook voortkomen uit de interviews die afgenomen worden met de locatiemanagers van de twee organisaties.

2.3.1 JP van den Bent

Doelstelling

Het doel van JP van den Bent is om dienst te verlenen aan mensen met een (licht) verstandelijke en/of meervoudige beperking. Hierbij staat bij zowel de cliënten als de werknemers het individuele en specifieke van de persoon centraal. Het uitgangspunt is hierbij dat iedereen zichzelf mag en moet kunnen zijn. Zelfontwikkeling en zelfexpressie is belangrijk (R. Belderink, persoonlijke communicatie, 6 maart 2017).

Algemene visie

JP van den Bent beschouwt ieder persoon als waardig en uniek. Door deze erkenning van de eigenheid van de persoon wil JP van den Bent mensen in staat stellen hun mogelijkheden te ontwikkelen en om zelf beslissingen te nemen. Daarmee hebben ze hun eigen verantwoordelijkheid

en hebben ze rechten én plichten. Deze visie is zowel van toepassing op de cliënten als op de medewerkers. Het vormt de rode draad in het beleid en in de uitvoering (R. Belderink, persoonlijke communicatie, 6 maart 2017).

Visie op de cliënt

Bij JP van den Bent staan de wensen en behoeften van de cliënt voorop. De cliënt staat dus centraal. In het ondersteuningsplan staan de aard, vorm en voorwaarden van de dienstverlening. Cliënten mogen hun eigen ondersteuningsplan ten alle tijden inzien (R. Belderink, persoonlijke communicatie, 19 april 2017). Het ondersteunen van een cliënt is anders dan (ver)zorgen en gaat uit van de eigenheid van de cliënt. In overleg met de cliënt wordt bepaald hoe de cliënt zelf richting aan zijn leven geeft en wanneer de begeleider in beeld komt. Een goede aanpak in de basis moet volstaan, waarbij de focus zo min mogelijk ligt op centrale en gedetailleerde regels. Met de cliënt wordt gewerkt aan 'meetbare doelen' (R. Belderink, persoonlijke communicatie, 6 maart 2017). Middelen om de kwaliteit te waarborgen, te toetsen en waar nodig te verbeteren, zijn: methodisch werken, interne audits, kwaliteitscriteria, het opstellen van werkplannen, themabesprekingen en functioneringsgesprekken. Ook vinden er klanttevredenheidsonderzoeken plaats (R. Belderink, persoonlijke communicatie, 6 maart 2017).

Bij JP van den Bent is normalisatie een cruciaal begrip. Het beleid is erop gericht dat de cliënt op een zo normaal mogelijke manier deelneemt aan de samenleving. Zij gaan er vanuit dat de cliënt het beste kan aangeven wat ze wel of niet kunnen. Zij hebben de regie in handen. Hierbij speelt het sociale netwerk ook een rol. Taken van de werknemer zijn: ondersteunen, vragen beantwoorden, verhelderen, veiligheid bieden en waar nodig sturen. Dit heeft vaak betrekking op de gebieden: werken, wonen, sociaal netwerk of vrijetijdsbesteding (R. Belderink, persoonlijke communicatie, 6 maart 2017).

JP van den Bent locatie Tuindorpstraat heeft een cliëntenraad, zodat de cliënten inspraak hebben en zaken bespreekbaar kunnen maken. De cliëntenraad komt eens in de zes weken samen en de locatiemanager is hierbij aanwezig. Zeggenschap is belangrijk voor de cliënten. De cliëntenraad geeft bij JP van den Bent niet alleen raad, maar heeft ook daadwerkelijk zeggenschap (R. Belderink, persoonlijke communicatie, 19 april 2017).

Iedere drie maanden wordt het ondersteuningsplan geëvalueerd en kan de cliënt zeggen wat goed gaat en wat er nog verbeterd moet worden. De cliënt heeft ook de mogelijkheid om aan te geven hoe de begeleiding verloopt. Wanneer er bijvoorbeeld begeleiders zijn die zich niet aan het ondersteuningsplan van de cliënt houden, worden zij daarop aangesproken. Echter is er binnen JP van den Bent altijd ruimte voor de cliënt om aan te geven dat zaken wel of niet goed verlopen. Dit hoeft niet bij deze ene keer in de drie maand te blijven. (R. Belderink, persoonlijke communicatie, 19 april 2017). Mochten de cliënt en begeleider niet uit een onenigheid komen, wordt eerst een gesprek aangegaan met de locatiemanager. Wanneer ook zij er niet samen uitkomen, wordt de klachtencommissie ingeschakeld. De cliënt heeft echter altijd de mogelijkheid om een klacht in te dienen bij de klachtencommissie (R. Belderink, persoonlijke communicatie, 19 april 2017).

Werkwijze

JP van den Bent werkt op een vraaggerichte manier. Vraaggericht werken houdt in dat een gezamenlijke inspanning van cliënt en hulpverlener erin resulteert dat de cliënt de hulp ontvangt die tegemoet komt aan zijn wensen en verwachtingen. Dit voldoet tevens aan professionele standaarden (Van der Steege, 2003). Er wordt altijd aansluiting gezocht bij de ondersteuningsvraag die een cliënt heeft. De volgorde van werken is: waarnemen, aansluiten, toevoegen. Eerst waarnemen, zodat het contact met de cliënt goed verloopt. Als je dat kunt, dan ga je aansluiten. Vanuit daar kun je kijken wat je wilt gaan toevoegen. Aansluiten op het juiste moment. Is het niet vandaag, dan komt het morgen wel (R. Belderink, persoonlijke communicatie, 19 april 2017). Om de eigen verantwoordelijkheid te kunnen nemen, moet de werknemer de ruimte, kansen en faciliteiten krijgen. Binnen JP van den Bent is persoonlijke aandacht het 'sturingsmechanisme'.

Ondernemerschap, initiatief en praktische instelling wordt bij de werknemer bevordert en aangemoedigd door middel van aannamebeleid, intervisie en trainingen. Kwaliteit heeft te maken met professionaliteit. Kwaliteit wordt niet neergelegd bij aparte functionarissen, maar is onderdeel van ieders takenpakket. Regelmatige bijscholing en elkaar blijven aanspreken en aanvullen, is nodig. Ook is het opzetten en onderhouden van een kennisnetwerk belangrijk. Het resultaat en de tevredenheid van de cliënt is een belangrijke graadmeter voor de bepaling van de gewenste kwaliteit (R. Belderink, persoonlijke communicatie, 6 maart 2017).

JP van den Bent heeft geen huisregels. Wel hebben zij algemeen geldende regels, waar iedereen in de maatschappij zich aan moet houden. Een voorbeeld: zorg dat je burens geen geluidsoverlast van je hebben. Ook mogen cliënten altijd weggaan wanneer ze dit willen, dit hoeven zij niet van tevoren te melden bij de begeleiding. Cliënten zijn hier volkomen vrij in (R. Belderink, persoonlijke communicatie, 19 april 2017).

Visie op de samenleving

JP van den Bent heeft haar visie gerelateerd aan de ontwikkelingen en visies van de samenleving. Ze zijn steeds bezig met veranderingen in de dienstverlening. De aspecten van de samenleving worden op de voet gevolgd. Hierbij wordt er een koppeling gemaakt naar het belang van de individuele cliënt (R. Belderink, persoonlijke communicatie, 6 maart 2017).

2.3.2 Lebenshilfe Grazer platz

Algemene visie

De visie van Lebenshilfe is op de cliënt gericht. Lebenshilfe wil bereiken dat personen met een handicap integreren in de maatschappij en dezelfde rechten en plichten krijgen als personen zonder handicap. Deze missie hebben ze uitgeschreven in het Grundsatzprogramm, waarin de koers voor de komende jaren duidelijk wordt door middel van langetermijndoelen (Lebenshilfe, 2011). Het welbevinden van de cliënten staat bij Lebenshilfe voorop. De cliënt staat in het middelpunt en bepaald wat belangrijk voor hem/haar is (M. Wolfers, persoonlijke communicatie, 10 april 2017).

Doelstelling

De doelen van de organisatie zijn in 2011 opgesteld en hebben zoals hierboven benoemd het doel om personen met een handicap te laten integreren in de maatschappij. Hiermee wordt bedoeld dat personen met een handicap niet van de maatschappij worden gescheiden, maar juist onderdeel uitmaken van de maatschappij (Lebenshilfe, 2011).

Ook biedt Lebenshilfe ondersteuning om het netwerk van de cliënt te versterken. Dit doen zij, omdat een goed contact tussen cliënt en de omgeving van belang is om te kunnen integreren en participeren. Zo kan Lebenshilfe begeleiding bieden in het contact met bijvoorbeeld de burens (Lebenshilfe, 2011).

Daarnaast staat in het programma dat personen met een handicap vaak vertroeteld worden door de maatschappij. Lebenshilfe wil af van deze vertroeteling, omdat dit geen vorm van respect is. De maatschappij moet gaan inzien dat personen met een handicap ook kunnen meepraten over bijvoorbeeld politieke vraagstukken. Daarnaast hoeven zaken niet voor hen beslist te worden door anderen. Ook moeten personen met een handicap alleen zorg ontvangen voor dingen die ze echt niet zelfstandig kunnen. Dingen die een persoon nog wel zelfstandig kan moet hij/zij ook zelfstandig kunnen doen. Een persoon met een handicap is in staat om zelfstandig keuzes te maken en dit mag niet door iemand van hem/haar worden overgenomen (Lebenshilfe, 2011).

Cliënten hebben bij Lebenshilfe inspraak via de cliëntenraad. De cliëntenraad komt één keer per maand samen (M. Wolfers, persoonlijke communicatie, 10 april 2017).

De werkwijze

Lebenshilfe werkt niet volgens een methodiek. Dit vindt de organisatie niet nodig, omdat alle begeleiders opgeleid zijn en hun eigen methodiek mogen toepassen. Begeleiding op maat wordt zo

mogelijk gemaakt. Doelen worden samen met de cliënt opgesteld en zijn te lezen in het persoonlijke plan van de cliënt. De cliënt mag dit plan inzien wanneer er naar gevraagd wordt, maar dit wordt niet automatisch aangedragen. Dagelijkse rapportages worden wel met de cliënt besproken. Eens per jaar wordt er een jaarverslag uitgebracht naar de gemeente, over de begeleiding die de organisatie biedt. Dit verslag wordt altijd doorgenomen met de cliënt (M. Wolfers, persoonlijke communicatie, 10 april 2017).

Lebenshilfe wil alle personen met een handicap laten participeren in de maatschappij. Om dit te kunnen bereiken, moet de nadruk bij de begeleiding komen te liggen op wat cliënten nog wel kunnen, waar hun krachten liggen. Lebenshilfe vindt namelijk dat cliënten nog te veel worden gewezen op hun handicap, op de dingen die ze niet zelfstandig kunnen. Volgens Lebenshilfe houden zowel de maatschappij als de regering vooroordelen in stand over personen met een handicap (Lebenshilfe, z.j.). Inclusie is hierbij belangrijk, iemand moet niet alleen onderdeel zijn van de maatschappij, maar ook actief meedoen. Dit is nog vaak lastig, omdat de maatschappij niet altijd begrip heeft voor personen met een handicap. Lebenshilfe probeert cliënten hier op een goede manier in te ondersteunen (M. Wolfers, persoonlijke communicatie, 10 april 2017). Ook is de werkwijze de afgelopen jaren individueller geworden. De onkosten voor de begeleiding van cliënten worden nu namelijk gescheiden. Vroeger was hier geen verdeling in. Lebenshilfe kreeg een bepaald bedrag en moest voor dat bedrag een aantal cliënten begeleiden. Nu wordt er eerst gekeken op welke gebieden de cliënt daadwerkelijk ondersteuning nodig heeft. Voor deze ondersteuning ontvangt Lebenshilfe vervolgens een bedrag. Er moet worden verantwoord dat dit bedrag ook wordt uitgegeven aan de ondersteuning van de cliënt (M. Wolfers, persoonlijke communicatie, 10 april 2017).

Lebenshilfe hanteert geen huisregels. Cliënten wonen op zichzelf, dus zij mogen weggaan en thuiskomen wanneer zij willen. Er worden wel afspraken met de cliënt gemaakt, bijvoorbeeld wanneer een cliënt gaat douchen en wanneer een cliënt boodschappen gaat doen. Dit is meer voor de duidelijkheid en structuur van de cliënt. Wanneer de cliënt zich hier niet aan houdt, zijn er geen consequenties.

2.4 Deel uitmaken van de maatschappij

Dat personen met een handicap deel uit moeten kunnen maken van de maatschappij is een onderdeel van het VN-Verdrag. In deze paragraaf zal worden uitgelegd wat het inhoudt om deel uit te maken van de maatschappij. Daarnaast zullen de begrippen 'Zelfstandig wonen', 'Toegang tot informatie' en 'Vrijheid van meningsuiting' uitgewerkt worden.

2.4.1 Participeren

Deel uitmaken van de maatschappij kan ook wel omschreven worden als participeren of meedoen in de samenleving. Meedoen heeft hierbij meerdere betekenissen. Meedoen varieert van enige vorm van betrokkenheid bij de maatschappij tot actief deelnemen aan activiteiten buitenshuis. Hierbij worden er ook weer meerdere indelingen gehanteerd, namelijk: participatie naar setting (zoals arbeid, onderwijs en sport), participatie naar mate van inzet deelnemer (actief of passief) en participatie naar mate van betrokkenheid (Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2013). Als laatste is er ook burgerparticipatie, patiëntparticipatie en jeugdparticipatie. Deze participatie houdt in dat iemand meedoet aan het ontwikkelen van beleid (Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2013).

Participeren kan op verschillende manieren. Hieronder zullen een paar voorbeelden genoemd worden.

- Het verrichten van betaalde arbeid: Hier valt het uitvoeren van betaald werk onder. Dit kan in loondienst of als zelfstandige.
- Het doen van vrijwilligerswerk: Hierbij gaat het om onbetaald werk.
- Verlenen van informele hulp: Dit is hulp die vrijwillig en onbetaald wordt gegeven. Ook wel mantelzorg genoemd.

- Lid van een vereniging zijn: Hierbij telt zowel passief als actief lidmaatschap van een vereniging. Er wordt onderscheidt gemaakt in drie groepen: politieke vereniging, belangenvereniging en gezelligheidsclub.
- Onderhouden van sociale contacten: Hierbij gaat het om het op bezoek gaan of bezoek krijgen van familieleden, vrienden, kennissen of buurtgenoten. Ook behoren hier telefoneren, chatten op het internet en café- of restaurantbezoek toe.

(RIVM, 2005)

De verschillende manieren van participeren komen overeen met de leefgebiedenwijzer van Movisie (2016). De wijzer kan ingezet worden om met de cliënt de eigen kracht in beeld te brengen. De wijzer bestaat uit de volgende leefgebieden: zingeving, wonen, financiën, sociale relaties, lichamelijke gezondheid, psychische gezondheid en werk en activiteiten. Om het onderzoek concreet te houden, richt het onderzoek zich alleen op het leefgebied 'wonen'. Wonen komt namelijk naar voren in artikel 19 a/b.

2.4.2 Inclusie

Inclusie heeft te maken met participatie. Het heeft betrekking op de insluiting van mensen in de samenleving. Inclusie heeft betrekking op de ontwikkeling van gelijkwaardige participatie van een meer achtergestelde bevolkingsgroep in de maatschappij. Hierbij gaat het om participatie aan sociale voorzieningen, zoals wonen, onderwijs, arbeid, macht en sociale netwerken. Dit heet ook wel social inclusion. Ook heeft inclusie betrekking op de ontwikkeling van een manier van betekenisvol samenleven in de dagelijkse levenssfeer. Er is dan sprake van toenemende participatie van elk individu. Hierbij gaat het om deelname van individuen aan reguliere sociale activiteiten. Elke individu speelt een betekenisvolle rol (Bolsenbroek & Van Houten, 2010). Inclusie onderscheidt zich van participatie, omdat inclusie is gericht op de interactie tussen een individu en een gemeenschap. De gemeenschap helpt onbenutte mogelijkheden te benutten en te reageren op ondersteuningsbehoeften (Bolsenbroek & Van Houten, 2010).

2.4.3 Zelfstandig wonen

Artikel 19 a/b beschrijft dat personen met een handicap de mogelijkheid moeten hebben om zelf keuzes te maken op het gebied van wonen. Dit onderwerp sluit aan bij het onderzoek, omdat het onderzoek uitgevoerd wordt op twee locaties waar personen met een handicap zelfstandig wonen met begeleiding.

Zelfstandig wonen kun je opdelen in geheel zelfstandig wonen of begeleid zelfstandig wonen. Geheel zelfstandig wonen wordt gezien als het hebben van een woning met eigen toegang en het hebben van een eigen keuken, toilet en douche. Voorbeelden van zelfstandige woningen zijn eengezinswoningen en appartementen. Wanneer de toegang, toilet, keuken en douche gedeeld zijn, wordt er gesproken over een onzelfstandige woning. Een onzelfstandige woning kan voorkomen bij geheel zelfstandig wonen en begeleid zelfstandig wonen. Een onzelfstandige woning, is een woning waarin de toegang tot de woning, de toilet, keuken en douche gedeeld wordt. Een voorbeeld hiervan is een studentenhuus. Iemand woont wel zelfstandig, maar omdat de voorzieningen gedeeld zijn wordt het onzelfstandig genoemd. Je kan ook begeleid zelfstandig wonen in een onzelfstandige woning. Daarnaast heb je nog onvrije woningen. Dit zijn woningen waarvan de toegang uitkomt op een gemeenschappelijke gang, maar waar de woning wel een eigen keuken, douche en toilet heeft. Een onvrije woning valt dus wel onder een zelfstandige woonruimte (Rijksoverheid, z.j.).

Sinds de jaren '80 zijn er maatregelen getroffen om extramuralisering mogelijk te maken in Nederland. Extramuralisering betekent het geven van zorg buiten de instelling. De zorg vindt dan plaats bij de mensen thuis. De extramuralisering is begonnen in de geestelijke gezondheidszorg. Vanuit daar is het ook ingezet in de gehandicaptenzorg en de ouderenzorg. De extramuralisering heeft ertoe geleid dat de laatste twintig jaar meer mensen met een beperking zelfstandig zijn gaan

wonen. Ook zijn er in deze periode voorzieningen ontwikkeld die de maatschappelijke integratie van mensen met een beperking bevorderen. Het beleid van de verstandelijk gehandicaptenzorg is op een zo groot mogelijke zelfstandigheid en deelname aan de samenleving gericht. Deze ontwikkelingen heb geleidt tot een ontwikkeling van gezinsvervangende tehuizen (gvt). In deze tehuizen kunnen groepen van ongeveer 20 mensen met een verstandelijke beperking wonen. In de tehuizen zijn vaste begeleiders aanwezig, die de bewoners ondersteuning kunnen bieden. Onderzoek van het Sociaal en Cultureel Planbureau (2006) heeft uitgewezen dat gezinsvervangende tehuizen te groot zijn. Deze omvang kan ervoor zorgen dat de integratie in het gewone wijkleven niet optimaal is. Om deze reden is er gekeken naar kleinschaligheid en zijn er dependances ontwikkeld. Een dependance is een gebouw dat organisatorisch bij een ander gebouw hoort, maar op afstand ligt. Deze dependances bestaan uit drie tot zes personen en is bedoeld voor mensen die relatief weinig begeleiding nodig hebben. Zij vormen als het ware de opstap naar begeleid zelfstandig wonen. De gezinsvervangende tehuizen en dependances komen overeen met onzelfstandige woningen. Dit omdat de bewoners bij beiden een eigen kamer ter beschikking hebben, maar de woonkamer, toilet en overige voorziening worden gedeeld. Naast de gezinsvervangende tehuizen en de dependances, zijn er nog de oude instellingen. In deze instellingen wonen meerdere leefgroepen van ongeveer tien personen. Deze huisvestingen worden sociowoningen genoemd. De mate van zelfstandigheid van de bewoners is in deze woningen groter. De normale gezinssituatie wordt zo veel mogelijk nagebootst. Dit betekent dat alle bewoners vrijheden hebben, maar daarnaast ook verantwoordelijkheden hebben. Sociowoningen vormen een goede opstap naar een leven met een grote mate van zelfstandigheid, zoals in begeleid zelfstandig wonen het geval is. Begeleid zelfstandige woningen zijn bedoeld voor mensen met een verstandelijke handicap, die gemiddeld twee tot vier uur per week begeleiding nodig hebben. Deze begeleiding kan variëren van het helpen bij koken tot het onderhouden van contacten. De Awbz (Algemene wet bijzondere bijstand) financiert de begeleiding, maar de bewoners dienen zelf zorg te dragen voor de huisvesting. Bij begeleid zelfstandig wonen wordt verwacht van de bewoners dat zij kleine problemen in het dagelijks leven zelf kunnen oplossen (Sociaal en Cultureel Planbureau, 2006).

2.4.4 Toegang tot informatie

Om toegang te krijgen tot informatie over gezondheid en om deze informatie te kunnen begrijpen, zijn cognitieve en sociale vaardigheden nodig. Dit worden ook wel gezondheidsvaardigheden genoemd. Om gezondheidsvaardig te kunnen zijn, is het belangrijk dat mensen aandacht hebben voor hun gezondheid en dat ze informatie daarover kunnen verzamelen, begrijpen en toepassen. Het is belangrijk dat zorgverleners rekening houden met de beperkingen in gezondheidsvaardigheden van patiënten. Zo moet er bijvoorbeeld gekeken worden of de patiënt basisvaardigheden in lezen en schrijven heeft en of diegene adequaat kan omgaan met informatie (Stichting Lezen & Schrijven, 2015). Interactieve vaardigheden hebben betrekking op het vermogen om schriftelijke of mondelinge informatie te verkrijgen. Kritische vaardigheden zijn de vaardigheden om informatie kritisch te analyseren. Dit betekent dat gezondheidsvaardigheden samenhangen met lees-, schrijf- en rekenvaardigheden. Een goede geletterdheid betekent niet per direct dat iemand goede gezondheidsvaardigheden heeft. Laag- en ongeletterdheid Analfabetisme is een erkend probleem in Nederland. Wanneer mensen laag- of ongeletterd zijn, moet er gekeken worden naar passende communicatiemiddelen (Stichting Lezen & Schrijven, 2015). Zo is een folder bijvoorbeeld minder geschikt voor iemand die moeite heeft met lezen. Zorgverleners behoren rekening te houden met de vaardigheden van de patiënt. In Nederland zijn namelijk alle zorgverleners volgens de Wet op Geneeskundige Behandelingsovereenkomst (WGBO) verplicht hun patiënten op een voor hen begrijpelijke manier in te lichten over hun gezondheidstoestand. Ook als het niet over de gezondheid gaat, zijn hulpverleners verplicht om informatie op de juiste manier te verstrekken aan cliënten en rekening te houden met het niveau en de vaardigheden van de cliënt. De zorgverlener moet informatie 'op maat' verstrekken. Stichting Lezen & Schrijven heeft speciaal voor hulpverleners een herkenningswijzer opgesteld, waarin signalen die wijzen op laaggeletterdheid duidelijk zijn

opgesomd (Stichting Lezen & Schrijven, 2015). Alle cliënten/patiënten hebben het recht om informatie te verkrijgen (Rijksoverheid, z.j.).

2.4.5 Vrijheid van meningsuiting

Vrijheid van meningsuiting is een belangrijk begrip uit artikel 21a. Daarnaast is vrijheid van meningsuiting een recht. Het VN-Verdrag omschrijft dat personen met een handicap dezelfde rechten hebben als personen zonder een handicap. Omdat dit begrip veelvuldig terugkomt in het onderzoek, zal hieronder worden beschreven wat het precies inhoudt.

Vrijheid van meningsuiting is een recht. Dit recht is in veel wetten en verdragen opgenomen. Enkele voorbeelden hiervan zijn de Nederlandse grondwet, het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens en het Internationale Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten (Nieuwenhuis, 2013). Demonstreren, artistieke expressie, en persvrijheid zijn voorbeelden die vallen onder vrijheid van meningsuiting. Het recht biedt bescherming aan positieve denkbeelden en ideeën, maar ook aan meningsuitingen die kwetsend of schokkend kunnen zijn. Vrijheid van meningsuiting is geen absoluut recht, het kan door de overheid worden ingeperkt wanneer dit nodig is. Om bijvoorbeeld de rechten van andere mensen te beschermen of wanneer dit nodig is voor de openbare orde (College voor de Rechten van de Mens, z.j.)

Het kan voorkomen dat het recht op vrijheid van meningsuiting in conflict komt met bijvoorbeeld het recht om niet gediscrimineerd te worden. Er bestaat geen hiërarchie voor mensenrechten, dus bij een dergelijk voorval wordt de afweging gemaakt of er sprake is van vrijheid van meningsuiting of discriminatie (College voor de Rechten van de Mens, z.j.).

Op Nationaal gebied is vrijheid van meningsuiting vastgelegd in artikel 7 van de Grondwet. Artikel 7 garandeert iedereen de vrijheid van meningsuiting “Behoudens ieders verantwoordelijkheid van de wet” (College voor de Rechten van de Mens, z.j., para 4). Dit houdt in dat in formele wetten kan worden opgenomen dat er een beperking op vrijheid van meningsuiting is. Zo zijn er drie uitzonderingen waarop vrijheid van meningsuiting niet van toepassing is:

- Het is strafbaar om in het openbaar beledigend te zijn over een groep wegens ras, godsdienst, levensovertuiging, handicap of seksuele geaardheid.
- Er is een verbod op het openbaar aanzetten tot discriminatie, haat of geweld tegen een groep wegens ras, godsdienst, levensovertuiging, handicap, seksuele geaardheid of geslacht.
- Er is een verbod om publicaties die beledigend, discriminerend of aanzetten tot haat en geweld in het bezit te hebben en/of om deze te verspreiden.

Zowel de EVRM en de IVBPR omschrijven in de wet hetzelfde als wat in de Grondwet omschreven staat, namelijk vrijheid van meningsuiting, mist in overeenstemming met andere rechten. Daarbij zijn beide wetten wel op internationaal niveau getrokken (Nieuwenhuis, 2013).

2.5 beantwoorden deelvragen

In deze paragraaf worden de vijf theoretische deelvragen beantwoord zoals opgesteld in paragraaf 1.4.

Deelvraag 1: Wat houden artikelen 19a/b en 21a uit het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap in?

In artikel 19a/b uit het VN-Verdrag wordt omschreven dat personen met een handicap dezelfde rechten hebben om in de maatschappij te wonen, met daarin keuzevrijheid waar deze personen willen wonen. Een persoon met een handicap mag niet worden verplicht om te wonen in een bepaalde leefomgeving. Er dient ondersteuning te worden geboden om maatschappelijke uitsluiting te voorkomen (Rijksoverheid, 2007). Artikel 21a beschrijft dat personen met een handicap vrijheid van meningsuiting hebben. Om dit te kunnen waarborgen dienen personen met een handicap informatie te ontvangen die voor hen geschikt is. Ze hebben een eigen keuze in het communicatiemiddel, passend bij de handicap. Aan deze aangepaste vorm van informatie mogen geen extra kosten worden verbonden (Rijksoverheid, 2007).

Deelvraag 2: Wat is er wettelijk veranderd in Nederland na de ontwikkeling van de transformatie en het ratificeren van het VN-Verdrag?

Na de transformatie van verzorgingsstaat naar participatiestaat zijn er een aantal wetten in Nederland veranderd. In totaal zijn er drie wetten ingevoerd, namelijk de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), de Wet langdurige zorg (Wlz) en de Participatiewet. In de Wmo staat omschreven dat mensen zo lang mogelijk thuis moeten kunnen wonen. De bevordering van de zelfredzaamheid van de burger staat hierin centraal. De Wlz is bedoeld voor mensen die de gehele dag intensieve zorg nodig hebben. Zij kunnen dan terecht in een verpleeghuis of instelling. De burger moet hierin zeggenschap hebben over welke zorg hij wil ontvangen. De Participatiewet heeft als doel om het vinden van werk voor mensen met een arbeidsbeperking, te vergroten. Dit behoort ervoor te zorgen dat ook zij volwaardig kunnen deelnemen aan de maatschappij (Rijksoverheid, 2017).

Na het ratificeren van het VN-Verdrag in Nederland is de Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte (WGBH/CH) veranderd. In deze wet staat beschreven dat personen met een handicap of chronische ziekte net als ieder ander behandeld moeten worden. De wet beschermt mensen tegen discriminatie, omdat zij niet wegens hun handicap geweigerd mogen worden in openbare gelegenheden (Rijksoverheid, 2012).

Door middel van het implementatieplan wordt er op lokaal niveau meer ondersteuning geboden aan gemeenten, zodat zij personen met een handicap beter kunnen ondersteunen om te integreren in de samenleving (Rijksoverheid, 2017).

Deelvraag 3: Hoe sluiten de uitgangspunten en de werkwijze van JP van den Bent locatie Tuindorpstraat Hengelo, aan bij artikel 19a/b en artikel 21a van het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap?

Bij JP van den Bent hebben cliënten vrijheid om zelfstandig keuzes te maken. Ze mogen bijvoorbeeld zelf weten hoe hun appartement eruit ziet, wanneer en hoe laat ze thuis zijn en aan welke doelen ze willen werken. De vraaggerichte manier van werken sluit aan bij de artikelen uit het VN-Verdrag. Mocht een cliënt namelijk zelf aangeven ergens anders naar toe te willen verhuizen, dan gaat een begeleider kijken waar de mogelijkheden liggen. De cliënten hebben in principe de volledige vrijheid om te wonen waar ze willen, echter wel binnen de mogelijkheden. Hierbij is te denken aan het beschikken van financiële middelen. Deze vraaggerichte manier van hulpverlening biedt ook mogelijkheden in de ondersteuning om te participeren in de maatschappij. De begeleider vraagt namelijk bij de cliënt wat de wensen zijn op dit gebied en speelt daar op in. Vrijheid van mening vindt JP van den Bent belangrijk. Daarnaast is er altijd ruimte voor zeggenschap en de cliënt heeft de regie in de begeleiding. Dit sluit aan bij artikel 21 van het VN-Verdrag. Ook hier is de vraaggerichte manier van hulpverlening van waarde. De cliënt heeft een vraag en de begeleider speelt hierop in. Wanneer een cliënt informatie dus niet begrijpt, zorgt de begeleider ervoor dat er een manier komt waarop de cliënt de informatie wel kan begrijpen.

Deelvraag 4: Hoe sluiten de uitgangspunten en de werkwijze van Lebenshilfe locatie Treffpunkt Grazer Platz Berlin, aan bij artikel 19a/b en artikel 21a van het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap?

Lebenshilfe wil bereiken dat personen met een handicap integreren in de maatschappij en dezelfde rechten en plichten krijgen als personen zonder handicap, zo staat omschreven in de visie (Lebenshilfe, 2011). Dit sluit aan bij het VN-Verdrag, omdat door middel van het VN-Verdrag er ook gestreefd wordt naar gelijkheid voor personen met een handicap. Bij Lebenshilfe bepaald de cliënt wat belangrijk is. De cliënt bepaald waarin hij/zij ondersteund wil worden en heeft hierin dus een grote mate van regie. Ook dit sluit aan bij het VN-Verdrag. Deze eigen regie en de doelstelling van Lebenshilfe om mensen te laten integreren in de maatschappij sluiten aan bij de artikelen 19 a/b en 21a uit het VN-Verdrag.

Hoofdstuk 3 Methode van onderzoek

In dit hoofdstuk wordt de methode van het onderzoek beschreven. Vanuit de doel- en vraagstelling is beargumenteerd weergegeven wat de reden is van de gekozen onderzoeksvorm. Daarnaast wordt beschreven welke dataverzamelingsinstrumenten gehanteerd worden en hoe de resultaten geanalyseerd worden. Ook wordt de betrouwbaarheid van het onderzoek beschreven. Bij de afgewogen keuzes wordt gebruik gemaakt van theorie en worden er koppelingen tussen de keuzes gemaakt.

3.1 Onderzoeksvorm

Aansluitend op de doel- en vraagstelling is ervoor gekozen om een kwalitatief onderzoek uit te voeren. Een kwalitatief onderzoek sluit namelijk goed aan bij de doel- en vraagstelling, omdat er van binnenuit de organisatie wordt gekeken hoe het VN-Verdrag toegepast wordt. Bij een kwalitatief onderzoek wordt vanuit een insiders perspectief gekeken naar het probleem of verschijnsel. Dit houdt in dat onderzoekers van binnenuit zicht willen krijgen op hoe personen een bepaalde situatie beleven (Migchelbrink, 2013). Bij een kwalitatief onderzoek staat de interpretatie van de betrokken individu op een gebeurtenis of situatie centraal, niet de interpretatie van de onderzoeker (Migchelbrink, 2013). Bij het onderzoek zal er vanuit de begeleiders van JP van den Bent en Lebenshilfe de vraagstelling worden geanalyseerd. Hierbij zullen vooral de bevindingen van de begeleiders belangrijk zijn. Om deze reden is een kwalitatief onderzoek meer geschikt. Er wordt namelijk onderzocht hoe het VN-Verdrag in werkelijkheid wordt toegepast bij JP van den Bent en Lebenshilfe en niet hoe het in protocollen en richtlijnen staat vermeld. Er wordt gekeken naar hoe het VN-Verdrag toegepast zou moeten worden.

Om op de juiste manier kwalitatief onderzoek te verrichten, is het van belang dat de onderzoeker zich begeeft in de werkelijkheid waarin de gebeurtenis of situatie zich afspeelt. Hierbij moet de onderzoeker oog hebben voor de context. Hierdoor is de onderzoeker beter in staat om de bestaande situatie te reconstrueren en het te begrijpen (Migchelbrink, 2013). Voor het onderzoek zullen enquêtes en interviews afgenomen worden. Deze enquêtes en interviews zullen in de praktijk plaatsvinden. De informatie zal niet worden gehaald uit dossiers of rapportages, maar uit bevindingen van de begeleiders. De werkelijkheid, het dagelijks functioneren, staat centraal.

De onderzoeksvorm zal analytisch zijn. Hierbij wordt geprobeerd om een verschijnsel te begrijpen, te verklaren of te voorspellen door de betrokken elementen te ontleden (Heerink, Pinkster-Schalken, & Bratti- van der Werf, 2013). In het onderzoek zal informatie worden verzameld om te kunnen begrijpen en te verklaren hoe de het VN-Verdrag wordt toegepast in de praktijk. Aan de hand van deze analyse zullen er vergelijkingen gemaakt worden. Om deze reden is het een analytisch onderzoek.

3.2 Dataverzamelingsinstrumenten

Tijdens het uitvoeren van het onderzoek wordt er gebruik gemaakt van verschillende dataverzamelingsinstrumenten. Deze instrumenten worden in deze paragraaf toegelicht.

3.2.1 Enquête

Een enquête, ook wel gestructureerde vragenlijst genoemd, is een dataverzamelingstechniek. Hierbij zijn de vragen van tevoren precies geformuleerd, die in principe voor iedereen hetzelfde zijn. Met een enquête kan in een kort tijdsbestek een indruk worden verkregen van kennis, opinies, houdingen, gevoelens, motieven, aspiraties, gedragsintenties en gerapporteerd gedrag van veel personen (Migchelbrink, 2013). In het onderzoek moet zowel de kennis, opinies, houding en gedragsintenties van de begeleiders worden getest. Daarom sluit een enquête goed aan bij het kwalitatieve onderzoek. De enquêtes worden individueel afgenomen, zodat de begeleiders geen antwoorden gaan kopiëren van elkaar. De enquête wordt niet mondeling afgenomen, omdat er bij een mondelinge afname teveel ruimte ontstaat voor de respondent om niet bruikbare informatie te

geven. Het is immers wenselijk om alleen het gevraagde antwoord. Achtergrondinformatie en bijzaken kunnen interessant zijn, maar zijn niet relevant voor het onderzoek.

Uit een enquête kan verschillende informatie worden gehaald, namelijk: achtergrondinformatie, informatie over gedrag en informatie over de mening van de respondent (Heerink, Pinkster-Schalken, & Bratti- van der Werf, 2013). In het onderzoek zal de informatie over gedrag onderzocht moeten worden. Hoe wordt het VN-Verdrag in de praktijk toegepast? Om het gedrag van de respondenten te onderzoeken, is het van belang dat de vragen maar op één manier geïnterpreteerd kunnen worden door de respondent. De vragen moeten objectief zijn en het gedrag in de vraag moet duidelijk en concreet zijn omschreven (Heerink, Pinkster-Schalken, & Bratti- van der Werf, 2013). Er moet omschreven worden hoe begeleiders van JP van den Bent en Lebenshilfe werken volgens het VN-Verdrag

De enquête zal bestaan uit open vragen. Op deze manier wordt de respondent de mogelijkheid geboden om een eigen interpretatie van de werkelijkheid in te vullen. Dit omdat het belangrijk is om te achterhalen hoe de respondent de situatie in de praktijk ziet. Het zal hierbij voornamelijk gaan om het gedrag van de respondent.

Bij JP van den Bent zullen tien enquêtes afgenomen worden. Op de locatie zijn tien begeleiders werkzaam. De afnameperiode bij JP van den Bent zal drie dagen zijn. Door het maken van goede afspraken met de locatiemanager en de respondenten, wordt er verwacht dat alle enquêtes ingevuld kunnen worden.

Bij Lebenshilfe zullen er zes enquêtes onder de begeleiders worden afgenomen. Dit zijn alle begeleiders die in vaste dienst zijn op de locatie. Hiervoor zullen de onderzoekers één dag op de locatie aanwezig zijn, om de begeleiders persoonlijk aan te spreken en de enquêtes in te laten vullen. Mocht er een begeleider in deze periode niet aanwezig zijn, kan er geen enquête worden afgenomen. Het maken van goede afspraken tussen de onderzoeksgroep en de respondenten is om deze reden essentieel.

3.1.2 Interview

Naast de enquêtes zal er een interview worden afgenomen bij de locatiemanagers van beide locaties. Dit zal worden gedaan om de feiten en ervaringen van beide locatiemanagers betreft de wetgeving van het Verdrag te kunnen omschrijven. Hierbij zal de manager optreden als ervaringsdeskundige die informatie geeft over het VN-Verdrag. Verwacht wordt dat dit een aanvulling zal zijn op de bevindingen van de begeleiders. Hoe zien de begeleiders de uitvoering in de praktijk en wat vertellen de managers hoe het Verdrag zou moeten worden toegepast? Het zal gaan om een halfgestandaardiseerde interview. Hierbij kiest de interviewer het thema en de vragen, maar daarbinnen is er wel ruimte voor de respondent voor eigen inbreng (Heerink, Pinkster-Schalken, & Bratti- van der Werf, 2013). Voor dit type is gekozen, omdat er op deze manier structuur zit in het interview en de thema's die worden besproken. Er is echter ook ruimte voor de respondent om extra informatie te geven.

3.1.3 Analyse

Nadat alle gegevens zijn verzameld, zal er gezocht moeten worden naar de betekenis van de gegevens. Dit houdt in dat er vastgesteld wordt wat er in de gegevens besloten ligt als antwoord op de vraagstelling en het trekken van conclusies (Migchelbrink, 2013).

De gegevens van een kwalitatief onderzoek hebben de vorm van een tekst (Migchelbrink, 2013). Bij dit onderzoek bestaat het materiaal voor de analyse uit de enquêtes onder de begeleiders en de twee interviews die afgenomen zijn onder de locatiemanagers. Bij de analyse moet via inhoudelijke ordening een beeld worden verkregen van de informatie die in het materiaal zit. Dit zal gedaan worden door middel van labelen. Van zowel de enquêtes als de interviews worden eerst de gegevens verzameld en geordend. Dit houdt in dat de informatie wordt overgetypt. Van de

interviews wordt geen verbatim uitgetypt, maar alleen een samenvatting met de belangrijke informatie. Het gaat namelijk alleen om de kennis van de respondent. Als tweede stap moet de overbodige informatie worden geschrapt (Migchelbrink, 2013). Wanneer dit is gedaan, wordt de tekst opgedeeld in fragmenten. Dit houdt in dat de tekst wordt voorzien van labels die aangeven wat dat deel van de verkregen gegevens precies omschrijft. Daarna worden alle labels in categorieën ingedeeld. Dit wordt gedaan op gemeenschappelijke- of overlappende informatie. Labels die elkaar overlappen kunnen dan samengevoegd worden (Migchelbrink, 2013). Binnen de intervisiegroep zullen de labels ook door externe personen worden bekeken. Dit verhoogt de betrouwbaarheid en validiteit van de analyse (Migchelbrink, 2013). Daarna zullen aan alle groepen labels, kernlabels worden toegekend om samenhangende patronen te ontdekken. Als laatste zullen de resultaten van het onderzoek vastgesteld worden. De bevindingen uit de analyse worden besproken. De resultaten zullen worden gekoppeld aan de hoofdvraag en deelvragen (Migchelbrink, 2013).

3.3 Betrouwbaarheid

In deze paragraaf worden de populatie, validiteit, betrouwbaarheid en ethische overwegingen van het onderzoek uitgewerkt.

3.3.1 Populatie

De populatie is ook wel het geheel van alle onderzoekseenheden waarop het onderzoek zich richt (Baarda et al., 2013). De populatie van dit onderzoek betreft zeven medewerkers van Lebenshilfe en tien medewerkers van JP van den Bent. Onder medewerkers vallen in dit geval de begeleiders en de locatie managers die geïnterviewd worden.

Op beide locaties is ervoor gekozen om de enquêtes af te nemen bij de gehele populatie. Dit omdat de locaties relatief klein zijn en er op deze manier de juiste hoeveelheid response terugkomt. Uit het onderzoek moet naar voren komen hoe alle begeleiders werken vanuit het VN-Verdrag en niet hoe een bepaalde percentage werkt. Het onderzoek blijft op deze manier representatief.

3.3.3 Validiteit

Validiteit betreft het vertrouwen in de inhoud van de gegevens. De verzamelde gegevens, de resultaten, moeten de onderzochte werkelijkheid representeren (Migchelbrink, 2007). Door voorafgaand aan de enquête begrippen te operationaliseren, kunnen er gerichter vragen gesteld worden aan de begeleiders. Hierdoor kunnen de enquêtevragen op de juiste manier geformuleerd worden, zodat zij antwoord geven op de vraagstelling van het onderzoek. De steekproef is voldoende representatief, omdat alle werknemers van JP van den Bent volgens het VN-Verdrag behoren te werken. Dit is terug te vinden in hun werkwijze. Er wordt gekozen om de gehele populatie te kiezen bij Lebenshilfe, omdat de locatie relatief klein is. Hierdoor wordt er een goed beeld geschetst van de locatie in Berlijn en blijft het representatief voor het onderzoek. Het onderzoek is ook voor een deel extern valide. Externe validiteit houdt de mate in waarin de onderzoeksresultaten gegeneraliseerd kunnen worden naar een andere populatie (Baarda et al., 2013). De onderzoeksresultaten gelden niet automatisch voor andere locaties binnen JP van den Bent en Lebenshilfe. Het onderzoek zelf is echter wel toepasbaar in een vergelijkbare situaties. De voorwaarde is dat het onderzoek weer binnen JP van den Bent en Lebenshilfe moet plaatsvinden. Ook moet het woonlocaties betreffen.

3.3.4 Betrouwbaarheid

De betrouwbaarheid betreft tijdens het onderzoek het vertrouwen in de werkwijze. Hierbij wordt er gekeken naar nauwkeurigheid en zorgvuldigheid. Toevallige factoren moeten zoveel mogelijk voorkomen worden. Toevalligheden kunnen liggen in of bij de interviewer of observator, de dataverzamelingstechniek of de analyse (Migchelbrink, 2007). De enquêtevragen worden objectief opgesteld, zodat de vragen niet sturend kunnen worden. Operationaliseren van begrippen is hierbij helpend. Door objectieve vragen te stellen, worden de begeleiders zo min mogelijk beïnvloed.

Daarnaast worden de enquêtes anoniem afgenomen. Dit kan voorkomen dat er sociaal wenselijke antwoorden worden gegeven. De enquêtes zullen elke keer in dezelfde ruimte afgenomen worden. Een ruimte afgezonderd van de cliënten en andere begeleiders. Hierdoor wordt voor elke begeleider dezelfde omstandigheden gecreëerd. Dit geldt hetzelfde voor de interviews. De interviews zullen in een aparte ruimte en met behulp van een spraakrecorder opgenomen worden. De interviews zullen verwerkt worden in de praktische deelvragen. Dit betekent dat de interviews niet letterlijk uitgeschreven hoeven te worden. Er wordt wel voor gekozen om de interviews met een spraakrecorder op te nemen, zodat de betrouwbaarheid van de informatie hoog blijft. Een risico voor de betrouwbaarheid is, dat twee van de drie onderzoekers stage hebben gelopen bij Lebenshilfe. Dit kan ertoe leiden dat zij niet objectief het interview af kunnen nemen. Om dit te voorkomen, zal de onafhankelijke onderzoeker het interview leiden.

3.3.5 Ethische verantwoording

Volgens Migchelbrink (2007) is goede verantwoording belangrijk tijdens het onderzoek. Bij deze verantwoording is er gekeken naar Gedragscode praktijkgericht onderzoek voor het hbo (Vereniging Hogescholen, 2010).

- De onderzoeksgroep houdt rekening met de belangen van de betrokkenen en de invloeden die er zijn tijdens het uitvoeren van de onderzoeksmethode.

Tijdens het afnemen van de enquêtes en interviews, wordt er rekening gehouden met de belangen van de respondenten. Dit wordt gedaan door het respectvol opstellen tegenover de organisaties en de begeleiders. De onderzoeksgroep zal daarbij bijvoorbeeld rekening houden met de dagen en tijden waarop de respondenten de enquêtes kunnen afnemen. Ook wordt er respectvol met informatie omgegaan. Wanneer een respondent informatie niet wil of kan geven, behoort de onderzoeksgroep hiermee akkoord te gaan.

- De onderzoeksgroep is ervoor behoedzaam dat de verzamelde data alleen gebruikt wordt voor onderzoeksdoeleinden.

Informatie die uit de enquêtes verkregen wordt, is anoniem. Dit waarborgt de privacy van de begeleiders. Wanneer de begeleiders informatie geven die hun identiteit prijsgeven, zal dit achtergehouden worden voor de opdrachtgever. Dit wordt van de voren met de opdrachtgever besproken. Daarnaast wordt de informatie niet voor andere doeleinden gebruikt dan het onderzoek zelf. De informatie zal gebruikt worden voor het beantwoorden van de vraagstelling.

- Als onderzoeksgroep wordt er rekening gehouden met de praktische bruikbaarheid en leesbaarheid van de resultaten. Hierbij wordt rekening gehouden met het kennisniveau van de doelgroep(en), alsmede de bijdrage van de resultaten aan kennis- en theorieontwikkeling.

Tijdens het analyseren van de uitkomsten, zullen de resultaten zo duidelijk mogelijk weergegeven worden. Dit wordt bijvoorbeeld gedaan door middel van de geoperationaliseerde begrippen. Zo wordt er rekening gehouden met het kennisniveau van de doelgroep. Als blijkt dat uit de onderzoeksresultaten verbeterpunten naar voren komen omtrent het werken volgens het VN-Verdrag, kunnen de organisatie en begeleiders zich ontwikkelen in de uitvoering van hun werk.

- De onderzoeksgroep zorgt ervoor dat de analyse niet gestuurd zal worden door gewenste uitkomsten.

Tijdens het afnemen van de enquêtes en de interviews zullen de respondenten apart worden genomen. Dit wordt gedaan, zodat de antwoorden zo persoonlijk mogelijk ingevuld worden. Er kan dan geen invloed worden uitgeoefend op andere respondenten. Door middel van het opstellen van de juiste enquêtevragen, zullen sociaal wenselijke antwoorden voorkomen worden.

Hoofdstuk 4 Resultaten

In hoofdstuk vier worden de praktische deelvragen beantwoord. Deze deelvragen worden beantwoord door middel van de opgestelde enquête. Deze enquête is afgenomen bij JP van den Bent en Lebenshilfe. Het was de bedoeling dat de gehele populatie werd bevraagd, maar dit is niet gelukt. Door ziekte van werknemers zijn niet alle enquêtes ingevuld. Bij JP van den Bent hebben negen begeleiders de enquête ingevuld (N = 9). Bij Lebenshilfe hebben vier begeleiders de enquête ingevuld (N = 4).

De enquête is onderverdeeld in vijf thema's. Deze thema's zijn: verstrekken van informatie, zelfstandig wonen, algemene dagelijkse levensverrichtingen (ADL), participeren en vrijheid van meningsuiting. Alle thema's hebben te maken met artikelen 19a/b en 21a uit VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap.

4.1 Kenmerken respondenten

Het onderzoek richt zich op volwassen mannen en vrouwen die werkzaam zijn binnen JP van den Bent locatie Tuindorpstraat Hengelo en Lebenshilfe locatie Grazer Platz Berlin. De mannen en vrouwen zijn allemaal begeleiders van mensen met een verstandelijke beperking die zelfstandig wonen. Alle begeleiders hebben minimaal een mbo-3 diploma.

4.2 Verstrekken van informatie

Aan de respondenten is gevraagd op welke manier zij informatie toegankelijk maken aan cliënten. Over dit thema zijn drie vragen gesteld.

4.2.1 JP van den Bent

Uit de antwoorden van de respondenten komt naar voren dat de meeste begeleiders informatie begrijpbaar maken door makkelijke taal te gebruiken. JP van den Bent houdt namelijk rekening met de ontwikkelingsleeftijd van de cliënt. Dit blijkt bijvoorbeeld uit fragment 1.2.1 N: 'Eerst kijken of de cliënt het zelf begrijpt en anders de taal vereenvoudigen' en fragment 1.3.1 N: 'Door de inhoud te vertalen naar het taalgebruik dat past bij de ontwikkelingsleeftijd van de cliënt'. Uit de antwoorden van de respondenten blijkt dat de begeleiders eerst kijken naar wat de cliënt zelf kan. Indien nodig, wordt informatie begrijpbaar gemaakt aan de cliënt door samen te vatten, voorbeelden te geven en te tekenen.

Alle respondenten hebben aangegeven dat zij verbaal informatie verstrekken aan hun cliënten. Ook geeft merendeel van de respondenten aan foldermateriaal te gebruiken bij het verstrekken van informatie. Daarnaast wordt er gebruik gemaakt van beeldende manieren. Dit wordt binnen JP van den Bent gedaan door middel van pictogrammen en het uittekenen van de informatie.

De begeleiders van JP van den Bent controleren op zes manieren of de overgebrachte informatie begrepen is door de cliënt, namelijk: navragen, herhalen, samenvatten, doorvragen, laten zien en non-verbale signalen. De meeste begeleiders geven aan dat zij door middel van navragen controleren of de overgebrachte informatie begrepen is. Dat begeleiders navragen blijkt bijvoorbeeld uit fragment 3.8.1 N: 'Door terug te vragen wat is besproken en de cliënt het laten herhalen'.

4.2.2 Lebenshilfe

Alle respondenten geven aan dat zij de informatie begrijpbaar maken door de informatie aan de cliënt uit te leggen: 'De begeleider bespreekt samen met de cliënt de inhoud van de brief en legt uit wat er in de brief staat (het wordt verhelderd)' (1.2.1 D). De informatie wordt uitgelegd in makkelijke taal en door samen te vatten.

Uit de antwoorden van de respondenten blijkt dat alle begeleiders verbaal informatie verstrekken aan de cliënt. Daarnaast zetten zij voornamelijk pictogrammen in om informatie duidelijk te maken.

Ook wordt er regelmatig met de cliënt informatie opgezocht op internet.

De begeleiders van Lebenshilfe controleren of de overgebrachte informatie is begrepen door: navragen, herhalen, makkelijke zinsopbouw en in gesprek gaan. Dit blijkt bijvoorbeeld uit fragment 3.1.1 D: 'Rekening houden met de zinsopbouw, herhalen in begrijpbare taal. Herhalen wat er gezegd is'.

4.3 Zelfstandig wonen

Er zijn vijf vragen gesteld die gaan over de keuzevrijheid omtrent het zelfstandig wonen van de cliënt. Hierbij wordt ook gevraagd of de cliënten zelf bepalen welke doelen zij opstellen en welke taken zij uitvoeren. Door te kijken naar de keuzevrijheid omtrent zelfstandig wonen, kan er inzicht worden gegeven in welke mate de cliënt eigen regie heeft over zijn leven. Ook vergroot het opstellen van de eigen doelen en het uitvoeren van taken de eigen regie van de cliënt.

4.3.1 JP van den Bent

Merendeel van de begeleiders van JP van den Bent geeft aan dat cliënten niet volledig zelf mogen bepalen waar zij wonen. Dit blijkt bijvoorbeeld uit fragment 4.2.1 N: 'Cliënt heeft de keuze uit verschillende instellingen en organisaties. 100% keuzevrijheid is het niet'. Eén begeleider geeft echter aan dat de cliënt de volledige keuzevrijheid heeft: 'Mensen bepalen zelf waar zij wonen' (4.1.1 N).

De cliënt wordt ondersteund door de begeleider bij het zoeken van een woning door het inzetten van het netwerk, begeleiding te bieden, samen een woning te zoeken en de cliënt zijn wensen te laten uitspreken.

Begeleiders van JP van den Bent geven aan dat cliënten zelf hun doelen bepalen, indien nodig samen met de begeleiding. Dit blijkt bijvoorbeeld uit fragment 5.6.1 N: 'Wij werken vraaggericht, dus als een cliënt met deze vraag komt, gaan we samen kijken of het haalbaar is'.

De cliënten krijgen ondersteuning bij het opstellen van de doelen door voornamelijk met de cliënt in gesprek te gaan: 'Vanuit onze deskundigheid, gaan we in gesprek over dingen als nut/noodzaak/haalbaarheid' (5.9.2 N).

Ook blijkt uit de antwoorden van de respondenten dat de cliënten van JP van den Bent taken zelfstandig uitvoeren, indien haalbaar. Dit blijkt bijvoorbeeld uit fragment 6.3.1 N: 'Wat een cliënt zelf kan, moet hij/zij zelfstandig uitvoeren. Afhankelijk van de ondersteuningsvraag en draagkracht van de cliënt, wordt door begeleider aansluiting gezocht of de taak overgenomen' en uit fragment 6.9.1 N: 'In principe nemen wij alleen over wanneer een cliënt iets niet kan. We ondersteunen daar waar nodig. Ook dit gaat in overleg met de cliënt en vanuit onze deskundigheid'.

Cliënten krijgen ondersteuning bij het uitvoeren van de taken, doordat begeleiders de vaardigheden van de cliënt stimuleren. Ook wordt er rekening gehouden met de mate van de beperking en de mogelijkheden van de cliënt. Dit blijkt bijvoorbeeld uit fragment 6.8.3 N: 'Er wordt gekeken naar de mate van de handicap en getoetst wat de mogelijkheden zijn' en fragment 6.6.1 N: 'Ook dit ligt aan het niveau van de cliënt. De ene cliënt kan heel goed zelf deze taken uitzetten, de andere heeft hier sturing nodig'.

Huisregels kunnen als belemmerend worden ervaren in de autonomie van de cliënt. In het VN-Verdrag wordt gestreefd naar een zo hoog mogelijke autonomie van de cliënt. Om deze reden is er gevraagd naar de huisregels. De locatiemanager van JP van den Bent geeft aan dat er geen specifieke huisregels zijn voor de cliënten. Onder huisregels worden de algemeen geldende regels verstaan. Alle begeleiders van JP van den Bent geven aan dat de huisregels niet als belemmerend worden ervaren door de begeleiders zelf. Dit blijkt bijvoorbeeld uit fragment 7.3.1 N: 'Nee, er zijn weinig regels. Of je begeleid woont of niet, je hebt altijd rekening te houden met anderen'.

Merendeel van de begeleiders geven aan dat de huisregels soms als belemmerend worden ervaren door de cliënt zelf. Fragment 8.1.1. N zegt: 'Soms wel, maar vaak door uitleg te geven en uit te leggen dat de huisregels voor iedereen gelden, vinden zij zich erin'. Er is echter één begeleider die aangeeft dat cliënten de huisregels niet als belemmerend ervaren: 'Ik heb het idee van niet. Zoals de afspraak: 22.00 buiten stil wordt geaccepteerd en is voor een ieder helder' (8.8.1 N).

4.3.2 Lebenshilfe

De begeleiders van Lebenshilfe geven aan dat de cliënten niet geheel zelfstandig bepalen waar zij wonen: 'Cliënten kunnen hun wensen uiten, maar cliënten mogen het niet altijd zelf bepalen' (4.2.1 D). De cliënten worden bij deze keuze ondersteund door samen met de begeleider op zoek te gaan naar een woning. Daarnaast helpt de begeleider de cliënt bij de praktische zaken en laat zij de cliënt zijn wensen uiten. Dat de cliënten begeleid worden, blijkt bijvoorbeeld uit: 'Wij als begeleider geven begeleiding, zo veel als de cliënt nodig heeft' (4.2.2 D).

De respondenten geven aan dat de cliënt waar mogelijk zelf zijn doelen opstelt: 'De doelen worden geformuleerd door de cliënt zelf, wanneer dit mogelijk is' (5.1.2 D). Het bespreken van de doelen vindt plaats tijdens begeleidingsmomenten, het toekomstgesprek en evaluaties.

Uit de antwoorden van de respondenten blijkt ook dat de begeleiders van Lebenshilfe samen met de cliënt een plan opstellen, waarin de cliënt bepaald bij welke taken hij ondersteuning nog heeft. Dit blijkt bijvoorbeeld uit fragment 6.2.1 D: 'De begeleider bepaalt samen met de cliënt welke taken de cliënt zelf doet en waar zij begeleiding bij nodig hebben'. Tijdens de uitvoering van de taken wordt de cliënt door de begeleider betrokken en gestimuleerd. Hierbij wordt er rekening gehouden met de mate van beperking.

De respondenten geven aan dat zij de huisregels niet als belemmering ervaren of dat zij dit niet goed kunnen beoordelen. De respondenten geven ook aan dat de cliënten de huisregels niet belemmerend vinden of dat zij dit niet hebben waargenomen bij de cliënten. Dit blijkt bijvoorbeeld uit fragment 8.1.1 D: 'Ik heb nog geen bezwaren of belemmeringen waargenomen'.

4.4 Algemene dagelijkse levensverrichtingen (ADL)

De begeleiders van JP van den Bent en Lebenshilfe zijn bevraagd met vier vragen over de Algemene dagelijkse levensverrichtingen (ADL). Deze vragen gaan over de mate waarin cliënten eigen keuzemogelijkheden hebben met betrekking tot het onderwerp. De onderwerpen gaan over eten, financiën, douchen en verzorging van de woning.

4.4.1 JP van den Bent

Cliënten van JP van den Bent bepalen zelf wat zij eten en waar zij eten, mits dit mogelijk is. Dit blijkt bijvoorbeeld uit fragment 9.4.1 N: 'Zelfstandig koken mag, mits dit haalbaar is voor de desbetreffende cliënt'. Ook blijkt dit bijvoorbeeld uit fragment 9.2.1 N: 'Cliënten bepalen in hun eigen appartement wat zij eten'.

Er worden door de begeleiders verschillende manieren van ondersteuning geboden wat betreft het eten. Zo wordt er door de begeleiders aangeraden om gezond te eten en wordt de mogelijkheid geboden om gezamenlijk te eten. Ook worden de cliënten geholpen bij het opstellen van menu's en het koken. Dit blijkt bijvoorbeeld uit fragment 9.3.2 N: 'Door verantwoorde maaltijden aan te bieden in de inloop en ondersteuning bij boodschappenlijst maken/boodschappen doen en maaltijd bereiden worden cliënten ondersteund'.

Merendeel van de cliënten van JP van den Bent krijgen ondersteuning bij het beheren van de financiën. Uit de antwoorden van de respondenten blijkt dat deze begeleiding vooral via een bewindvoerder of ouder gaat. Dit wordt bijvoorbeeld beschreven in fragment 10.8.1 N: 'Dat is erg verschillend. Bijna allemaal staan onder bewind en dienen uitgaven met ouders/bewindvoering te overleggen'.

Alle begeleiders van JP van den Bent geven aan dat de cliënten zelf mogen bepalen wanneer zij onder de douche gaan. Wel krijgen een aantal cliënten hierin ondersteuning door gestimuleerd te worden, aangesproken te worden en aangespoord te worden. Dit blijkt bijvoorbeeld uit fragment 11.7.1 N: 'Ook dit bepalen ze zelf. Mits wij in de gaten hebben dat hier ondersteuning wenselijk is'. Voor sommige cliënten is aanspreken belangrijk wanneer zij er onverzorgd uitzien: 'Ja, maar ze kunnen er wel op aangesproken worden als ze er niet verzorgd uitzien of ruiken' (11.1.2 N).

Wanneer een woning er onverzorgd uit ziet, zoals fragment 12.4.1 N beschrijft: 'Vieze afwas, vliegen in huis, rommel, smerig etc.', grijpen de begeleiders van JP van den Bent in. Daarbij wordt eerst de cliënt zelf gestimuleerd om actie te ondernemen. Dit blijkt bijvoorbeeld uit fragment 12.6.1 N: 'Als er troep ligt noemen we dit naar de cliënt. Soms kunnen ze het dan zelf en soms hebben ze hulp nodig'. De verschillende manieren van ondersteuning die benoemd worden door de begeleiders, zijn: cliënt aanspreken, aansturen, helpen en overnemen.

4.4.2 Lebenshilfe

Alle respondenten van Lebenshilfe geven aan dat de cliënten zelf mogen bepalen wat en waar zij eten. Dit blijkt bijvoorbeeld uit fragment 9.4.1 D: 'De meeste cliënten moeten zelf weten waar en wat ze eten'. De begeleiders ondersteunen de cliënten door ze te leren wat gezond eten is en aan te raden gezond te eten. Ook wordt er gezond eten aangeboden tijdens de groepsactiviteiten. Fragment 9.1.3 D: 'Ik probeer een positieve invloed te hebben zodat de cliënt gezonde voeding binnenkrijgt'.

Uit de antwoorden van de respondenten blijkt dat de financiën van cliënten beheerd worden: 'Met hulp van de ambulant begeleider een financieel plan schrijven. Geld wordt beheerd door iemand of geen hulp' (10.3.1 D).

De respondenten geven aan dat cliënten zelf bepalen wanneer zij gaan douchen, maar dat zij wel ondersteund en herinnerd worden door de begeleiders. Dit blijkt bijvoorbeeld uit fragment 11.4.2 D: 'De cliënten moeten hierin gemotiveerd en herinnerd worden'.

De begeleiders van Lebenshilfe geven aan dat ze, wat betreft een onverzorgde woning, bij de volgende signalen ingrijpen: burens klagen, verwaarlozing, onaangename geuren, vuilophoping en gezondheidsproblemen. Fragment 12.1.1 D beschrijft: 'Verwaarlozing signalen, als de burens klagen, bij onaangename geuren, vuilophoping, slordig er uitzien'.

4.5 Participeren

Participeren is belangrijk, omdat ieder persoon volwaardig moet kunnen deelnemen in de maatschappij. Dit voorkomt sociaal isolement. In het VN-Verdrag wordt dit ook beschreven. Het thema over participeren bestaat in de enquête uit vijf vragen, waarbij het gaat over het sociale netwerk, (vrijwilligers)werk en vrijetijdsbesteding.

4.5.1 JP van den Bent

De meeste respondenten geven aan dat cliënten de volledige vrijheid hebben om een seksuele relatie aan te gaan. Eén respondent geeft echter aan dat dit per cliënt verschilt. De cliënten worden hierin ondersteund door de begeleiders door het bespreekbaar te maken en advies te geven. Dit blijkt bijvoorbeeld uit fragment 13.7.1 N: 'Ook hierover gaan we in gesprek, mochten er signalen zijn van onveiligheid, denk hierbij niet alleen aan voorbehoedsmiddelen, maar ook social media, waarden en normen, visuele ondersteunende materialen (foto's, tekeningen, Cd-rom bevorderen de communicatie en uitleg)'.

De cliënten worden door de begeleiders van JP van den Bent begeleid bij het onderhouden van

sociale contacten. De begeleiders motiveren de cliënten hierin door in gesprek te gaan. Dit blijkt bijvoorbeeld uit fragment 14.8.1 N: 'Door regelmatig te informeren wat cliënt in vrije tijd heeft gedaan en met wie'. Tijdens deze gesprekken stimuleren ze de cliënt groepsactiviteiten te ondernemen: 'Ze kunnen zich aanmelden bij de MEE of een andere instantie die hier hulp bij bieden. Wij zijn dan voorafgaand al met een cliënt in gesprek gegaan' (14.5.1 N).

De begeleiders van JP van den Bent houden contact en maken afspraken met het sociale netwerk van de cliënt. Zij zetten het netwerk van de cliënt in waar nodig. Dat blijkt bijvoorbeeld uit fragment 15.6.1 N: 'Van te voren worden er afspraken gemaakt met de cliënt en ouders. Ook verschilt het per cliënt en doel of dit nodig is. Je kijkt hierin heel erg naar de situatie'.

De begeleiders van JP van den Bent ondersteunen de cliënten ook bij het aangaan en onderhouden van (vrijwilligers)werk. Dit doen zij voornamelijk door met de cliënt in gesprek te gaan over dit onderwerp: 'We spreken hier samen over' (16.5.2 N). Tijdens het gesprek bespreken de begeleiders wat de cliënt wil. Dit blijkt bijvoorbeeld uit fragment 16.8.1 N: 'Samen wordt gekeken naar wat een cliënt (aan)kan en wil'. Ook wordt tijdens het gesprek het belang van (vrijwilligers)werk benadrukt. De begeleiders geven aan dat zij kijken naar andere mogelijkheden zoals het inzetten van een jobcoach: 'Wanneer de cliënt nog geen werk heeft, wordt er gekeken naar interesse en mogelijkheden. Eventueel kijken of jobcoach het kan overnemen' (16.5.3 N).

Naast (vrijwilligers)werk stimuleren de begeleiders van JP van den Bent ook vrijetijdsbesteding. Zij ondersteunen de cliënten verbaal en fysiek. Zij ondersteunen de cliënt verbaal door tijdens gesprekken de cliënt te motiveren en de mogelijkheden te benoemen. Cliënten worden fysiek ondersteund doordat begeleiders meegaan naar activiteiten. Dat de begeleiders van JP van den Bent de cliënten verbaal en fysiek ondersteunen, blijkt bijvoorbeeld uit fragment 17.4.1 N: 'Door mee te gaan, voorbeelden te noemen, het te laten ervaren, enthousiast te zijn en aanmoedigen'.

4.5.2 Lebenshilfe

De respondenten geven aan dat de cliënten de volledige vrijheid hebben om seksuele relaties aan te gaan. Wel worden ze hierin ondersteund door de begeleiders van Lebenshilfe. Dit doen de begeleiders door middel van het geven van advies en het onderwerp te bespreken. Dit blijkt bijvoorbeeld uit fragment 13.3.2 D: 'Dit individueel met de cliënt bespreken'.

De begeleiders van Lebenshilfe geven aan op verschillende manieren hun cliënten te begeleiden bij het onderhouden van sociale contacten, zoals: groepsactiviteiten organiseren, brieven schrijven, telefoneren, mailen, samen op zoek gaan, gezamenlijk ergens heen gaan. Dit blijkt bijvoorbeeld uit fragment 14.4.1 D 'Wanneer gewenst sociale contacten stimuleren in groepsverband' en fragment 14.1.2 D 'Gezamenlijk ergens naar toe gaan, vrijetijdsbestedingen. Bij uitnodigen de cliënt ondersteuning bieden wanneer dat gewenst is'.

Ook blijkt uit de antwoorden van de respondenten dat de begeleiders van Lebenshilfe op verschillende manieren ondersteuning bieden bij het inzetten van het sociale netwerk om de doelen van de cliënten te behalen. Zo leren de begeleiders het sociale netwerk van de cliënt eerst kennen, waarmee ze vervolgens contact houden. Dit blijkt bijvoorbeeld uit fragment 15.1.2 D: 'De cliënt heeft onder andere met de ambulante begeleider, werkbegeleider en ouders'.

De begeleiders van Lebenshilfe geven aan de cliënten te stimuleren om (vrijwilligers)werk te vinden. Dit doen ze door samen (vrijwilligers)werk te zoeken en ondersteuning te bieden in het eerste contact met de werkgever. Wel geven de begeleiders aan dat het ook van belang is dat de cliënten zelfstandig op zoek gaan. Dit blijkt bijvoorbeeld uit fragment 16.1.1 D: 'De cliënt kan zijn werkplaats zelfstandig uitzoeken of stage lopen'.

Het stimuleren van cliënten om vrijetijdsbestedingen te ondernemen doen de respondenten door de cliënten bij activiteiten te betrekken, hen te motiveren en te stimuleren: 'Motivatatie voor

vrijtijdsbesteding' (17.1.2 D). Ook bieden de begeleiders zelf activiteiten aan waar de cliënten aan kunnen deelnemen zoals fragment 17.4.2 D bijvoorbeeld laat zien: 'Activiteiten aanbieden, zoals groepsactiviteiten'.

4.6 Vrijheid van meningsuiting

In het VN-Verdrag is beschreven dat vrijheid van meningsuiting een recht is dat iedereen heeft, dus ook personen met een handicap. Bij dit onderdeel wordt er gekeken naar hoe begeleiders omgaan met een meningsverschil tussen de begeleider en de cliënt. Over dit thema zijn twee vragen gesteld in de enquête.

4.6.1 JP van den Bent

Het merendeel van de respondenten geeft aan bij een meningsverschil in gesprek te gaan met de cliënt. Ook geven zij aan dat zij tijdens dit gesprek op zoek gaan naar een oplossing en hierin de rust bewaren. Dit blijkt bijvoorbeeld uit fragment 18.8.3 N: 'In alle rust praten en proberen samen een oplossing te bedenken'. Tijdens het gesprek wordt er rekening gehouden met de cliënt: 'Ik probeer te communiceren op gelijk niveau' (18.3.2 N).

Om te onderzoeken in hoeverre cliënten eigen regie hebben in het maken van keuzes, is de vraag gesteld op welke manier cliënten worden ondersteund wanneer ze ergens niet uitkomen. Dit om te achterhalen of cliënten zaken zelf mogen uitproberen of dat begeleiders dit van hen overnemen. Meerdere respondenten geven aan dat zij eerst de situatie observeren: 'Vooral veel observeren' (19.4.2 N). Daarna stellen de begeleiders van JP van den Bent vragen aan de cliënt en geven zij aan wat zij zien. Dit blijkt bijvoorbeeld uit fragment 19.8.1 N: 'Observeren en goed blijven luisteren. Doorvragen en een open houding aannemen. Benoemen wat ik zie'. Waar nodig bieden de begeleider van JP van den Bent ondersteuning: 'Samen actie uitzetten wanneer dit nodig is' (19.5.1 N).

De laatste vraag van de enquête ging over wat er in de ogen van de begeleiders van JP van den Bent nog veranderd moet worden zodat de cliënt eigen regie over zijn leven heeft. Het merendeel van de respondenten gaf aan dat er niets veranderd hoeft te worden. Zij geven aan dat JP van den Bent veel voor de cliënt doet en dat de cliënt al veel eigen regie heeft: 'Niets! Binnen de JP hebben de cliënten al zelf de regie' (fragment 20.8.1 N). Er zijn echter ook respondenten die aangeven dat de regie van de cliënt nog vergroot kan worden door ze te stimuleren en te motiveren.

4.6.2 Lebenshilfe

De respondenten geven aan dat personen met een beperking ook het recht hebben om hun mening te geven. Dit blijkt bijvoorbeeld uit fragment 18.4.1 D: 'Ik accepteer de mening. Iedereen heeft het recht om hun mening te geven, zo ook mensen met een beperking'. Bij onenigheid tussen een begeleider en een cliënt gaat de begeleider het gesprek met de cliënt aan om een oplossing te zoeken: 'Er volgt een gesprek waarin samen met de cliënt gekeken wordt naar oplossingen' (18.1.1 D).

Wanneer cliënten geen ondersteuning vragen maar dit eigenlijk wel nodig hebben, wachten de begeleiders van Lebenshilfe eerst af. Zij onderzoeken eerst waar de cliënt hulp bij nodig heeft: 'Ik probeer uit te zoeken waar de cliënt hulp bij nodig heeft en waarbij ik de cliënt kan ondersteunen' (19.1.1 D). Vervolgens bieden zij flexibele begeleiding of grijpen zij in.

Op de vraag of er in de ogen van de respondenten nog iets veranderd zou kunnen worden, werd geantwoord dat de participatie van personen met een handicap gestimuleerd zou moeten worden. Ook vinden de begeleiders dat de vooroordelen over personen met een handicap minder zouden moeten worden en dat er meer acceptatie moet komen. 'De tolerantie naar mensen met een beperking moet zich verbeteren. We werken aan de acceptatie en inclusie' (20.1.1 D).

Hoofdstuk 5 Conclusie

In hoofdstuk vijf staat de conclusie beschreven. Er zal antwoord worden gegeven op de deelvragen. Aan de hand daarvan kan de hoofdvraag beantwoord kan worden. Daarnaast worden er aanbevelingen geschreven voor JP van den Bent. Ook zal er een sterkte- zwakte analyse van het onderzoek worden beschreven. Als laatste wordt er een discussie geschreven.

5.1 Conclusie deelvragen

In deze paragraaf zullen de praktische deelvragen beantwoord worden.

5.1.1 Deelvraag 1

‘Hoe passen de begeleiders van JP van den Bent locatie Tuindorpstraat Hengelo en Lebenshilfe locatie Grazer Platz Berlin artikel 19a/b uit het VN-Verdrag toe?’

Artikel 19a/b gaat over zelfstandig wonen en deel uitmaken van de maatschappij. Dit betekent dat personen met een handicap het gelijke recht hebben om in de maatschappij te wonen met dezelfde keuzemogelijkheden (Rijksoverheid, 2007). In paragraaf 2.1.1 wordt dit artikel verder toegelicht.

Uit de resultaten blijkt dat zowel de begeleiders van JP van den Bent als de begeleiders van Lebenshilfe de eigen regie van cliënten belangrijk vinden. De begeleiders van beide locaties geven aan dat cliënten zelf hun doelen mogen bepalen, zelfstandig taken mogen uitvoeren en zelf de regie hebben over hun algemene dagelijkse levensverrichtingen (ADL). Hierbij houden ze rekening met de beperking van de cliënt. Dit doen ze door eerst de zelfredzaamheid van de cliënt te stimuleren en aansluiting te zoeken indien dit nodig is. Bij JP van den Bent komt dit overeen met hun vraaggerichte manier van werken. Door vraaggericht te werken sluit de hulpverlener namelijk aan bij de wensen en verwachtingen van de cliënt (Van der Steege, 2003). Lebenshilfe werkt niet met één bepaalde methodiek, maar zet verschillende methodieken in (M. Wolfers, persoonlijke communicatie, 10 april 2017). Uit de visie van Lebenshilfe blijkt wel dat de cliënt centraal staat en dat er rekening wordt gehouden met de wensen van de cliënt. De organisatie wil dat de cliënten integreren in de maatschappij en dezelfde rechten/plichten hebben als mensen zonder een handicap (Lebenshilfe, 2011). Dit komt overeen met de visie van JP van den Bent. Ook zij geven aan dat de cliënt centraal staat, door de cliënt te ondersteunen in hun wensen en behoeften (R. Belderink, persoonlijke communicatie, 19 april 2017). Kortom, de werkwijze en visie van beide locaties sluiten aan bij het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap. Zowel voor JP van den Bent als voor Lebenshilfe geldt dat de cliënten niet geheel zelfstandig mogen en kunnen bepalen waar zij wonen. Zij zijn afhankelijk van een bepaald woningaanbod. De begeleiders gaan samen met de cliënt op zoek naar een woning, waarbij de cliënt zijn eigen wensen kan uiten. Hieruit kan geconcludeerd worden dat personen met een beperking niet de volledige vrijheid hebben om te bepalen waar zij wonen. Echter staat in het VN-Verdrag vermeld dat zij, op voet van gelijkheid van anderen, vrijelijk hun verblijfplaats mogen kiezen alsmede waar en met wie zij leven (Rijksoverheid, 2007). Niet alleen personen met een handicap hebben geen volledige keuzevrijheid, ook personen zonder handicap hebben niet altijd de mogelijkheid om in iedere willekeurige woning te wonen. Hierbij is te denken aan het gebrek aan financiële middelen en de beschikbaarheid van woningen. Kortom, er kan niet worden geconcludeerd dat JP van den Bent en Lebenshilfe, op het gebied van keuzevrijheid omtrent wonen, niet werken volgens het VN-Verdrag. Uit de interviews met de locatiemanagers kwam naar voren dat er geen specifieke huisregels zijn voor cliënten, maar dat dit regels zijn waar de gehele Nederlandse bevolking zich aan moet houden. De (huis)regels kunnen als belemmerend worden ervaren door cliënten. De huisregels zijn geen vorm van discriminatie, omdat het algemeen geldende regels zijn. Hieruit kan er geconcludeerd worden dat beide organisaties streven naar gelijkheid voor mensen met een beperking.

JP van den Bent en Lebenshilfe streven naar het participeren in de samenleving van de cliënt. Participeren betekent ook wel deel uitmaken van de maatschappij. Dit varieert van betrokkenheid

bij de maatschappij tot actief deelnemen aan activiteiten buitenshuis (Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2013). Uit de resultaten blijkt dat cliënten de volledige zeggenschap hebben over met wie zij een relatie aangaan en met wie zij omgaan. Ook vinden beide locaties het belangrijk dat de cliënt gestimuleerd wordt om (vrijwilligers)werk uit te voeren en activiteiten te ondernemen in hun vrije tijd. De begeleiders bieden hierin ondersteuning waar nodig, omdat uit de theorie blijkt dat personen met een verstandelijke beperking tekortkomingen hebben in hun aanpassingsvermogen. Hierdoor wordt hun functioneren beperkt in het dagelijks leven, zoals beroepsmatig functioneren en persoonlijke onafhankelijkheid (American Psychiatric Association, 2014). Hieruit kan geconcludeerd worden dat ook op dit punt beide organisaties werken zoals in het VN-Verdrag staat beschreven. Het VN-Verdrag streeft er namelijk naar dat ieder persoon volwaardig moet kunnen deelnemen in de maatschappij, omdat dit een sociaal isolement voorkomt.

5.1.2 Deelvraag 2

“Hoe passen de begeleiders van JP van den Bent locatie Tuindorpstraat Hengelo en Lebenshilfe locatie Grazer Platz Berlin artikel 21a uit het VN-Verdrag toe?”

Artikel 21a gaat over de vrijheid van meningsuiting van personen met een handicap. Om ervoor te zorgen dat deze personen die vrijheid hebben, moet er gewaarborgd worden dat de te ontvangen informatie voor hen geschikt is (Rijksoverheid, 2007).

Uit de resultaten blijkt dat zowel JP van den Bent als Lebenshilfe, hun taalniveau aanpassen aan de mate van de beperking van de cliënt. Dit doen ze door eerst te kijken naar wat de cliënt zelf kan en indien nodig makkelijke taal te gebruiken. Ook wanneer het niet om de gezondheid gaat, zijn hulpverleners verplicht om informatie op de juiste manier te verstrekken. Hierbij rekening houdend met het niveau en de vaardigheden. Hulpverleners moeten namelijk zorg op maat bieden (Stichting Lees & Schrijf, 2015). De begeleiders van JP van den Bent en Lebenshilfe doen dit door te controleren of de informatie is overgekomen bij de cliënt. Dit doen zij door middel van navragen. Dit komt overeen met het VN-Verdrag, omdat hierin staat beschreven dat de zelfredzaamheid van de cliënt gestimuleerd moet worden (Rijksoverheid, 2007).

Zowel JP van den Bent als Lebenshilfe gaan met hun cliënten in gesprek bij een meningsverschil. Daarnaast geeft Lebenshilfe duidelijk aan dat cliënten hun mening altijd mogen uiten. Kortom, dit komt overeen met het VN-Verdrag. Hierin staat beschreven dat iedereen het recht heeft om hun mening te uiten, ook personen met een handicap (Rijksoverheid, 2007).

Wanneer de cliënten niet zelfstandig hulp inschakelen, wachten de begeleiders van beide locaties af of de cliënt zelf een oplossing vindt. Indien dit niet lukt, wordt er gekeken naar waar de cliënt hulp bij nodig heeft. Zij bieden dan begeleiding of ze grijpen in. Hieruit kan geconcludeerd worden dat beide locaties de eigen regie van de cliënten belangrijk vinden.

5.1.3 Vergroten eigen regie bij personen met een handicap

Zowel JP van den Bent als Lebenshilfe hebben aangegeven dat zij vinden dat de eigen regie bij personen met een handicap nog vergroot kan worden. Dit willen ze bereiken door ze te stimuleren en te motiveren. Daarnaast geven de begeleiders van Lebenshilfe aan dat zij vinden dat de vooroordelen over personen met een handicap verminderd moeten worden en dat zij meer geaccepteerd moeten worden. Wanneer zij geaccepteerd worden, zal er meer gelijkheid in de samenleving ontstaan. Gelijkheid is vastgelegd in het gelijkheidsbeginsel en gericht op het bestrijden van de vernederende of schadelijke uitsluiting van personen met een handicap (Sottiaux, 2008). Personen met een handicap kunnen hierdoor beter participeren in de samenleving. Sociaal isolement kan dan voorkomen worden. Dit komt overeen met het doel van het VN-Verdrag. Hierin staat namelijk beschreven dat alle personen met een handicap op voet van gelijkheid behandeld moeten worden, waardoor zij volledig genot hebben van alle mensenrechten en fundamentele vrijheden (Rijksoverheid, 2007).

5.2 Hoofdvraag

“Wat kan JP van den Bent locatie Tuindorpstraat Hengelo leren van Lebenshilfe locatie Treffpunkt Grazer Platz Berlin, wat betreft het toepassen van artikel 19a/b en artikel 21a uit het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap?”

Er kan geconcludeerd worden dat JP van den Bent locatie Tuindorpstraat Hengelo en Lebenshilfe locatie Grazer Platz Berlin ongeveer op dezelfde manier hulpverleners. JP van den Bent en Lebenshilfe zijn door alle ontwikkelingen meer op individueel niveau en gericht op de cliënt gaan werken. De aanleiding in Nederland is hiervoor voornamelijk de Wmo. JP van den Bent werkt echter al voor de invoering van de Wmo op deze manier. De werkwijze van de organisatie sluit wel aan bij de Wmo, maar is daar niet op gebaseerd. Gemeenten leggen door middel van deze wet de focus op de eigen kracht en zelfredzaamheid van de cliënt (Rijksoverheid, 2017). Door individueel te kijken naar de eigen kracht van de cliënt kunnen de cliënten de juiste begeleiding krijgen om te participeren in de maatschappij. JP van den Bent sluit bij de Wmo aan doordat zij vraaggericht werken. De ontwikkeling die in Duitsland heeft plaatsgevonden, is de ratificatie van het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap. In dit Verdrag staat beschreven dat personen met een handicap moeten kunnen participeren in de samenleving net zoals ieder ander (Rijksoverheid, 2007). Gelijkheid is een belangrijk begrip in het Verdrag. Op individueel niveau moet er gekeken worden hoe deze gelijkheid nagestreefd kan worden. In de Wmo en het VN-Verdrag staat de eigen kracht van de cliënt en gelijkheid centraal. De Wmo en het VN-Verdrag hebben dus overeenkomsten met elkaar. Er kan dus geconcludeerd worden dat Lebenshilfe haar handelen legitimeert vanuit het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap. JP van den Bent doet dit passend bij de Wmo.

Ook de werkwijzen van de organisaties verschillen van elkaar. JP van den Bent hanteert één methodiek, terwijl Lebenshilfe geen specifieke methodiek toepast. Uit de antwoorden van de enquêtes en de interviews met de locatiemanagers blijkt echter niet dat er in de praktijk een duidelijk verschil is tussen de twee locaties. Dit kan deels verklaard worden vanuit de visies van de organisaties, omdat die meerdere overeenkomsten met elkaar hebben. Hieruit kan geconcludeerd worden dat de organisaties dezelfde gedachtegoed hebben.

Kortom, JP van den Bent kan ten opzichte van artikel 19a/b en artikel 21a uit het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, niets leren van Lebenshilfe.

5.3 Aanbeveling voor JP van den Bent

In deze paragraaf staan aanbevelingen beschreven voor JP van den Bent. Deze aanbevelingen zullen bijdragen aan het verbeteren van de beroepspraktijk.

- Begeleiders bij JP van den Bent bewust laten werken volgens het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap.

Door het interview met de locatiemanager en de afgenomen enquêtes onder de begeleiders, is er inzicht verkregen in de werkwijze van JP van den Bent. Uit het interview is gebleken dat de begeleiders niet of weinig weten wat het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap inhoudt. Zij werken op hun eigen manier. Deze manier komt overeen met de laatste ontwikkelingen in de hulpverlening in Nederland, zoals de Wmo. Uit de theorie blijkt dat deze ontwikkelingen ook aansluiten op het VN-Verdrag. De begeleiders van JP van den Bent werken dus wel onbewust volgens het VN-Verdrag. Wij bevelen aan om de begeleiders ook bewust te laten werken volgens het Verdrag. Het VN-Verdrag kan gezien worden als een aanvulling op de Wmo. In het Verdrag staan de rechten van personen met een handicap beschreven op veel verschillende gebieden. Wanneer begeleiders zich bewust zijn van deze rechten dan kunnen zij er ook naar handelen. Hierdoor kunnen zij gemaakte keuzes legitimeren naar bijvoorbeeld de cliënt of collega's. Bij de uitvoering speelt de locatiemanager een rol. De manager kan relevante informatie over het

VN-Verdrag overbrengen aan de begeleiders door dit bijvoorbeeld in een teamvergadering te bespreken. Hierbij kan een koppeling gemaakt worden met de huidige ontwikkeling in Nederland, zoals de Wmo. Hierdoor wordt het voor begeleiders duidelijk dat de manier van hulpverlening in principe niet veranderd, maar de manier van legitimeren zou kunnen veranderen.

- JP van den Bent laten zorgen voor meer acceptatie van personen met een handicap in de samenleving.

Uit de resultaten is gebleken dat de begeleiders van JP van den Bent willen dat de cliënt meer geaccepteerd wordt in de samenleving. De locatie behandelt personen met een handicap gelijkwaardig aan personen zonder een handicap. Dit blijkt bijvoorbeeld uit de enquêtes en het interview die afgenomen zijn. Hieruit kan geconcludeerd worden dat de locatie streeft naar gelijkwaardigheid van de burger. Dit streven zal buiten de organisatie bekend moeten worden, zodat er inclusie kan plaatsvinden. Inclusie is de interactie tussen een individu en een gemeenschap, waarbij onbenutte mogelijkheden benut kunnen worden door de gemeenschap en er gereageerd kan worden op ondersteuningsbehoeften (Bolsenbroek & van Houten, 2010). Wanneer JP van den Bent zorgt voor meer acceptatie van personen met een handicap, zal er inclusie ontstaan in de maatschappij. Er ontstaat namelijk meer begrip voor personen met een handicap waardoor er meer gelijkwaardige participatie kan plaatsvinden. Personen met een handicap zullen hierdoor ingesloten worden door de maatschappij in plaats van uitgesloten. Wanneer de cliënten van JP van den Bent ingesloten worden dan kunnen zij beter participeren in de maatschappij. Inclusie en participeren zijn belangrijke begrippen die in het VN-Verdrag beschreven staan en gestimuleerd moeten worden door welzijnsorganisaties.

Meer acceptatie kan bereikt worden door bijvoorbeeld het maken van reclame of het houden van open dagen. Ook kan samenwerken met bijvoorbeeld sportverenigingen bijdragen aan de acceptatie en inclusie van personen met een handicap. Ook het meedoen aan maatschappelijke activiteiten, zoals een buurtfeest, kan de acceptatie vergroten.

- JP van den Bent kan samen met de gemeente Hengelo deelnemen aan het koplopersprogramma dat vanuit de VNG (Vereniging van Nederlandse Gemeenten) wordt aangeboden.

Het koplopersprogramma heeft als doel het realiseren van concrete resultaten op het gebied van inclusie en toegankelijkheid. Het plan is bedoeld om een impuls te geven aan bestaande en nieuwe inspanningen van de gemeente, die er gericht op zijn om personen met een handicap volwaardig mee te laten doen in de samenleving. De gemeenten kunnen zich op dit moment inschrijven en in de zomer en het najaar vindt de selectie plaats. De start van het programma is in het voorjaar van 2018. Een onderdeel van het koplopersprogramma is het uitwisselen van ervaring en succes- en faalfactoren (Rijksoverheid, 2017). Het kan een meerwaarde voor JP van den Bent zijn om deel te nemen aan dit programma, omdat zij ervaringen kunnen uitwisselen. Dit is een mogelijkheid voor gezamenlijk leren. Uit de resultaten kan geconcludeerd worden dat JP van den Bent de eigen regie bij de cliënt laat. Ze zijn erop gericht om cliënten zo zelfstandig mogelijk te laten functioneren. Het hebben van eigen regie en zelfstandig functioneren is een belangrijk onderdeel in het VN-Verdrag, omdat hierin staat beschreven dat personen met een handicap op voet van gelijkheid met anderen moeten kunnen participeren in de samenleving (Rijksoverheid, 2007). JP van den Bent laat op deze manier zien dat zij belangrijke kernwaarden van het VN-Verdrag toepassen in de praktijk. Het delen van hun kennis kan daarom van meerwaarde zijn voor het koplopersprogramma in de gemeente Hengelo. Meerdere organisaties zullen hun kennis delen op het gebied van participatie en inclusie. JP van den Bent kan hierdoor ook leren van de kennis en ervaring van andere organisaties.

5.4 Sterkte- zwakte analyse

In deze paragraaf worden de sterktes en de zwaktes van het onderzoek beschreven.

5.4.1 Sterktes

- In het onderzoek vindt een vergelijking tussen Nederland en Duitsland plaats. Dit kan opgevat worden als een sterkte van het onderzoek, omdat er zo op internationaal niveau wordt gekeken hoe Nederland het VN-Verdrag toepast. Hierbij moet er wel rekening gehouden worden met het feit dat niet alle organisaties in Nederland en Duitsland op dezelfde manier werken zoals JP van den Bent en Lebenshilfe. Het onderzoek kan dus niet generaliseerbaar.
- De ontwikkelingen die zijn beschreven, zijn een sterkte van het onderzoek. De ontwikkelingen, zoals bijvoorbeeld het VN-Verdrag en de Wmo, zijn actuele thema's in de hulpverlening. Doordat het actueel thema's zijn, is het voor JP van den Bent en voor ons als professional van toepassing in de praktijk.
- De enquêtes en de interviews zijn afgenomen op locatie. Dit is een sterkte van het onderzoek. De respondenten zijn persoonlijk aangesproken en gevraagd om hun medewerking. Dit heeft, vooral in Nederland, gezorgd voor het gewenste aantal respondenten.
- Tijdens het onderzoek was er een goede samenwerking met de opdrachtgever. Hierdoor zijn er duidelijke afspraken gemaakt over het doel en het verloop van het onderzoek.
- Buiten de enquêtes zijn er ook interviews afgenomen onder de locatiemanagers van JP van den Bent en Lebenshilfe. De interviews zijn een sterkte van het onderzoek, omdat op deze manier de juiste informatie kon worden verkregen. Deze informatie was van meerwaarde voor het theoretisch kader.

5.4.2 Zwaktes

- In dit onderzoek zijn er enquêtes afgenomen onder de respondenten. Dit was voor het onderzoek een zwakte, omdat de gegeven informatie niet altijd relevant was voor het onderzoek. Hierdoor is er op sommige enquêtevragen geen antwoord gegeven op de vraag, waardoor er informatie ontbreekt voor het onderzoek.
- Het aantal respondenten in Duitsland lag relatief laag. Doordat er alleen sprake was van mailcontact, zijn de afspraken en verwachtingen onderling niet duidelijk gemaakt. Op locatie bleek dat niet alle respondenten aanwezig waren en/of tijd hadden. Tijdens het mailcontact achteraf is weinig respons verkregen, waardoor we niet het gewenste aantal respondenten hebben bereikt.
- De afstand tussen Nederland en Duitsland is een zwakte voor het onderzoek, omdat er hierdoor maar één moment gepland kon worden om op de locatie langs te komen. Om deze reden is niet het gewenste aantal enquêtes verkregen.
- Het onderzoek is alleen gericht op JP van den Bent. Dit is een zwakte van het onderzoek, omdat er ook informatie verkregen moest worden van Lebenshilfe. Voor Lebenshilfe had het onderzoek geen meerwaarde. De aanbevelingen zijn in het Nederlands geschreven en alleen voor JP van den Bent. Hierdoor waren de respondenten in Duitsland minder gemotiveerd om de enquête in te vullen.

5.5 Discussie

De overheid wil dat welzijnsorganisaties volgens de opgestelde wetten werken, dus volgens de Wmo en het VN-Verdrag. De filosofe Martha Nussbaum is het hier niet mee eens en noemt deze wetten sociale contracten. Zij zegt dat door deze sociale contracten er vanaf het begin af aan rekening gehouden wordt met personen met een handicap. Ze benoemt dat deze wetten wellicht goed zijn bedoeld, maar niet bijdragen om personen met een handicap op een gelijkwaardige manier te behandelen. Dit omdat er voor personen met een handicap aparte regels en wetten worden gemaakt, wat het gevoel van niet volwaardig mee tellen versterkt. Nussbaum benoemt hierbij dat personen met een handicap door deze wetten worden aangezet om dankbaar in hun handen te knijpen voor alles wat hen aangeboden wordt (Bradbander, 2011). Volgens de theorie van Nussbaum is het niet van belang om te handelen volgens het VN-Verdrag, omdat dit de

gelijkwaardigheid van personen met een handicap niet zou bevorderen.

Als onderzoeksgroep zijn wij van mening dat het VN-Verdrag juist aanzet om de gelijkwaardigheid te bevorderen. Het VN-Verdrag bevat geen aparte regels voor personen met een handicap, maar omschrijft juist hoe mensen met een handicap kunnen deelnemen aan de maatschappij. De wetten, zoals onder andere het VN-Verdrag en de Wmo, zijn er namelijk op gericht om personen met een handicap te laten participeren in de samenleving. Door participatie en inclusie kan volgens ons gelijkwaardigheid worden gecreëerd. Volgens de onderzoeksgroep is het ook van belang om bewust te werken volgens het VN-Verdrag, omdat dit ervoor zorgt dat hulpverleners hun handelen kunnen legitimeren. Baart (2013) beschrijft in zijn presentietheorie dat de maatschappelijke legitimatie van de hulpverlening belangrijk is. Hierbij staat een correcte behandeling tussen hulpverlener en cliënt voorop. Niet alleen de hulpverlener wenst correct geïnformeerd te worden, ook de cliënt wenst een goede behandeling en afhandeling van de procedure. De cliënt beschouwt de hulpverlener namelijk als een goede professional die zijn werk kent en die ook daadwerkelijk goed werk kan leveren (Baart, 2013). Ook beschrijven Kuiper en Zijsling (2016) dat je door bewust werken, weet waar je mee bezig bent. Zo wordt het voor de hulpverlener makkelijker om het doel te bereiken. Om bewust te kunnen werken, is er kennis nodig. Legitimeren is volgens de onderzoeksgroep op verschillende niveaus van belang. Op microniveau is legitimeren belangrijk, omdat de hulpverlener aan de cliënt moet kunnen uitleggen waarom hij op een bepaalde manier gehandeld heeft. De hulpverlener moet in staat zijn het handelen volgens het VN-Verdrag in begrijpbare taal aan de cliënt uit te leggen. Om ervoor te zorgen dat de hulpverlener op microniveau zichzelf kan legitimeren, moet de organisatie ervoor zorgen dat de hulpverlener beschikt over voldoende informatie. Op mesoniveau moet de organisatie het VN-Verdrag implementeren. Hierbij ligt een taak weggelegd voor de locatiemanagers. Deze moeten er uiteindelijk voor zorgen dat de informatie over het Verdrag terecht komt bij de begeleiders. De opdracht om volgens het Verdrag te werken, komt vanuit de Verenigde Naties. Doordat Nederland het VN-Verdrag heeft geratificeerd, moeten de hulpverleners in Nederland werken volgens het Verdrag (Rijksoverheid, 2007). Hulpverleners moeten zich dus kunnen legitimeren op macroniveau. Voordat een hulpverlener zich kan legitimeren, gaan er verschillende stappen aan vooraf. Na het opstellen van de wet moet de organisatie de wet implementeren, zodat de hulpverleners op de hoogte zijn van de inhoud. Hieruit kan geconcludeerd worden dat het van belang is dat de begeleiders van JP van den Bent en Lebenshilfe kennis nodig hebben over het VN-Verdrag om bewust te kunnen werken. Dit staat in verhouding met de beroepscode van de maatschappelijk werker. Deze benoemt dat de maatschappelijk werker, dus de hulpverlener, zijn beroep deskundig moet uitvoeren. Dit moet in lijn zijn met veranderingen en ontwikkelingen in het beroep. De eigen beroepscompetenties moeten op aantoonbare wijze onderhouden worden. Daarnaast moet de maatschappelijk werker ook verantwoording kunnen afleggen aan de werkgever over de wijze waarop hij zijn functie uitvoert (Beroepsvereniging van Professionals in Sociaal Werk, 2016).

Als onderzoeksgroep vinden wij het daarnaast belangrijk en van meerwaarde om opgedane kennis en ervaring met andere professionals te delen. Zo staat in het implementatierapport benoemd dat de gemeenten en verschillende welzijnsorganisaties met elkaar in gesprek moeten gaan over het VN-Verdrag (Rijksoverheid, 2017). Hierdoor kunnen er ervaringen worden uitgewisseld, zoals bijvoorbeeld succes- en faalfactoren. Het delen van ervaringen met professionals staat ook beschreven in de beroepscode. De beroepscode beschrijft namelijk dat de maatschappelijk werker samen moet werken met beroepsgenoten en andere relevante deskundigen aan de professionalisering van het beroep. Hierbij gaat het vooral om de bijdrage aan de ontwikkeling van het beroep, zoals kennisontwikkeling en kennisdeling. Daarnaast staat in de beroepscode beschreven dat samenwerking met anderen een vereiste is voor een goede beroepsuitoefening (Beroepsvereniging van Professionals in Sociaal Werk, 2016). Hieruit kan geconcludeerd worden dat het van belang is om met elkaar over de maatschappelijke ontwikkelingen te praten. Uit het

interview met de locatiemanager van Lebenshilfe, blijkt dat de begeleiders het VN-Verdrag met elkaar bespreken. Dit doen zij onderling en tijdens de teamvergaderingen. Dit heeft ertoe geleid dat de begeleiders van Lebenshilfe bewust werken volgens het VN-Verdrag. Zoals hierboven al aangegeven is, zorgt het bewust werken volgens het VN-Verdrag ervoor dat de werkwijze van de professional gelegitimeerd kan worden.

Literatuurlijst

American Psychiatric Association (2014). *Beknopt overzicht van de criteria (DSM-5)*. Nederlandse vertaling van de Desk Reference to the Diagnostic Criteria from DSM-5. Amsterdam: Boom

Beauftragte der Bundesregierung für die Belange von Menschen mit Behinderungen. (2014). *Die UN-Behindertenrechtskonvention*. Geraadpleegd van https://www.behindertenbeauftragter.de/SharedDocs/Publikationen/DE/Broschuere_UNKonvention_KK.pdf?__blob=publicationFile

Baarda, B., Bakker, E., Fischer, T., Julsing, M., Peters, V., Velden, T. van der. & Goede, M. de. (2013). *Basisboek kwalitatief onderzoek: Handleiding voor het opzetten en uitvoeren van een kwalitatief onderzoek* (3e druk). Houten: Noordhoff uitgevers

Baart, A. (2004). *Een theorie van de presentie*. Amsterdam: Boom Lemma Uitgevers

Beroepsvereniging van Professionals in Sociaal Werk (BPSW). (2016). *Beroepscode voor de maatschappelijk werker* (5e druk). Utrecht: BPSW

Bolsenbroek, A. & Houten, D. van (2010). *Werken aan een inclusieve samenleving, goede praktijken* (1e druk). Amsterdam: Uitgeverij Nelissen

Brabander, R. de (2011). *Van gedachten wisselen: Filosofie en ethiek voor sociale beroepen* (2e druk). Rotterdam: Uitgeverij Coutinho.

Campen, C. van, Iedema, J. & Wellink, H. (2006). *Gezond en wel met een beperking* (1e druk). Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau

Canon Sociaal Werk Nederland. (2014). *Wet maatschappelijke ondersteuning*. Geraadpleegd van http://www.canonsociaalwerk.eu/nl/details_verwant.php?cps=1&verwant=362

College voor de rechten van de mens. (2017). *Nederland en het Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap*. Geraadpleegd van <https://www.mensenrechten.nl/dossier/nederland-en-het-verdrag-inzake-de-rechten-van-personen-met-een-handicap>

College voor de rechten van de mens. (z.j.). *Vrijheid van meningsuiting*. Geraadpleegd van <https://www.mensenrechten.nl/mensenrechten-voor-u/vrijheid-van-meningsuiting>

Deth, R. van (2013). *Psychiatrie: Van diagnose tot behandeling* (5e druk). Houten: Bohn Stafleu van Loghum

Devison for Social Policy and Development Disability. (2014). *Convention on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD)*. Geraadpleegd van <https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities.html>

Heerink, M. Pinkster-Schalken, S. & Bratti-Werf, M. van der. (2013). *Onderzoek in zorg en welzijn* (1e druk). Amsterdam: Pearson

Klerk, M. de, Fernee, H., Woittiez, I. & Ras, M. (2012). *Meedoen met mensen met lichamelijke of verstandelijke beperkingen*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau

Kuiper, J. & Zijsling, P. (2016). *Methodisch handelen inzichtelijk*. (2e druk). Geraadpleegd van https://www.boomhogeronderwijs.nl/documenten/9789089538277_inkijkexemplaar.pdf

Lebenshilfe. (2011). *Aufgaben und Ziele der Lebenshilfe*. Geraadpleegd van <https://www.lebenshilfe.de/de/ueber-uns/aufgaben-und-ziele/index.php>

Lebenshilfe. (z.j.). *Das Grundsatzprogramm der Bundesvereinigung Lebenshilfe*. Geraadpleegd van https://www.lebenshilfe-berlin.de/media/docs/Ueber_uns/Grundsatzprogramm_Bundesvereinigung_Lebenshilfe.pdf

Leeuwen-den Dekker, P. & Poll, A. (2016). *Leefgebiedenwijzer: versterken van eigen kracht van cliënten* (10e druk). Utrecht: Movisie.

Migchelbrink, F. (2007). *Praktijkgericht onderzoek in de zorg en welzijn* (12 druk). Uitgeverij SWP: Amsterdam

Migchelbrink, F. (2013). *Handboek praktijkgericht onderzoek: zorg, welzijn, wonen en werken* (3e druk). Amsterdam: Uitgeverij SWP

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2013). *Gezondheid en maatschappelijke participatie*. Bilthoven: Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu

Nieuwenhuis, A. (2013). *Vrijheid van meningsuiting*. Geraadpleegd van https://pure.uva.nl/ws/files/1542788/136213_Nieuwenhuis_AJ_Vrijheid_van_meningsuiting_J_Gerards_ea_Grondrechten.pdf

Overheid.nl. (z.j.). *Grondwet*. Geraadpleegd van <https://www.overheid.nl/zo-werkt-de-overheid/hoe-werkt-de-democratie/grondwet/>

Rijksoverheid. (2007). *VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap*. Geraadpleegd van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/brochures/2016/12/23/vn-verdrag-inzake-de-rechten-van-personen-met-een-handicap>

Rijksoverheid. (2012). *Handicap of chronische ziekte? Gelijke behandeling wettelijk geregeld*. Geraadpleegd van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/brochures/2012/07/27/handicap-of-chronische-ziekte>

Rijksoverheid. (2017). *Implementatieplan VN Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap*. Geraadpleegd van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/convenanten/2017/03/13/implementatieplan-vn-verdrag-inzake-de-rechten-van-personen-met-een-handicap>

Rijksoverheid. (z.j.). *Huurwoning*. Geraadpleegd van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/huurwoning/vraag-en-antwoord/wat-is-een-zelfstandige-woning-en-wat-is-een-onzelfstandige-woning>

Rijksoverheid. (z.j.). *Rechten in de zorg*. Geraadpleegd van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/patientenrecht-en-clientenrecht/inhoud/rechten-in-de-zorg>

RIVM. (2005). *Gezond actief: de relatie tussen ziekten, beperkingen en maatschappelijke participatie onder Nederlandse ouderen*. Bilthoven: RIVM

Sociaal en Cultureel Planbureau. (2006). *Een eigen huis*. Den Haag: SCP.

Sottiaux, S. (2008). *Het gelijkheidsbeginsel langs oude paden en nieuwe wegen*. Geraadpleegd van http://www.drugsdiscriminatie.be/pdf/het_gelijkheidsbeginsel.pdf

Steege, M. van der. (2003). *Gewoon goed hulpverleners* (1e druk). Utrecht: Uitgeverij NIZW.

Stichting Lezen & Schrijven. (2015). *Laaggeletterdheid herkennen*. Geraadpleegd van <http://www.lezenenschrijven.nl/feiten/laaggeletterdheid-herkennen/>

United Nations Foundation. (2013). *About the UN Foundation*. Geraadpleegd van <http://www.unfoundation.org/who-we-are/>

Van Dale. (2006). *Pocketwoordenboek Nederlands als tweede taal (NT2)*. Utrecht: Van Dale Lexicografie

Van Dale. (2009). *Pocketwoordenboek Nederlands*. Utrecht: Van Dale Uitgevers

Vereniging Hogescholen. (2010). *Gedragscode praktijkgericht onderzoek voor het hbo*. Den Haag: Vereniging Hogescholen

Verplanke, L. & Duyvendak, J. (2010). *Onder de mensen?: over het zelfstandig wonen van psychiatrische patiënten en mensen met een verstandelijke beperking*. Amsterdam: Amsterdam University Press.

World Health Organization. (1980). *International Classification of Impairments, Disabilities and Handicaps*. Geneva: World Health Organization

World Health Organization. (2001). *International Classification of Functioning, Disability and Health: ICF*. Geneva: World Health Organization

Bijlage I Enquête en interview vragen

Enquête

Wij zijn drie vierdejaars studenten die de opleiding Sociaal Pedagogische Hulpverlening volgen op het Saxion in Enschede. Ons onderzoek gaat over het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap. Sinds 2016 werkt Nederland volgens dit VN-Verdrag. Het VN-Verdrag beschrijft dat personen met een handicap, net als ieder ander, gelijk behandeld moeten worden. Dit houdt in dat personen met een handicap volwaardig moeten kunnen deelnemen in de maatschappij. In Nederland worden deze onderwerpen herkend in de participatiewet en de WMO.

Wij als onderzoeksgroep doen onderzoek naar twee artikelen uit het VN-Verdrag. We willen kijken naar hoe deze twee artikelen worden toegepast door de medewerkers van JP van den Bent locatie Tuindorpstraat Hengelo. Het eerste artikel gaat over de keuzemogelijkheid om zelfstandig te kunnen wonen. Het tweede artikel gaat over het hebben van toegang tot informatie.

Er zijn in totaal 20 enquêtevragen, die onderverdeeld zijn in verschillende onderwerpen. Het invullen van de enquête zal ongeveer 15 minuten in beslag nemen. De enquête zal anoniem worden afgenomen en de resultaten worden alleen gebruikt om antwoord te geven op onze onderzoeksvraag. De resultaten worden besproken met René Belderink, locatiecoördinator van JP van den Bent.

Verstrekken van informatie

Een van de artikelen die wordt behandeld tijdens ons onderzoek gaat over de toegang tot informatie. Onder informatie wordt verstaan; informatie die voor iedereen toegankelijk is. Voor de cliënt is het van belang om informatie begrijpbaar te hebben. Dit zodat de cliënt de mogelijkheid heeft om zelf keuzes te kunnen maken.

1. Hoe zorg jij ervoor dat informatie begrijpbaar is voor jouw cliënt? Bijvoorbeeld een brief van de belastingdienst.

.....

.....

.....

.....

2. Welke middelen zet je in bij het verstrekken van informatie aan jouw cliënt, zodat je rekening houdt met de beperkingen van de cliënt? Kruis aan wat van toepassing is.

- Verbaal
- Gebarentaal
- Foldermateriaal
- Digitaal
- Pictogrammen
- Anders, namelijk

3. Hoe controleer jij of jouw cliënt de overgebrachte informatie begrepen heeft?

.....

.....

.....

.....

Zelfstandig wonen

Onderstaande vragen hebben betrekking op zelfstandig wonen. Een van de artikelen die wordt behandeld tijdens ons onderzoek gaat over het gelijke recht van personen met een handicap, om in de maatschappij te wonen, met daarin dezelfde keuzemogelijkheden.

4. Bepalen jouw cliënten zelf waar zij wonen? Hoe ondersteun jij ze hierin?

.....

.....

.....

.....

5. Op welke manier bepalen cliënten zelf wat hun doelen zijn met betrekking tot zijn/haar woonsituatie? Hoe ondersteun jij ze hierin?

.....

.....

.....

.....

6. Bepalen jouw cliënten zelf welke taken zij uitvoeren en waarbij zij ondersteuning nodig hebben? Hoe wordt hierbij rekening gehouden met de beperking van de cliënt?

.....

.....

.....

.....

7. Vind jij als begeleider de huisregels van de locatie belemmerd voor jouw cliënten? Licht dit toe.

.....

.....

.....

.....

8. Ervaren jouw cliënten de huisregels van de locatie als belemmerd? Licht dit toe.

.....

.....

.....

.....

Algemene dagelijkse levensverrichtingen (ADL)

Onderstaande vragen gaan over de mate waarin jouw cliënten eigen keuzemogelijkheden hebben met betrekking tot algemene dagelijkse levensverrichtingen.

9. Bepalen jouw cliënten zelf wat en waar zij eten? Hoe worden zij daarin ondersteund?

.....
.....
.....
.....

10. In hoeverre hebben jouw cliënten beschikking over hun eigen financiën? Zoals de uitgaven voor boodschappen of het aanschaffen van interieur.

.....
.....
.....
.....

11. Bepalen jouw cliënten zelf wanneer en hoe vaak zij onder de douche gaan? Hoe worden zij daarin ondersteund?

.....
.....
.....
.....

12. Bij welke signalen onderneem jij actie als de woning van jouw cliënt er onverzorgd uitziet? Hoe houd jij hierbij rekening met de beperking van de cliënt.

.....
.....
.....
.....

Participeren

Onderstaande vragen hebben betrekking tot de participatie van mensen met een handicap. Het VN-Verdrag beschrijft dat personen met een handicap volwaardig moeten kunnen deelnemen in de maatschappij. Dit voorkomt sociaal isolement.

13. Heeft jouw cliënt de volledige vrijheid om (seksuele) relaties aan te gaan? Hoe verloopt deze ondersteuning?

.....
.....
.....
.....

14. Hoe stimuleer jij jouw cliënt om sociale contacten aan te gaan en te onderhouden? Hoe houd je hierbij rekening met de beperking van jouw cliënt?

.....
.....
.....
.....

15. Hoe zet jij het sociale netwerk van de cliënt in om doelen op het gebied van zelfstandig wonen te bereiken? Hoe houd je hierbij rekening met de beperking van jouw cliënt?

.....

.....

.....

.....

16. Hoe stimuleer jij jouw cliënt om (vrijwilligers)werk te zoeken en te onderhouden? Hoe houd je hierbij rekening met de beperking van jouw cliënt?

.....

.....

.....

.....

17. Hoe stimuleer jij jouw cliënt om activiteiten op gebied van vrijetijdsbesteding te ondernemen? Hoe houd je hierbij rekening met de beperking van jouw cliënt?

.....

.....

.....

.....

Vrijheid van meningsuiting

Onderstaande vragen gaan over de vrijheid van meningsuiting van de cliënt. Deze vrijheid van meningsuiting is beschreven in het VN-Verdrag. Daarin staat beschreven dat voor personen met een handicap passende maatregelen genomen moeten worden, om te kunnen waarborgen dat zij vrijheid van meningsuiting kunnen uitoefenen.

18. Hoe ga je om met onenigheid tussen jou en de cliënt?

.....

.....

.....

.....

19. Wat doe jij als een cliënt ergens niet uitkomt, maar niet om hulp vraagt?
Bijvoorbeeld: het lukt een cliënt niet om zelfstandig boodschappen te gaan doen, maar de cliënt vraagt niet om hulp.

.....

.....

.....

.....

20. Wat zou er in jouw ogen moeten veranderen, zodat jouw cliënten de eigen regie over hun leven hebben?

.....

.....

.....

.....

Interview vragen

1. Wat is de missie van de organisatie in je eigen woorden?
2. Wat is de visie van de organisatie in je eigen woorden?
3. Welke werkwijze hanteert de organisatie?
4. Zijn de medewerkers op de hoogte van het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap?
5. Hoe wordt de toepassing van het VN-Verdrag onder medewerkers bekend gemaakt?
6. Wat is de grootste verandering binnen de organisatie sinds het invoeren van de WMO?
Duitsland: Welke veranderingen in de zorg gaan gepaard met de ratificatie van het UN-Behindertenrechtskonvention?
7. Wat is de grootste verandering binnen de organisatie sinds het ratificeren van het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap?
8. Is er een cliëntenraad?
9. Waar kunnen cliënten terecht als ze het ergens niet mee eens zijn en dit willen melden?
10. Mogen cliënten zelf bepalen wanneer zij hun appartement willen verlaten?
11. Hoe komt het dat de cliënten niet zelfstandig en verdeeld over de wijk wonen?
12. Hebben de cliënten toegang tot hun eigen cliënten dossier?
13. Aan welke huisregels moeten de cliënten zich houden?

Bijlage II Labelschema JP van den Bent

Topic	Hoofdlabel	Sublabel	Fragment Nummer	Fragmenten
Informatie	Informatie begrijpbaar maken	Samenvatten	1.7.1 N	‘Dan ze laten vertellen wat jij hebt uitgelegd, zodat je zeker weet dat ze het begrepen hebben.’
		Makkelijke taal	1.2.1 N	‘Eerst kijken of de cliënt het zelf begrijpt en anders de taal vereenvoudigen.’
			1.3.1 N	‘Door de inhoud te vertalen naar het taalgebruik dat past bij de ontwikkelingsleeftijd van de cliënt.’
			1.4.1 N	‘Ik probeer de brief zo veel mogelijk in Jip en Janneke taal uit te leggen.’
			1.6.1 N	‘Ik vertaal de brief naar begrijpbare taal voor de cliënt.’
			1.7.2 N	‘Uitleggen in Jip en Janneke taal.’
			1.8.1 N	‘Samen de brief bekijken en de brief vertalen naar de cliënt op een makkelijke manier. Jip en Janneke taal gebruiken.’
		Samen lezen	1.8.2 N	‘Samen de brief bekijken en de brief vertalen naar de cliënt op een makkelijke manier. Jip en Janneke taal gebruiken.’

		Samen bespreken	1.6.2 N	‘Dit kan bijvoorbeeld door stap voor stap de brief door te nemen, tekenen, voorbeelden geven.’
		Zelf laten onderzoeken	1.1.1 N	‘Cliënten zelf laten onderzoeken. Ze moeten bijvoorbeeld eerst proberen zelf iets in te vullen en kunnen daarbij om hulp vragen.’
		Tekenen	1.6.3 N	‘Dit kan bijvoorbeeld door stap voor stap de brief door te nemen, tekenen, voorbeelden geven.’
		Voorbeelden geven	1.4.2 N 1.6.4 N	‘Eventueel met voorbeelden.’ ‘Dit kan bijvoorbeeld door stap voor stap de brief door te nemen, tekenen, voorbeelden geven.’
		Aanpassen aan het niveau	1.5.1 N 1.9.1 N	‘Je past je aan aan het niveau van de cliënt, om hem/haar iets duidelijk uit te kunnen leggen.’ ‘Uitleg afstemmen op het niveau van de cliënt.’
	Ingezette middelen	Verbaal	2.1.1 N 2.2.1 N 2.3.1 N 2.4.1 N 2.5.1 N 2.6.1 N 2.7.1 N 2.8.1 N 2.9.1 N	Aantal: 9
		Foldermateriaal	2.1.2 N 2.3.2 N 2.4.2 N 2.5.2 N 2.6.2 N 2.7.2 N 2.8.2 N	Aantal: 8

			2.9.2 N	
		Pictogram	2.1.3 N 2.5.3 N 2.6.3 N 2.7.3 N	Aantal: 4
		Digitaal	2.3.3 N 2.4.3 N 2.5.4 N 2.6.4 N 2.7.4 N 2.8.3 N 2.9.3 N	Aantal:6
		Tekenen	2.5.5 N 2.6.5 N	Aantal 2
	Begrijpbaarheid overgebrachte informatie	Navragen	3.2.1 N	‘Navragen en de cliënt zelf laten samenvatten.’
			3.5.1 N	‘Je kunt ze dit eventueel laten samenvatten of de cliënt bevragen om te controleren of ze het hebben begrepen.’
			3.6.1 N	‘Door hier naar te vragen: wat hebben we net besproken.’
			3.8.1 N	‘Door terug te vragen wat is besproken en de cliënt het laten herhalen.’
		Herhalen	3.9.1 N	‘Vragen of de cliënt het begrepen heeft.’
			3.3.1 N	‘Afhankelijk van welke cliënt, maar meestal vraag ik hem/haar te herhalen (samenvatten) wat is besproken.’
			3.4.1 N	‘Doorvragen, het laten herhalen/samenvatten door de cliënt.’
			3.7.1 N	‘Ze laten vertellen of laten zien wat er uitgelegd is.’

			3.8.2 N	‘Door terug te vragen wat is besproken en de cliënt het laten herhalen.’
			3.9.2 N	‘Cliënt laten herhalen wat er gezegd is.’
		Samenvatten	3.2.2 N	‘Navragen en de cliënt zelf laten samenvatten.’
			3.3.2 N	‘Afhankelijk van welke cliënt, maar meestal vraag ik hem/haar te herhalen (samenvatten) wat is besproken.’
			3.4.2 N	‘Doorvragen, het laten herhalen/samenvatten door de cliënt.’
			3.5.3 N	‘Je kunt ze dit eventueel laten samenvatten of de cliënt bevragen om te controleren of ze het hebben begrepen.’
		Doorvragen	3.4.3 N	‘Doorvragen, het laten herhalen/samenvatten door de cliënt.’
		Laten zien	3.7.2 N	‘Ze laten vertellen of laten zien wat er uitgelegd is.’
		Non-verbale signalen	3.9.3 N	‘Letten op non-verbale signalen.’
Zelfstandig wonen	Keuzevrijheid wonen	Niet altijd volledig zelf bepalen	4.2.1 N	‘Cliënt heeft de keuze uit verschillende instellingen en locaties. 100% keuzevrijheid is het niet.’
			4.3.1 N	‘Niet iedere aanbieder is overal vertegenwoordigd. Dus ik ben van mening dat cliënten ten dele zelf bepalen waar ze wonen.’
			4.4.1 N	‘Daadwerkelijk bepalen kan niet.’

			4.7.1 N	‘Meestal krijgen cliënten appartementen die vrijkomen, anders worden ze aangewezen.’
		Volledig zelf bepalen	4.1.1 N	‘Mensen bepalen zelf waar zij wonen.’
	Ondersteuning bij keuzevrijheid wonen	Samen een woning zoeken	4.1.2 N	‘Wat wil je? Waar? Hoe? Dan samen op zoek gaan.’
		Begeleiding bieden	4.1.3 N	‘Door veel te praten.’
			4.6.1 N	‘Als een cliënt vanuit ons een volgende stap wilt maken, bijvoorbeeld ambulant wonen, pakken we dit samen met de cliënt op.’
			4.9.1 N	‘Toekomstperspectief/ wensen/ mogelijkheden worden regelmatig besproken.’
		Cliënt wensen laten uiten	4.8.1 N	‘Indien cliënten een wens hebben om ergens anders te gaan wonen, begeleiden we dit door te kijken naar wat de wensen zijn en de mogelijkheden.’
			4.9.2 N	‘Toekomstperspectief/ wensen/ mogelijkheden worden regelmatig besproken.’
		Overleggen met netwerk	4.4.2 N	‘Bij een eventuele verhuizing, gaat dit altijd in samenspraak met de leidinggevende.’
			4.7.2 N	‘Meestal gaat dit in overleg met ouders/vertegenwoordigers.’
	Bepalen van doelen	Cliënt bepaald	5.1.1 N	‘Cliënt geeft zelf aan waaraan ze wil werken.’
			5.8.1 N	‘Doelen worden door de cliënt zelf bepaald en met de begeleider uitgezet.’

		Samen met de begeleiding	5.2.1 N	‘Cliënten stellen de doelen samen op met de begeleiders.’
			5.3.1 N	‘Met de begeleider worden doelen en begeleidingsafspraken opgesteld en getoetst.’
			5.4.1 N	‘In overleg met persoonlijke begeleider worden doelen opgesteld.’
			5.5.1 N	‘Voor iedere cliënt wordt er (in samenwerking met de cliënt) een ondersteuningsplan geschreven.’
			5.6.1 N	‘Wij werken vraaggericht, dus als een cliënt met deze vraag komt, gaan we samen kijken of het haalbaar is.’
	Ondersteuning bij bepalen doelen	Evalueren	5.9.1 N	‘Cliënten mogen altijd met eigen doelen/wensen komen. Vanuit onze deskundigheid gaan we in gesprek over dingen als nut/noodzaak/haalbaarheid.’
			5.8.2 N	‘Door in gesprek te gaan met de cliënt en regelmatig te evalueren.’
			5.1.2 N	‘Door te informeren.’
			5.3.2 N	‘Door met de cliënten in gesprek te gaan over de domeinen uit de uitgaven “Zo wil ik leven”.’
		In gesprek gaan	5.5.2 N	‘Voor iedere cliënt wordt er (in samenwerking met de cliënt) een ondersteuningsplan geschreven. Hierin komen ondersteuningsvragen en

			5.6.2 N	doelen naar voren. Samen met de cliënt ga je hierover in gesprek.'
			5.7.1 N	'Wij werken vraaggericht, dus als een cliënt met deze vraag komt, gaan we samen kijken of dit haalbaar is.'
			5.8.3 N	'Wij werken vraaggericht, kijken wat nodig is. Wat kunnen ze zelf? En samen ga je in gesprek hierover, zodat de doelen helder worden en uitgezet worden.'
			5.9.2 N	'Door in gesprek te gaan met de cliënt en regelmatig te evalueren.'
				'Vanuit onze deskundigheid gaan we in gesprek over dingen als nut/noodzaak/haalbaarheid.'
		Ondersteuningsplan	5.5.3 N	'Voor iedere cliënt wordt er (in samenwerking met de cliënt) een ondersteuningsplan geschreven. Hierin komen ondersteuningsvragen en doelen naar voren. Samen met de cliënt ga je hierover in gesprek.'
	Uitvoeren van taken	Cliënten bepalen zelf	6.2.1 N	'De cliënten mogen zelf bepalen/ondervinden wat ze willen.'
		Cliënt bepaalt samen met begeleider	6.1.1 N	'Ja, ze krijgen ondersteuning bij zaken/taken waarbij ze het nodig hebben.'
			6.4.1 N	'Er zijn vaste afspraken met elke cliënt individueel. Wie er welke taak doet, gebeurt in overleg tijdens het moment. Wel worden de taken die op papier staan gedaan.'

			6.5.1 N	‘Dit gaat in samenwerking (in overleg) met de cliënt.’
		Waar mogelijk zelf	6.3.1 N	‘Wat een cliënt zelf kan, moet hij/zij zelfstandig uitvoeren. Afhankelijk van de ondersteuningsvraag en draagkracht van de cliënt, wordt door begeleider aansluiting gezocht of de taak overgenomen.’
			6.7.1 N	‘Als ze in staat zijn om taken zelf te kunnen uitvoeren, zal dit ook gebeuren. Iets waar ze hulp bij nodig hebben, helpen wij begeleiders hiermee.’
			6.8.1 N	‘Cliënt geeft aan wat hij/zij kan in dagelijks leven/zelf wonen.’
	Ondersteuning bij uitvoeren taken	Vaardigheden van de cliënt stimuleren	6.9.1 N	‘In principe nemen wij alleen over wanneer een cliënt iets niet kan. We ondersteunen daar waar nodig. Ook dit gaat in overleg met de cliënt en vanuit onze deskundigheid.’
		Rekening houdend met de mate van de beperking	6.8.2 N	‘Dat wat ze nog willen leren, maken ze kenbaar.’
			6.2.2 N	‘Er wordt gekeken naar de beperking, welke mogelijkheden zijn er?’
			6.3.1 N	‘Afhankelijk van ondersteuningsvraag en draagkracht van cliënt, wordt door begeleider aansluiting gezocht of de taak overgenomen.’
			6.6.1 N	‘Ook dit ligt aan het niveau van de cliënt. De ene cliënt

			6.8.3 N	kan heel goed zelf deze taken uitzetten, de andere heeft hier sturing nodig.' 'Er wordt gekeken naar de mate van de handicap en getoetst wat de mogelijkheden zijn.'
		Rekening houden met de mogelijkheden van de cliënt	6.2.3 N 6.8.4 N	'Er wordt gekeken naar de beperking, welke mogelijkheden zijn er?' 'Er wordt gekeken naar de mate van de handicap en getoetst wat de mogelijkheden zijn.'
	Huisregels belemmerend ervaren door de begeleider	Geen belemmering	7.1.1 N 7.3.1 N 7.4.1 N 7.5.1 N 7.6.1 N	'Er zijn geen huisregels, alleen wat betreft de hygiëne van de woning. De huisregels zijn dus niet belemmerend. Verder zijn de regels net als alle anderen.' 'Nee, er zijn weinig regels. Of je begeleid woont of niet, je hebt altijd rekening te houden met anderen.' 'Nee, duidelijkheid en structuur geeft een vorm van rust. Deze rust komt elke woning hier ten goede.' 'Nee, we leven met zestien bewoners in een flat. Het is dan verstandig dat er met elkaar rekening gehouden wordt, zodat iedereen prettig kan wonen.' 'Nee, rust en structuur/duidelijk is hierin fijn.' 'Geen belemmeringen opgemerkt.' 'Nee, cliënten hebben behoefte aan een zekere

			7.7.1 N	mate van duidelijkheid en structuur. Zonder regels is er geen houvast.'
			7.8.1 N	'Nee, in principe hebben wij geen huisregels. Geen andere regels en omgangsvormen dan in de 'normale' maatschappij.'
			7.9.1 N	
	Huisregels belemmerend ervaren door de cliënt	Soms belemmerend	8.1.1 N	'Soms wel, maar vaak door uitleg te geven en uit te leggen dat de huisregels voor iedereen gelden, vinden zij zich erin.'
			8.3.1 N	'Soms vindt iemand het belachelijk dat de muziek na 22:00 zachter moet. Het helpt dan om te zeggen dat ik ook last van mijn burens krijg wanneer ik thuis ook zo'n herrie maakt als anderen willen slapen.'
			8.4.1 N	'Bepaalde bewoners wel. Willen graag langer buiten zitten (lawaaï maken) met mooi weer. Na 22.00 uur moet het op de galerij stil zijn, voor de buurt en de medebewoners.'
			8.5.1 N	'Het buiten zitten na 22:00u wordt soms als belemmering gezien. Wat bewoners niet doorhebben is dat ze vaak hard praten en de burens hier last van ervaren.'
			8.6.1 N	'De ene helpt wel en andere helpt niet. Sommigen willen geen regels omdat ze zich er toch niet aan willen houden.'
				'Ongetwijfeld wordt dit misschien zo ervaren. Toch is dit soms nodig. We proberen

			8.9.1 N	wel altijd een afspraak te maken in plaats van een regel op te leggen.'
		Niet belemmerend	8.8.1 N	'Ik heb het idee van niet. Zoals de afspraak: 22.00 buiten stil wordt geaccepteerd en is voor een ieder helder.'
Algemene dagelijkse levensverrichtingen (ADL)	Eten	Cliënten bepalen zelf wat zij eten	9.1.1 N	'Cliënten koken zelf.'
			9.2.1 N	'Cliënten bepalen in hun eigen appartement wat zij eten.'
			9.9.1 N	'Cliënten bepalen zelf wat ze eten.'
		Cliënten bepalen zelf waar zij eten	9.1.2 N	'Cliënten koken zelf.'
			9.2.2 N	'Cliënten bepalen in hun eigen appartement wat zij eten.'
		Afhankelijk van de cliënt.	9.6.1 N	'Ze koken thuis.'
			9.3.1 N	'In zekere mate. Al ziet de begeleiding wel toe op variatie en verantwoorde voeding.'
			9.4.1 N	'Zelfstandig koken mag, mits dit haalbaar is voor de desbetreffende cliënt.'
	Ondersteuning met betrekking tot eten	Aanraden gezond te eten	9.5.1 N	'Dit ligt aan de vraag van de cliënt.'
			9.2.3 N	'Cliënten worden soms wel ondersteund in gezonde voeding en het bepalen van de menulijst.'
			9.5.2 N	'We streven er wel naar dat van het voedingsgeld dat cliënten krijgen, gezonde en

		9.8.1 N	gevarieerde voeding wordt gekocht.'
		9.9.2 N	'We ondersteunen in het bedenken van gezonde menu's en het kopen van gezonde boodschappen.'
			'Indien nodig gaan we voorlichten/ondersteunen of overnemen.'
Opstellen van een menu	9.1.3 N	'Zij die zelf koken, worden ondersteund d.m.v. het opstellen van een menu of het helpen met koken.'	
	9.2.4 N	'Cliënten worden soms wel ondersteund in gezonde voeding en het bepalen van de menulijst.'	
Helpen met koken	9.1.4 N	'Zij die zelf koken, worden ondersteund d.m.v. het opstellen van een menu of het helpen met koken.'	
	9.3.2 N	'Door verantwoorde maaltijden aan te bieden in de inloop en ondersteuning bij boodschappenlijst maken/bodschappen doen en maaltijd bereiden worden cliënten ondersteund.'	
	9.4.2 N	'In overleg met begeleiding zijn er kookmomenten in eigen appartement.'	
	9.6.2 N	'Ze koken thuis, soms samen met begeleiding.'	
	9.7.1 N	'We kunnen ze begeleiden met het koken in hun appartement.'	

	Mogelijkheid gezamenlijk eten	9.1.5 N	‘Zij krijgen de mogelijkheid om in de inloop te eten (gezamenlijke groep).’
		9.3.3 N	‘Door verantwoorde maaltijden aan te bieden in de inloop en ondersteuning bij boodschappenlijst maken/boodschappen doen en maaltijd bereiden worden cliënten ondersteund.’
		9.4.3 N	‘Mee eten op de inloop kan 7x per week.’
		9.6.3 N	‘Ook kunnen ze zich inschrijven voor mee eten, ook dit ligt aan het niveau van de cliënt.’
		9.7.2 N	‘Ze hebben de mogelijkheid om mee te eten op de inloop. Kosten zijn 7.50 euro.’
		9.7.3 N	‘Cliënten kunnen ook met elkaar en bij elkaar maaltijden bereiden evt. met of zonder hulp.’
	Samen boodschappenlijst opstellen	9.3.4 N	‘Door verantwoorde maaltijden aan te bieden in de inloop en ondersteuning bij boodschappenlijst maken/boodschappen doen en maaltijd bereiden worden cliënten ondersteund.’
		9.8.2 N	‘We ondersteunen in het bedenken van gezonde menu’s en het kopen van gezonde boodschappen.’
Financiën	Cliënt heeft zelfbeschikking	10.1.1 N	‘Menigeen doet het zelf, maar krijgen daarbij wel ondersteuning. Vaak is de begeleiding aanwezig als de cliënt zaken regelt. Begeleiders houden het in de

		10.2.1 N	gaten als het mis gaat en spreken de cliënt erop aan.’ ‘Bijna alle cliënten hebben de beschikking tot hun eigen financiën.’
	Cliënten krijgen voedings- en huishoudgeld	10.3.1 N 10.5.1 N 10.7.1 N	‘Cliënten krijgen wekelijks €42,- voedings- en huishoudgeld uitgereikt. Indien dit aantoonbaar te weinig blijkt, wordt per individu bekeken wat nodig is. Bijvoorbeeld: dieetvoorschriften.’ ‘Elke week ontvangen ze van de jp van den bent €42,- voedingsgeld.’ ‘Uitgaven boodschappen; ze krijgen iedere week 42 euro voedingsgeld. Hier moeten ze boodschappen voor kopen.’
	Bewindvoerder of ouders	10.1.2 N 10.4.1 N 10.5.2 N 10.6.1 N 10.8.1 N	‘Zij die onder bewindvoering staan, verloopt via de bewindvoerder.’ ‘Afhankelijk van of ze een bewindvoerder hebben etc. Wij beheren geen financiën van bewoners.’ ‘Sommige bewoners hebben bewindvoering, de andere niet.’ ‘Wij beheren niet de financiën van de cliënten. Dit doen ze zelf of ouders of bewindvoerder.’ ‘Dat is erg verschillend. Bijna allemaal staan onder bewind en dienen uitgaven met ouders/bewindvoering te overleggen.’ ‘Sommige cliënten hebben

Ondersteuning bij douchen	Aanspreken	11.1.2 N	‘Ja, maar ze kunnen er wel op aangesproken worden als ze er niet verzorgd uitzien of ruiken.’
		11.7.2 N	‘Wanneer nodig gaan we in gesprek, worden ze gewezen op hun persoonlijke hygiëne.’
		11.9.2 N	‘Wij gaan daarover wel in gesprek en hebben een signalerende functie.’
	Stimuleren	11.3.2 N	‘Cliënten bepalen zelf, maar worden gestimuleerd wanneer de indruk bestaat dat ze zich niet regelmatig douchen.’
	Aansporen	11.4.2 N	‘Wij sturen wel aan bij wie dit nodig is. We geven aan dat het tijd is om even te douchen, nagels schoonmaken, deo gebruiken of wat dan ook.’
		11.6.2 N	‘De een kan wel zelfstandig bepalen wanneer ze douchen, de ander heeft wat aansporing nodig.’
		11.8.2 N	‘Sommigen hebben wat aansporing nodig.’

Signalen voor onverzorgde woning	Slechte hygiëne	12.1.1 N	‘Wanneer de hygiëne in geding komt, daarnaast zijn er begeleidingsmomenten ingepland ten aanzien van huishouden/was etc. Huishoudelijke taken worden dan gezamenlijk gedaan. Het ligt aan de doelen van de cliënt en wat de cliënt zelf kan, wat er gedaan wordt.’ ‘Algemene hygiëne.’ ‘Als hygiëne op het spel staat.’
		12.2.1 N	
		12.3.1 N	‘Wanneer het appartement niet goed schoon gehouden kan worden, je ziet dat het onhygiënisch is.’
		12.7.1 N	‘Wanneer het niet meer hygiënisch is onderneem ik actie.’
		12.8.1 N	
	Onverzorgde woning	12.4.1 N	‘Vieze afwas, vliegen in huis, rommel, smerig etc.’
		12.5.1 N	‘Wanneer de woning er onverzorgd uit ziet, ondernemen wij actie.’
		12.6.1 N	‘Als er troep ligt benoemen we dit tegen de cliënt. Soms kunnen ze het dan zelf en soms hebben ze hulp nodig.’

Ondersteuning bij hygiënische woning	Begeleidingsmomenten	12.1.2 N	‘Wanneer de hygiëne in geding komt, daarnaast zijn er begeleidingsmomenten ingepland ten aanzien van huishouden/was etc. Huishoudelijke taken worden dan gezamenlijk gedaan. Het ligt aan de doelen van de cliënt en wat de cliënt zelf kan, wat er gedaan wordt.’
	Aanspreken	12.3.2 N	‘Aanspreken, aansturen, aansluiten en overnemen’
		12.5.2 N	‘Wanneer de woning er onverzorgd uit ziet, ondernemen wij actie. Door met de cliënt in gesprek te gaan en acties uit te zetten.’
		12.6.2 N	‘Als er troep ligt benoemen we dit tegen de cliënt. Soms kunnen ze het dan zelf en soms hebben ze hulp nodig.’
		12.8.2 N	‘Samen overleggen met de cliënt dat huis schoon moet en de regie delen met de cliënt hierin.’
	Aansturen	12.3.3 N	‘Aanspreken, aansturen, aansluiten en overnemen’
		12.4.2 N	‘Helpen schoonmaken Benomen/aansturen/ondersteunen’
	Overnemen	12.3.4 N	‘Aanspreken, aansturen, aansluiten en overnemen’
		12.7.2 N	‘Wanneer het appartement niet goed schoon gehouden kan worden, je ziet dat het onhygiënisch is, gaan we het overnemen in uiterste noodzaak. Het liefst doen we dit samen, anders leren ze

			13.9.1 N	
		Verschilt per cliënt	13.5.1 N	‘Dit verschilt per cliënt.’
	Ondersteuning seksuele relaties	Advies geven	13.4.2 N	‘Wel wijzen wij op het gebruik van voorbehoedsmiddelen. Waar nodig en gewenst geven we seksuele voorlichting met middelen die binnen JP beschikbaar zijn.’
		Bespreken	13.1.2 N	‘We kijken wel naar hoe de cliënt is en of deze seksuele voorlichting gehad heeft. Ondersteunen door middel van informatie (vragen of cliënt pil gebruikt etc.)’
			13.3.2 N	‘Ook wordt het onderwerp seksualiteit besproken als er sprake is van een (mogelijke) seksuele relatie.’
			13.5.1 N	‘We houden vaak een oogje in het zeil of gaan met de cliënt in gesprek.’
			13.5.1 N	‘Welke signalen krijg je en wat doen ze hierover in gesprek.’
			13.6.2 N	‘Ook hierover gaan we in gesprek, mochten er signalen zijn van onveiligheid, denk hierbij niet alleen aan voorbehoedsmiddelen, maar ook social media, waarden en normen, visuele ondersteunende materialen

		13.7.1 N	(foto's, tekeningen, CD-rom bevorderen de communicatie en uitleg).'
		13.8.2 N	'Ik laat cliënt weten dat de ruimte/openheid er is dit te bespreken. Wanneer relatie dan informeren bij cliënt in hoeverre hij/zij bekend is met sexualiteit.'
		13.9.2 N	'In gesprek blijven over het onderwerp. Bij risicovol gedrag gaan we bijsturen of beschermen.'
Ondersteuning onderhouden sociale contacten	Groepsactiviteiten	14.2.1 N	'Proberen dat cliënten in contact komen met leeftijdsgenoten, via MEE Twente.'
		14.3.1 N	'Wijzen op de mogelijkheden als MEE vriendenkring of buddy projecten.'
	In gesprek gaan	14.5.1 N	'Ze kunnen zich aanmelden bij de MEE of een andere instantie die hier hulp bij bieden. Wij zijn dan voorafgaand al met een cliënt in gesprek gegaan.'
		14.6.1 N	'Anderen hebben meer ondersteuning nodig. Vriendenkring, een buddy. Dit alles wel in overleg met de cliënt.'

		14.8.1 N	‘Door regelmatig te informeren wat cliënt in vrije tijd heeft gedaan en met wie.’
	Herinneren	14.6.2 N	‘Soms is even een geheugensteuntje voldoende (bel je even je ouders, vrienden).’
	Mogelijkheden bieden	14.2.2 N 14.3.2 N 14.4.1 N 14.7.1 N	‘Proberen dat cliënten in contact komen met leeftijdsgenoten, via MEE Twente.’ ‘Wijzen op de mogelijkheden als MEE vriendenkring of buddy projecten.’ ‘We bieden verschillende opties aan, zoals: - Een buddy - Vriendenkring - Mee vakantie/dagjes uit - Eigen vrienden/familie - Vrijwilligers’ ‘Gebruik maken van o.a. het aanbieden van een vriendenkring, buddy.’
	Stimuleren	14.1.1 N 14.7.2 N	‘Cliënten worden gestimuleerd om contact te maken door middel van clubs etc.’ ‘Bijvoorbeeld de contacten die ze hebben gemaakt/activiteiten, dit proces blijven volgen en stimuleren/ondersteunen’

	Inzetten sociaal netwerk om doelen te bereiken	Contact houden met netwerk	15.5.1 N	‘We werken bij de jp van den bent met de 'driehoek'. Dit houdt in dat wij in samenwerking met cliënt en ouders (waarbij de cliënt centraal staat) de begeleiding en contact onderhoud.’
		Hulp inschakelen	15.1.1 N	‘Vooral kijken naar wat de familie kan doen.’
			15.2.1 N	‘Wanneer cliënt geen sociaal netwerk heeft, is het vooral de cliënt met de begeleiders. Daarnaast hulp inschakelen van ouders en vrienden.’
			15.3.1 N	‘Bij een actief netwerk verwijst ik de cliënt hier regelmatig naar.’
			15.4.1 N	‘Waar nodig doen we een beroep op ouders/familie. We ondersteunen bij het maken van afspraken met vrienden bij wie dit wenselijk is.’
		Afspraken maken met netwerk	15.6.1 N	‘Van te voren worden er afspraken gemaakt met de cliënt en ouders. Ook verschilt het per cliënt en doel of dit nodig is. Je kijkt hierin heel erg naar de situatie.’
	Cliënt stimuleren (vrijwilligers) werk te zoeken/onderhouden	Kijken naar wat de cliënt wil	16.5.1 N	‘Wanneer de cliënt nog geen werk heeft, wordt er gekeken naar interesse en mogelijkheden. Eventueel kijken of jobcoach het kan overnemen.’
			16.6.1 N	‘Hierin kijk je naar wat ze leuk vinden, wat ze aankunnen, hoeveel dagen/uren.’

		16.8.1 N	‘Samen wordt gekeken naar wat een cliënt (aan)kan en wil.’
	Belang benadrukken	16.3.1 N	‘Ik benadruk wel het belang van (vrijwilligers)werk voor je ritme en contacten etc.’
	Samen bespreken	16.5.2 N	‘We spreken hier samen over.’
	Contact zoeken met professionals	16.3.2 N 16.5.3 N 16.9.1 N	‘Cliënten hebben vaak ‘recht’ op ondersteuning door een jobcoach. Die hebben verstand van zaken en ik breng cliënten graag met ze in contact.’ ‘Wanneer de cliënt nog geen werk heeft, wordt er gekeken naar interesse en mogelijkheden. Eventueel kijken of jobcoach het kan overnemen.’ ‘Volgen hoe het gaat op het werk. Oog houden voor eventuele overbelasting.’
Stimuleren vrijetijdsbesteding	Meegaan met de cliënt	17.4.1 N 17.8.1 N	‘Door mee te gaan, voorbeelden te noemen, het te laten ervaren, enthousiast te zijn en aanmoedigen.’ ‘Door activiteiten samen tijdens begeleidingsmomenten te ondernemen.’

		Cliënt motiveren	17.3.1 N	‘Voor zover nodig benoem ik de mogelijkheden en activiteiten.’
			17.4.2 N	‘Door mee te gaan, voorbeelden te noemen, het te laten ervaren, enthousiast te zijn en aanmoedigen.’
			17.7.1 N	‘Motiveren, duidelijk maken hoe en wat.’
		Activiteiten aanbieden	17.1.1 N	‘Activiteiten worden aangeboden, wat ze er mee doen moeten ze zelf weten. FC Twente, scoren in de wijk.’
			17.3.2 N	‘Voor zover nodig benoem ik de mogelijkheden en activiteiten.’
			17.6.1 N	‘Hierin kijk ik naar de behoefte van de cliënt, dan gaan we samen kijken naar een passende activiteit.’
		Mogelijkheden bekijken	17.2.1 N	‘Door te kijken welke activiteit past bij de cliënt.’
			17.3.3 N	‘Soms help ik bij het opzoeken/inwinnen van informatie via internet of email.’
			17.6.2 N	‘Hierin kijk ik naar de behoefte van de cliënt, dan gaan we samen kijken naar een passende activiteit.’ ‘Behoeft inventariseren bij de cliënt.’

			17.8.2 N	
Vrijheid van meningsuiting	Omgaan met onenigheid	In gesprek gaan	18.1.1 N 18.4.1 N 18.5.1 N 18.6.1 N 18.7.1 N 18.8.1 N 18.9.1 N	‘Gesprek aangaan en duidelijk maken wat jij ervan vindt.’ ‘Op het moment zelf laat ik het rusten. Ik probeer wel op dezelfde dag het ‘uit’ te praten. Op een later tijdstip kom ik er dan nog op terug.’ ‘Dit even laten bezinken en dit dan gezamenlijk te bepraten.’ ‘Er later op terugkomen mocht dit nodig zijn.’ ‘Dit maak je bespreekbaar.’ ‘Bespreekbaar maken na een rustperiode.’ ‘Over praten en oplossen.’

Eigen mening geven	18.1.2 N	‘Gesprek aangaan en duidelijk maken wat jij ervan vindt.’
	18.3.1 N	‘Mijn standpunt duidelijk maken door argumenten en praktijkvoorbeelden.’
Op zoek naar een oplossing	18.1.3 N	‘Samen op zoek naar een oplossing.’
	18.2.1 N	‘Snel oppakken en kijken of je nog kunt reflecteren.’
	18.4.2 N	‘Op het moment zelf laat ik het rusten. Ik probeer wel op dezelfde dag het ‘uit’ te praten. Op een later tijdstip kom ik er dan nog op terug.’
	18.8.2 N	‘In alle rust praten en proberen samen een oplossing te bedenken.’
	18.9.2 N	‘Over praten en oplossen.’
Rustig blijven	18.2.2 N	‘Uit de bevlogenheid blijven. Als professional geduld hebben en uit de situatie blijven.’
	18.4.3 N	‘Op het moment zelf laat ik het rusten. Ik probeer wel op dezelfde dag het ‘uit’ te praten. Op een later tijdstip kom ik er dan nog op terug.’
	18.5.2 N	‘Dit even laten bezinken en dit dan gezamenlijk te bepraten.’

		18.6.2 N	‘Even laten rusten, cliënt en jezelf hierin de ruimte geven.’
		18.7.2 N	‘De cliënt de tijd gunnen, daarna op terugkomen.’
		18.8.3 N	‘In alle rust praten en proberen samen een oplossing te bedenken.’
	Rekening houden met de cliënt	18.2.3 N	‘Je moet rekening houden met de beperking van de cliënt.’
		18.3.2 N	‘Ik probeer te communiceren op gelijk niveau.’
	Cliënt eigen keuze laten maken	18.3.3 N	‘Uiteindelijk maakt de cliënt zijn/haar eigen keuze.’
Cliënt komt ergens niet uit, maar vraagt niet om hulp	Hulp aanbieden	19.1.1 N	‘Na constatering hiervan, hulp aanbieden.’
		19.3.1 N	‘Benoemen wat ik zie en aangeven wat ik kan doen m.b.t. de ondersteuning.’
		19.4.1 N	‘Wanneer je dit signaleert, bied ik mijn hulp aan.’
		19.5.1 N	‘Samen actie uitzetten wanneer dit nodig is.’
		19.6.1 N	‘Meestal heb je deze zaken wel door. Ga je, je hulp aanbieden.’

		19.7.1 N	'Blijven signaleren, ondersteunen en zo nodig overnemen.'
		19.9.1 N	
	Benoemen wat gezien wordt	19.3.2 N	'Benoemen wat ik zie en aangeven wat ik kan doen m.b.t. de ondersteuning.'
		19.8.1 N	'Observeren en goed blijven luisteren. Doorvragen en een open houding aannemen. Benoemen wat ik zie.'
	Observeren	19.4.2 N	'Vooral veel observeren.'
		19.6.2 N	'Goed observeren, luisteren naar de vraag achter de vraag.'
		19.8.2 N	'Observeren en goed blijven luisteren. Doorvragen en een open houding aannemen. Benoemen wat ik zie.'
		19.9.2 N	'Blijven signaleren, ondersteunen en zo nodig overnemen.'
	Vragen stellen	19.4.3 N	'Probeer achter de vraag te komen door door te vragen.'
		19.8.3 N	'Observeren en goed blijven luisteren. Doorvragen en een open houding aannemen. Benoemen wat ik zie.'
	Luisteren	19.6.3 N	'Goed observeren, luisteren naar de vraag achter de vraag.'
		19.8.4 N	'Observeren en goed blijven luisteren. Doorvragen en een open houding aannemen. Benoemen wat ik zie.'

	Meer eigen regie	Meer motiveren	20.1.1 N	'Meer prikkelen/motiveren.'
			20.2.1 N	'Meer stimuleren en motiveren.'
		Minder vertroetelen	20.2.2 N	'Minder vertroetelen van de cliënt.'
	Niets		20.3.1 N	'Eigenlijk niets.'
			20.4.1 N	'Ik denk dat ze op deze locatie al veel vrijheid hebben. Hen de volledige vrijheid/regie teruggeven lijkt me niet wenselijk.'
			20.5.1 N	'Niks'
			20.6.1 N	'Niets. Hier op de locatie en binnen de JP hebben ze dat al.'
			20.7.1 N	'Niets. Hebben en kunnen de ondersteuning nodig.'
			20.8.1 N	'Niets! Binnen de JP hebben de cliënten al zelf de regie.'

Bijlage III Labelschema Lebenshilfe

Topic	Hoofdlabel	Sublabel	Fragment Nummer	Fragmenten
Informatie	Informatie begrijpbaar maken	Samenvatten	1.3.1 D	'Begeleiding bieden. Uitleg geven bij het gemeenschappelijk lezen/voorlezen. Samenvatten'
		Uitleggen	1.1.1 D	'De post van de gemeente wordt gezamenlijk gelezen en uitgelegd.'
			1.2.1 D	'De begeleider bespreekt samen met de cliënt de inhoud van de brief en legt uit wat er in de brief staat (het wordt verhelderd).'
			1.3.2 D	'Begeleiding bieden. Uitleg geven bij het gemeenschappelijk lezen/voorlezen. Samenvatten'
			1.4.1 D	'Uitleggen.'
		Makkelijke taal	1.4.2 D	'Uitleggen. Overzetten van de inhoud in mogelijk begrijpbare taal (leichte sprache).'
		Samen lezen	1.1.2 D	'De post van de gemeente wordt gezamenlijk gelezen en uitgelegd.'
			1.3.3 D	'Begeleiding bieden. Uitleg geven bij het gemeenschappelijk lezen/voorlezen. Samenvatten'
		Samen bespreken	1.2.2 D	'De begeleider bespreekt samen met de cliënt de

				inhoud van de brief en legt uit wat er in de brief staat (het wordt verhelderd).'
		Begeleiden	1.4.3 D	'Begeleiding bij afspraken, met artsen etc.'
	Ingezette middelen	Verbaal	2.1.1 D 2.2.1 D 2.3.1 D 2.4.1 D	Aantal: 4
		Foldermateriaal	2.3.2 D 2.4.2 D	Aantal: 2
		Pictogram	2.2.2 D 2.3.3 D 2.4.3 D	Aantal: 3
		Digitaal	2.3.4 D 2.4.4 D	Aantal: 2
		Opzoeken op internet	2.1.2 D 2.3.5 D 2.4.5 D	Aantal: 3
	Begrijpbaarheid overgebrachte informatie	Navragen	3.2.1 D 3.3.1 D 3.4.1 D	'Door na te vragen en gesprekken te voeren erover.' 'Navragen.' 'Navragen.'
		Herhalen	3.1.1 D	'Rekening houden met de zinsopbouw, herhalen in begrijpbare taal. Herhalen wat er gezegd is.'
		Controleren	3.3.2 D	'Controleren.'
		Makkelijke zinsopbouw	3.1.2 D	'Rekening houden met de zinsopbouw, herhalen in begrijpbare taal.'
		In gesprek gaan	3.2.2 D	'Door na te vragen en gesprekken te voeren erover.'

Zelfstandig wonen	Keuzevrijheid wonen	Niet altijd volledig zelf bepalen	4.2.1 D	'Cliënten kunnen hun wensen uiten, maar cliënten mogen het niet altijd zelf bepalen.'
	Ondersteuning bij keuzevrijheid wonen	Helpen praktische zaken	4.1.1 D	'Helpen op het praktische gebied.'
		Samen een woning zoeken	4.1.2 D	'Op zoek gaan naar een woning, doen we vaak samen.'
			4.4.1D	'Gezamenlijk een woning zoeken.'
		Begeleiding bieden	4.2.2 D	'Wij als begeleider geven begeleiding, zo veel als de cliënt nodig heeft.'
		Cliënt wensen laten uiten	4.2.3 D	'De cliënten kunnen hun wensen uiten, maar cliënten mogen het niet altijd volledig zelf bepalen.'
		Sociaal netwerk inzetten	4.4.2 D	'Samenwerken met het sociale netwerk.'
	Bepalen van doelen	Begeleidingsgesprek	5.2.1 D	'Tijdens het begeleidingsgesprek wordt naar de tevredenheid van de eigen woonvorm gevraagd.'
		Begeleidingsplan	5.1.1 D	'De doelen van de cliënt worden in het begeleidingsplan verwerkt.'
			5.3.1 D	'Begeleidingsplan actualiseren.'
		Toekomstgesprek	5.3.2 D	'Toekomstgesprek.'

		Evaluëren	5.3.3 D	'Evaluatie'.
	Ondersteuning bij bepalen doelen	Cliënt waar mogelijk zelf	5.1.2 D	'De doelen worden geformuleerd door de cliënt zelf, wanneer dit mogelijk is.'
		Tevredenheid aan cliënt vragen	5.2.2 D	'Tijdens het begeleidingsgesprek wordt naar de tevredenheid over de eigen woonvorm gevraagd'.
		Navragen	5.3.4 D	'Navragen'.
	Uitvoeren van taken	Cliënten worden erbij betrokken	6.1.1 D	'De cliënten worden bij alle taken betrokken.'
		Cliënt bepaalt samen met begeleider	6.2.1 D	'De begeleider bepaalt samen met de cliënt welke taken de cliënt zelf doet en waar zij begeleiding bij nodig hebben.'
		Rekening houdend met de mate van de beperking	6.2.2 D	'Er wordt natuurlijk rekening gehouden met de mate van de beperking van de cliënt.'
		Begeleidingsplan	6.3.1 D	'Sommige cliënten maken een plan voor de begeleiding.'
			6.4.1 D	'Er wordt ook vastgelegd hoeveel begeleiding zij nodig hebben.'
		Vaardigheden van de cliënt stimuleren	6.4.2 D	'De vaardigheden van de cliënten moeten gestimuleerd worden.'
	Huisregels belemmerend ervaren door de begeleider	Geen belemmering	7.1.1 D	'Geen belemmering.'
		Kan niet worden beoordeeld	7.2.1 D	'Kan ik niet beoordelen. Dit wordt individueel verschillend beoordeeld.'

	Huisregels belemmerend ervaren door de cliënt	Niet waargenomen	8.1.1 D	'Ik heb nog geen bezwaren of belemmeringen waargenomen.'
		Niet belemmerend	8.4.1 D	'Omdat de cliënten een eigen woning hebben, vinden ze niet veel belemmerend.'
Algemene dagelijkse levensverrichting en (ADL)	Eten	Cliënten bepalen zelf wat zij eten	9.1.1 D	'Ze beslissen zelf wat ze eten op hun vrije dagen.'
			9.2.1 D	'Ze beslissen zelf wat zij eten.'
			9.3.1 D	'Ja.'
			9.4.1 D	'De meeste cliënten moeten zelf weten waar en wat ze eten.'
		Cliënten bepalen zelf waar zij eten	9.1.2 D	'De cliënten krijgen normaal gesproken eten op hun werk (sociale werkplaats).'
			9.4.2 D	'De meeste cliënten moeten zelf weten waar en wat ze eten. Als ze in een werkplaats werken, eten ze daar vaak ontbijt en middageten.'
	Ondersteuning met betrekking tot eten	Aanraden gezond te eten	9.1.3 D	'Ik probeer een positieve invloed te hebben zodat de cliënt gezonde voeding binnenkrijgt.'
			9.2.2 D	'We raden de cliënten wel aan om op de gezondheid te letten.'
		Wens bespreekbaar maken	9.3.2 D	'Ondersteuning en overleg over de wens en gezonde voeding bespreekbaar maken.'
		Leren wat gezond is	9.4.3 D	'Wij begeleiden cliënten bij het leren van wat gezonde maaltijden zijn.'

	Gezond eten tijdens groepsactiviteiten	9.4.4 D	'Wanneer de cliënt dit wenst, wordt er gezond gegeten tijdens individuele afspraken of groepsafspraken/activiteiten.'
Financiën	Financiën worden beheerd	10.1.1 D	'Het budget wordt beheerd door iemand, de cliënt ontvangt weekgeld.'
		10.3.1 D	'Met hulp van de ambulant begeleider een financieel plan schrijven. Geld wordt beheerd door iemand of geen hulp.'
		10.4.1 D	'Veel cliënten hebben niet zelf toegang tot hun geld. Ze hebben hiervoor een begeleider.'
	Ambulant begeleider helpt	10.3.2 D	'Met hulp van de ambulant begeleider een financieel plan schrijven. Geld wordt beheerd door iemand of geen hulp.'
	Financieel plan schrijven	10.3.3 D	'Met hulp van de ambulant begeleider een financieel plan schrijven. Geld wordt beheerd door iemand of geen hulp.'
Douchen	Cliënten bepalen zelf wanneer zij onder de douche gaan	11.2.1 D	'Grotendeels wel, tenzij het een doel is van een cliënt en dan wordt de cliënt daarbij begeleid.'
		11.3.1 D	'Ja.'
		11.4.1 D	'De meeste cliënten bepalen zelf wanneer ze gaan douchen.'
	Cliënten worden ondersteund	11.3.2 D	'Zelden wordt er een douche plan samen met de cliënt opgesteld.'

		Cliënten worden herinnerd	11.1.1 D	‘Ik herinner de cliënt aan de regels zoals douchen en tandenpoetsen.’
			11.3.3 D	‘Regelmatig herinneren en melden dat cliënt moet douchen.’
			11.4.2 D	‘De cliënten moeten hierin gemotiveerd en herinnerd worden.’
	Signalen voor onverzorgde woning	Verwaarlozing	12.1.1 D	‘Verwaarlozing signalen, als de burens klagen, bij onaangename geuren, vuilophoping, slordig er uitzien.’
			12.4.1 D	‘Als er een gevaar dreigt tot verwaarlozing.’
		Buren klagen	12.1.2 D	‘Verwaarlozing signalen, als de burens klagen, bij onaangename geuren, vuilophoping, slordig er uitzien.’
		Onaangename geuren	12.1.3 D	‘Verwaarlozing signalen, als de burens klagen, bij onaangename geuren, vuilophoping, slordig er uitzien.’
		Vuilophoping	12.1.4 D	‘Verwaarlozing signalen, als de burens klagen, bij onaangename geuren, vuilophoping, slordig er uitzien.’
		Gezondheidsproblemen	12.3.1 D	‘Gezondheidsproblemen, depressie.’
	Participeren	Seksuele relatie	Volledige vrijheid	13.1.1 D
13.2.1 D				‘Onze cliënten bepalen dit zelf.’
13.3.1 D				‘Ja.’
13.4.1 D				‘De cliënten mogen dit zelf bepalen.’

	Ondersteuning seksuele relaties	Advies geven	13.2.2 D	'Er kan advies gegeven worden.'
		Bespreken	13.3.2 D	'Dit individueel met de cliënt bespreken.'
	Ondersteuning onderhouden sociale contacten	Groepsactiviteiten	14.1.1 D	'Groepsactiviteiten.'
			14.4.1 D	'Wanneer gewenst sociale contacten stimuleren in groepsverband.'
		Brieven schrijven	14.3 D	'Brieven schrijven voor bijvoorbeeld verjaardag of feestdag.'
		Telefoneren	14.3.1 D	'Telefoneren.'
		Mailen	14.3.2 D	'Mailen.'
		Samen opzoek gaan	14.4.2 D	'Begeleiding bieden in het zoeken van bijvoorbeeld een partner.'
		Gezamenlijk ergens heen	14.1.2 D	'Gezamenlijk ergens naar toe gaan, vrijetijdsbestedingen. Bij uitnodigen de cliënt ondersteuning bieden wanneer dat gewenst is.'
			14.3.3 D	'Begeleiding bieden bij het persoonlijke contact.'
	Inzetten sociaal netwerk om doelen te bereiken	Begeleider is transparant	15.1.1 D	'Begeleider moet transparant zijn in het werk.'
		Contact houden met netwerk	15.1.2 D	'De cliënt heeft onder andere met de ambulante begeleider, werkbegeleider en ouders.'
			15.4.1 D	'Wanneer cliënten een partner hebben, vrienden, collega's, worden deze bij het netwerk betrokken.'

		Sociaal netwerk leren kennen	15.3.1 D	'Buren leren kennen.'
	Cliënt stimuleren (vrijwilligers)werk te zoeken	Begeleiding bij eerste contact	16.3.1 D	'Begeleiden in het eerste contact. Verder begeleiden.'
		Cliënt wordt erop aangesproken	16.4.1 D	'Cliënten worden erop aangesproken dat ze moeten deelnemen in het arbeidsleven.'
		Ondersteuning wordt geboden	16.4.2 D 16.3.2 D	'Ze worden hierbij door het netwerk of de begeleiding ondersteund.' 'Begeleiden in het eerste contact. Verder begeleiden.'
		Zelfstandig uitzoeken	16.1.1 D	'De cliënt kan zijn werkplaats zelfstandig uitzoeken of stage lopen.'
	Stimuleren vrijetijdsbesteding	Cliënt betrekken	17.1.1 D	'We betrekken de cliënten bij het ontwikkelen van ideeën.'
		Cliënt motiveren	17.1.2 D 17.4.1 D	'Motivatatie voor vrijetijdsbesteding.' 'De cliënt stimuleren en activiteiten aanbieden, zoals groepsactiviteiten.'
		Activiteiten aanbieden	17.3.1 D 17.4.2 D	'Aanbod voorleggen.' 'De cliënt stimuleren en activiteiten aanbieden, zoals groepsactiviteiten.'
		Begeleiding bieden	17.2.1 D 17.3.2 D	'Wij begeleiden hier veel, als hier de tijd voor gegeven wordt.' 'Als de cliënt het wil, begeleiden.'

Vrijheid van meningsuiting	Omgaan met onenigheid	Oplossingen zoeken	18.1.1 D	'Er volgt een gesprek waarin samen met de cliënt gekeken wordt naar oplossingen.'
		Meningsvrijheid	18.2.1 D	'Zoals we ook met de meningsvrijheid omgaan.'
			18.4.1 D	'Ik accepteer de mening. Iedereen heeft het recht om hun mening te geven, zo ook mensen met een beperking.'
		Afwachten	18.3.1 D	'Afwachten en laten rusten'.
	Cliënt komt ergens niet uit, maar vraagt niet om hulp	Verontschuldigen	18.3.2 D	'Wanneer het weer bespreekbaar wordt, uitleggen of excuses aanbieden.'
		Uitzoeken	19.1.1 D	'Ik probeer uit te zoeken waar de cliënt hulp bij nodig heeft en waarbij ik de cliënt kan ondersteunen.'
			19.3.1 D	'Afwachten en navragen.'
			19.4.1 D	'Navragen of het lukt.'
		Ingrijpen	19.2.1 D	'We grijpen dan in.'
		Afwachten	19.3.2 D	'Afwachten en navragen.'
		Flexibele begeleiding bieden	19.4.2 D	'Flexibele begeleiding bieden.'
	Meer eigen regie	Vooroordelen verminderen	20.3.1 D	'Vooroordelen moeten minder worden.'
		Participatie stimuleren	20.1.1 D	'De tolerantie naar mensen met een beperking moet zich verbeteren. We werken aan de acceptatie en inclusie.'
			20.2.1 D	

				'Participatie moet gestimuleerd worden en cliënten hebben meer acceptatie in de samenleving nodig.'
		Makkelijke taal	20.3.2 D	'Makkelijke taal moet vanzelfsprekend worden.'
		Meer tolerantie	20.1.2 D	'De tolerantie naar mensen met een beperking moet zich verbeteren. We werken aan de acceptatie en inclusie.'
			20.2.2 D	'Participatie moet gestimuleerd worden en cliënten hebben meer acceptatie in de samenleving nodig.'

Bijlage IV Operationalisatie schema

Bijlage V Contract opdrachtgever

Model overeenkomst onderzoeksopdracht

Academie Mens en Maatschappij

OVEREENKOMST ONDERZOEKSOPDRACHT

STUDENTGEGEVENS	
Naam	Babet Grobben
Adres	Engelwortel 17
Postcode/woonplaats	7577 EJ Oldenzaal
Mobiel	0630989264
Email	babet_grobbe@hotmail.com
Opleiding	SPH
STUDENTGEGEVENS	
Naam	Charlotte Gottemaker
Adres	Oranjestraat 6
Postcode/woonplaats	7443 CC Nijverdal
Mobiel	0634165403
Email	charlottegottemaker@hotmail.com
Opleiding	SPH
STUDENTGEGEVENS	
Naam	Femke Haanepen
Adres	Berkellaan 47
Postcode/woonplaats	7271 EV Borculo
Mobiel	0681401376
Email	femkehaanepen@hotmail.com
Opleiding	SPH

GEGEVENS INSTELLING/ORGANISATIE	
Naam Organisatie + afdeling	JP van den Bent locatie Tuindorpstraat
Eindverantwoordelijke onderzoek	René Belderink
Onderzoeksbegeleider + opleiding	René Belderink
Adres	Tuindorpstraat 30
Postcode/woonplaats	7551 AV Hengelo
Telefoonnummer	06-12925374
Email	rbelderink@jpvandenbent.n
De organisatie geeft wel/ no toestemming voor publicatie van het bachelorrapport.	
GEGEVENS ACADEMIE MENS EN MAATSCHAPPIJ	
Naam Organisatie + afdeling	Saxion, Academie Mens en Maatschappij

Tijdsfasering (start-, loop- eindtijd) Let op: dit mag maximaal zeven maanden in totaal beslaan.	6 februari tot 10 maart onderzoeksplan schrijven 13 maart tot 9 juni bachelor rapport schrijven
Beoogde tussenproducten	Week 15 enquêtes+ interview Lebenshilfe afnemen Week 16 enquêtes+ interview JP van den Bent afnemen
Producten ter beschikking	Literatuur uit de saxion bibliotheek Online naslagwerk Literatuur uit de interne databank van JP van

Eindverantwoordelijke onderzoek	Karin Kremer-Baars
Onderzoeksbegeleider + opleiding	Marjolein Planteijdt (AMM)
Adres	M.H. Tromplaan 28
Postcode/woonplaats	Postbus 70.000/7513 AB Enschede
Telefoonnummer	053-4871111
Email	m.planteijdt@saxion.nl
GEGEVENS ONDERZOEK	
Onderwerp en achtergrondschets	Onderzoek hoe Artikel 19 en 21 uit het VN-Verdrag inzake mensen met een Handicap worden toegepast in de praktijk bij JP van den Bent locatie Tuindorpstraat Hengelo en Lebenshilfe Treffpunkt Grazer Platz Berlin.
Doelstelling/vraagstelling	"Doel van het onderzoek is om erachter te komen hoe het uitvoeren van artikel 19a/b en artikel 21a uit het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap door de werknemers van JP van den Bent locatie Tuindorpstraat Hengelo, verbeterd kan worden."
Projectomschrijving	JP van den Bent Tuindorpstraat Hengelo wil laten onderzoeken hoe de bovenstaande artikelen uit het VN-Verdrag inzake mensen met een handicap worden toegepast in de praktijk. Aansluitend op dit onderzoek moet een aanbeveling worden gemaakt met mogelijke verbeterpunten voor JP van de Bent Tuindorpstraat Hengelo.
Werkwijze	Kwalitatief onderzoek met enquête en interview als dataverzamelingstechniek
Middelen (bijv. financiën, overlegtijd)	Geen financieel budget Wel mogelijkheid tot regelmatig overleg met de onderzoeksbegeleiders zowel uit de organisatie als vanuit de academie.
den Bent	
Geheimhoudingsplicht (bijv. privacy)	In het onderzoeksplan en rapport zullen geen namen van werknemers, cliënten of andere betrokkenen genoemd worden. Bevindingen uit de praktijk zullen de onderzoekers niet delen met derden.

OVERIGE AFSPRAKEN / CONDITIES:

Het onderzoeksplan is gelezen en geaccordeerd door de opdrachtgever.

Overige afspraken en condities, indien van toepassing, *kunnen* gemaakt worden door opdrachtgever en studenten met betrekking tot onder meer:

- de te leveren aantallen eindrapporten (en de mogelijke extra kosten daarvan) en daarmee samenhangende extra inspanningen, zoals een handzame samenvatting van de rapportage en/of persbericht;
- de presentatie van de onderzoeksresultaten;
- het copyright/auteursrecht. (In de vorm van een zinsnede als: "Het auteursrecht van de eindrapportage / eindproduct berust bij");
- het al dan niet hebben van publicatierecht van een rapport voor Academie M&M dan wel de betrokken organisatie (sluit direct aan bij voorgaande punt);
- het al dan niet gemeenschappelijk dragen van de kosten van een (mogelijke) publicatie;
- door de opdrachtgever te leveren inspanningen m.b.t. bijvoorbeeld het aanleveren van materiaal en informatie of te regelen voorzieningen ten behoeve van het onderzoek;
- afspraken m.b.t. de eindverantwoordelijkheid voor de uitvoering van het onderzoek vanuit AMM. Dat is formeel de manager onderwijsuitvoering, die de verantwoordelijkheid delegeert aan de onderzoeksbegeleider;
- investerings- en betalingscondities: de naar verwachting vereiste financiële investering van de opdrachtgever (en eventuele bijdrage van de opdrachtnemer in de kosten), afspraken over mogelijk meerwerk en over betalingstermijnen/deelfacturen.

VOOR AKKOORD

- Handtekening Eindverantwoordelijke Opleiding
- Handtekening Eindverantwoordelijke Instelling
- Handtekening Student(en)

~~Babek~~ Hegottenmacher Fylaanepen.

Datum en Plaats

Evt. Bijlagen

Enschede, 24 maart 2017

Bijlage VI Evaluatieformulier opdrachtgever

Evaluatieformulier opdrachtgever

Academie Mens en Maatschappij

EVALUATIE ONDERZOEKSOPDRACHT	
STUDENTGEGEVENS	
Naam	Babet Grobben, Femke Haanepen & Charlotte Gottemaker
Onderwerp bacheloronderzoek	VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap
Opleiding	SPH
GEGEVENS INSTELLING/ORGANISATIE	
Naam organisatie + afdeling	Jp van den Bent st. / Tuindorpstraat
Onderzoeksbegeleider	René Belderink
Adres	Tuindorpstraat 30 E
Postcode/woonplaats	7551 AV Hengelo
Telefoonnummer	06-12925374
Email	Rbelderink@jpvandenbent.nl
Datum	8 juni 2017

Hieronder kunt u aangeven wat uw mening is over het bacheloronderzoek.

1. Graag uw mening over het product dat het bacheloronderzoek heeft opgeleverd (aankruisen wat van toepassing is):

	Onvoldoende	Voldoende	Ruim voldoende	Goed
Inhoud (duidelijk, juiste weergave van feiten, voldoende diepgang etc.)				goed
Argumentatie (m.n. conclusies en aanbevelingen)				goed
Bereiken van de afgesproken doelen				goed
Bruikbaarheid voor de organisatie			Ruim voldoende	
Heeft u aanvullende opmerkingen over de opdracht? (bijvoorbeeld welke nieuwe gezichtspunten heeft het opgeleverd) Vermeld ze dan hieronder:				
Onderzoek is gedegen opgezet. Goede theorieën gebruikt, en goed niveau van schrijven.				

Doelen zijn bereikt, en de bruikbaarheid voor de organisatie zit in de herkenbaarheid van de werkwijze die past in het VN-verdrag.

2. Graag uw mening over de wijze waarop het bacheloronderzoek tot stand is gekomen:

	Onvoldoende	Voldoende	Ruim voldoende	Goed
Samenwerking tussen studenten (o.a. taakverdeling)			Ruim voldoende	
Samenwerking studenten vs. organisatie			Ruim voldoende	
Zelfstandigheid studenten				goed
Effectiviteit van werken van studenten				goed
Omgaan met afspraken/planning			Ruim voldoende	
Communicatie van studenten				goed
Afronding van de opdracht door studenten			Ruim voldoende	
Heeft u aanvullende opmerkingen over de wijze waarop de opdracht tot stand is gekomen? (bijvoorbeeld individuele inbreng in geval van groepen / de mate, waarin de uitvoering binnen de organisatie heeft plaatsgevonden, etc).				
Er was voldoende kennis van zaken, er is een gedegen plan uitgezet om uitvoering te geven aan het onderzoek. Betrokkenheid van allen was hier in te zien. Samenwerking met de opdrachtgever was voldoende. Contact was redelijk minimaal (wat ook iets zegt over de zelfstandigheid), afspraken hadden op het laatsts iets mooier afgestemd mogen worden (maar is een detail)				

Bedankt voor het invullen!

